

Конституційний Суд України
Постійна комісія з питань правничої термінології

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України

АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВНИЧИЙ СЛОВНИК СКЛАДНОЇ ЛЕКСИКИ

2-ге видання

Харків
Видавничий дім «Право»
2025

УДК 811.111'06'373:34](038)
А64

Укладачі:

Сергій Головатий, доктор юридичних наук, професор;
Леся Пономаренко, науковий консультант судді Конституційного Суду України

Рецензент:

Галина Зимовець, кандидат філологічних наук

Рекомендувала до друку:

*Постійна комісія з питань правничої термінології
Конституційного Суду України (протокол № 2 від 2 квітня 2024 року)*

Схвалила:

*Вчена рада Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України
(протокол № 3 від 29 лютого 2024 року)*

Англійсько-український правничий словник складної
А64 лексики / [уклад.: Сергій Головатий, Леся Пономаренко ; вступ.
ст.: Сергій Головатий, Богдан Ажнюк ; за ред. Сергія Головатого,
Богдана Ажнюка] ; Конституц. Суд України, Пост. коміс. з питань
правн. термінології ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН
України. – 2-ге вид. – Харків : Право, 2025. – 264 с.
ISBN 978-617-8602-68-0

The English-Ukrainian Legal Dictionary of Difficult Words / [Compiled by Serhiy Holovaty and Lesia Ponomarenko ; Introduction: Serhiy Holovaty and Bohdan Azhniuk ; Eds.: Serhiy Holovaty and Bohdan Azhniuk] ; Constitutional Court of Ukraine, Standing Commission on Legal Terminology ; O. O. Potebnia Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine. – 2nd ed. – Kharkiv : Pravo, 2025. – 264 p.

Endorsed by:

Standing Committee of the Constitutional Court of Ukraine on Legal Terminology (Minutes No. 2 of 2 April 2024);

Academic Council of the O. O. Potebnia Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine (Minutes No. 3 of 29 February 2024)

The reviewer: PhD in Philology Halyna Zymovets

© Головатий С., Пономаренко Л., укладання, 2024

© Головатий С., Ажнюк Б., вступна стаття, 2024

© Конституційний Суд України, 2024

© Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН
України, 2024

ISBN 978-617-8602-68-0

© ВАІТЕ, 2024

Правнича лексика: труднощі перекладу

Буття юридичних норм було б неможливим без їх письмової фіксації. «Німе» право жодних відносин не регулює. Мова – це той матеріал, який наповнює право реальним змістом. Ось чому проблема якісного перекладу текстів, що є носіями норм і категорій права європейських країн, зокрема країн Європейського Союзу, членом якого прагне стати наша держава, є одним із найактуальніших завдань, що постали нині перед українською правничою спільнотою. Адаптація українського права до права Європейського Союзу та в такому вигляді його належне застосування в українському судівництві неможливі без володіння інтелектуальним інструментарієм – європейською термінологією в її коректному відображенні українською мовою. Зважаючи на те, що англійська мова – одна з тих, що нею укладають акти міжнародного права, якість українського перекладу архіважлива. Ідеться про утвердження високих стандартів перекладу актів права Європейського Союзу – як первинного (*EU primary law*), так і вторинного (*EU secondary law*). Адже якщо в міжнародному юридичному акті, ратифікованому Україною, трапиться бодай один хибний або частково перековерчений під час перекладу термін, то годі сподіватися, що й сама норма права постане перед користувачем українського перекладу в її первісному автентичному вигляді. Ба більше, у правозастосуванні може бути реалізована не норма європейського права, а її хибне відображення в кривому дзеркалі недоперекладу.

Великою мірою труднощі українського юридичного перекладу закорінені в нашому колоніальному минулому. Не таємниця, що офіційні українські переклади робили часто не з англійського оригіналу, а вже з російського перекладу або під його впливом. У колективній свідомості фахової спільноти сформувалися інтелектуальні матриці, що десятиліттями тиражували термінологічні покривч – росіянізми за формою і советизми за змістом. Свого часу на це явище звернув увагу Святослав Караванський, описуючи процес і наслідки утвердження в Українській РСР імперської асиміляційної політики з опорою на ідеологему «двох рідних мов». Одну з цих мов – російську – позиціонували як мову міжнаціонального спілкування, що панувала в публічному житті СРСР, а другу – українську – як мову провінційну й безперспективну. Це призводило до сповільнення розвитку українського фахового мовлення в різних галузях знань і професійної діяльності. Тогочасний ідеологічний апарат поширював тезу про те, що науково-технічні зв'язки між республіками СРСР потребують використання лише мови міжнаціонального спілкування (російської), а отже, слід видавати насамперед іншомовно-російські термінологічні словники. Наполягання на потребі розвитку українського перекладного словникарства викликали в політичного керівництва підозру й недовіру щодо лояльності комуністичному режимові ініціаторів таких проєктів.

Нині Україна обрала курс на всебічне інтегрування в спільноту західної цивілізації. Питання перекладу правничої термінології українською мовою постало в новій площині. Відтворення засобами української мови англійських правничих термінів, просякнутих специфікою британської й американської терміносистем, – украй непросте завдання. З одного боку, треба щонайточніше відтворити

зміст професійного концепту – згустку фахових знань і досвіду не одного покоління правознавців і правників. З другого боку, кожен вислів українського перекладу має звучати так природно, наче текст від початку написано по-українському. Як зазначав один із класиків теорії перекладу Юджін Найда, переклад полягає в пошуку «найближчого природного еквівалента повідомлення, представленого мовою оригіналу, по-перше, в плані змісту і, по-друге, в плані стилю». Важливо зберегти, наскільки є змога, компонентний склад і структурні особливості англійського прототипу, адже концептуальні нюанси часто криються саме в них. Знехтувавши нюансами, можна втратити суть терміна.

Англійські слова в багатьох випадках більш багатозначні, ніж українські, а відтак більш контекстуально залежні. Тому під час перекладу доводиться іноді вдаватися до так званої декомпресії – лінійного розширення вислову. Наприклад, слову *humanity* відповідають в українській мові *людяність* і *людство*. Для перекладу терміна *crimes against humanity* актуальні обидва змістові компоненти, тому українською мовою одне англійське слово передаємо двома – *злочини проти людства й людяності*. Унаслідок декомпресії український переклад може складатися з більшої кількості слів, ніж англійський оригінал, наприклад, *applicable law* – *застосовні приписи права*; *public authority* – *орган публічної влади*; *justifiable* – *що може бути дозволений*; *effective remedy* – *дійовий засіб юридичного захисту* тощо. Важливо наголосити, що в теорії і практиці перекладу лінійне розширення тексту вважають виправданою «платою» за точність і адекватність. Намагаючись уникнути декомпресії задля збереження лінійної співмірності висловлень перекладу й оригіналу, можна завдати суттєвої шкоди або змістові перекладного терміна, або його природності та органічності в цільовій мові. Є випадки, коли спостерігаємо протилежне явище – компресію – відповідником декількох англійських слів стає одне українське, наприклад: *rule of man* – *самовладдя*, *rule of law* – *правовладдя* і т. ін.

У певному сенсі переклад – це насильство над мовою. Він неминуче пов’язаний із запозичуванням значень, словотвірних моделей, окремих морфологічних елементів і цілих слів та висловів. Це стосується як української мови, так і решти мов світу. Мова – дуже пластична й гнучка знакова система. Складнішим, ніж може видатися на перший погляд, є переклад такого маркера позитивної оцінки, як прикметник широкої семантики *good*, наприклад, у складі терміна *good governance*. Англійсько-український словник наводить такі українські відповідники слова *good*: «1) гарний, хороший, добрий, 2) приємний, 3) корисний, придатний, 4) умілий, управний, майстерний, 5) підхожий, гідний, здібний, 6) доброзичливий, добрий, 7) сприятливий, позитивний, добродійний, чистий, 8) вихований, слухняний, 9) люб’язний, милий, 10) свіжий, незіпсований, якісний, 11) справжній, непідробний, 12) надійний, кредитоспроможний, 13) здоровий, дужий, 14) справедливий, законний, виправданий, обґрунтований, 15) достатній, значний, багатий, чималий» (див. Англо-український словник / Укл. М.І. Балла. Т. 1. К.: Освіта, 1996. С. 487). Для перекладу вислову *good governance* жодне з наведених слів непридатне, тому застосовуємо складний прикметник *добропорядний*. Саме це слово передає ті відтінки позитиву, які актуальні для цього юридичного терміна – *добропорядне врядування*.

Вимагає перегляду й переклад знайомого всім вислову *human rights*, що під впливом російської мови усталився в нас як *права людини*. Англійський вислів складається з іменника *rights* і прикметника *human*, що дає якісну характеристику об'єкта «rights»: які права – людські. Вислів *права людини* складається з двох іменників і вказує на відношення між двома об'єктами: «права» і «людина» (чий права – людини). Альтернативний переклад – *людські права*, так само, як і англійський оригінал, робить акцент на якісній характеристиці об'єкта «права» (які права – людські). Він точно відображає компонентний склад і граматичну будову англійського терміна та спирається на значення, притаманні українському слову *людський*, що актуальні для відтворення вислову *human rights*. Тлумачні словники наводять, з-поміж іншого, такі значення слова *людський* і приклади їх реалізації в усталених висловах: «притаманний людині» (*людська слабкість, людська гідність*), «властивий справжній людині, людяний, гуманний» (*людське ставлення*) (див. Словник української мови: в 11 томах. Т. 4. К., 1973. С. 570). Важливо також, що прикметник *людський* є компонентом усталених висловів *людський рід* і *людська гідність*, кожний з яких концептуально споріднений із поняттям «людські права». Симетрія граматичних структур і спільність компонента *людський* оприявнюють змістовий зв'язок між висловами *людська гідність, людський рід* і *людські права* та роблять його рельєфним.

Словесні позначення *права людини* й *людські права* відмінні не лише з позицій лінгвістичної кваліфікації. Сутнісні відмінності між ними пролягають у правознавчій і філософській площинах. Для розуміння нюансів важлива також історична ретроспектива. Ідейно-джерельна база філософської концепції прав людини сягає Середньовіччя, але сама концепція – продукт епохи Просвітництва. В англійському фаховому дискурсі відповідником вислову на позначення тогочасної (сьогодні архаїчної) концепції «права людини» застосовують вислів *the rights of man*. У цьому контексті варто згадати про опубліковану 1791 року всесвітньо відому працю члена Британського парламенту Томаса Пейна (*Thomas Paine*), у якій він аналізує Французьку революцію XVIII ст. Ця революція дала світові найвеличніший документ французького Просвітництва – Декларацію прав людини й громадянина 1789 р. Назва Пейнової праці – *The Rights of Man* (*Права людини*). Представлена в ній концепція мала обмежений характер: вона поширювалася на нечисленну групу володільців власності; поза нею були жінки, діти, а також усі, хто не володів власністю, та всі, хто не належав до білої раси. Отже, за цією концепцією «права людини» стосувалися доволі обмеженого кола осіб і були геть не тим, чим стали *human rights* (людські права) у середині XX ст. Термін *людські права* (*human rights*), що його покладено в основу ухваленної Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р. Всесвітньої декларації людських прав (*The Universal Declaration of Human Rights*), не тотожний *правам людини* ні за формою, ні за юридичним змістом, ні за філософським підґрунтям. Сучасна правнича спільнота в Європі й широко за її межами концептуалізує *human rights* в координатах філософії універсалізму людських прав як природніх і невідчужених, тобто таких, що їх **кожен** у світі має з народження. Саме таке налаштування інтелектуальної оптики визначає український переклад вислову *human rights* як *людські права*.

З погляду екології української мови важливо, що словник повертає до життя деякі слова, безпідставно витіснені на функціональну периферію в часи імперського тоталітаризму. Характерний приклад – прикметник *домірний* – змістовий аналог латинізму *пропорційний* та його антонім *недомірний*, що їх використовують у перекладі англійського вислову *proportionate (disproportionate) interference* – *домірне (недомірне) втручання*.

Як користуватися словником.

У першій колонці подано англійський термін і приклад (або приклади) його використання в автентичних англійських джерелах.

У другій колонці представлено вживаний у минулому український відповідник цього терміна, що його використовували в офіційних перекладах рішень Європейського суду з прав людини, Європейського парламенту, перекладах актів міжнародного права, ратифікованих Україною, тощо. У третій колонці наведено приклади використання відповідників англійського терміна в актах Конституційного Суду України. Ці відповідники можуть збігатися з термінами, наведеними в другій колонці, або відрізнятися від них. У четвертій колонці запропоновано той відповідник англійського терміна або юридизованого вислову, який, на думку авторів словника, найбільшою мірою відповідає нормам української літературної мови та змістові англійської мовної одиниці й мав би стати її нормативним відповідником.

Завдання словника, який ми пропонуємо допитливому й зацікавленому читачеві, – не лише подати оптимальні українські еквіваленти тих лексичних одиниць, які зазвичай стають каменем спотикання під час перекладу, а й дати глибше розуміння самої феноменології юридичного перекладу. Словник складної лексики – це не просто реєстр наявних та рекомендованих способів перекладу конкретних термінів та юридично актуальних висловів, він, образно кажучи, накреслює систему координат для правдивого відтворення змісту англійських мовних одиниць українською мовою, подальшого вдосконалення правничої термінології, її очищення від токсичних накипів мовної асиміляції та вульгарного тлумачення права.

Сергій Головатий,
виконувач обов'язків Голови
Конституційного Суду України

Богдан Ажнюк,
директор Інституту мовознавства
ім. О.О. Потебні НАН України

25 березня 2024 року

Зміст

ПРАВНИЧА ЛЕКСИКА: ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ	3
ПОКАЖЧИК АНГЛІЙСЬКИХ СЛІВ І ВИСЛОВІВ.....	246
ПОКАЖЧИК УКРАЇНСЬКИХ СЛІВ І ВИСЛОВІВ	255

Словник

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
A			
accused (n) The practice by a suspected or accused person of transferring property to a knowing third party with a view to avoiding confiscation is common and increasingly widespread <i>[The European Parliament and the Council of the European Union, Directive 2014/42/EU, 03.04.2014, preamble, point 24]</i> URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0042	обвинувачений Поширена практика передавання власності підозрюваною або обвинуваченою особою знайомій третій стороні задля уникнення конфіскації стає дедалі поширенішою <i>[Європейський Парламент та Рада ЄС, Директива 2014/42/ЄС, 03.04.2014, п. 24 преамбули]</i> Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_049-14#Text	звинувачений У пункті 24 преамбули Директиви визначено, що одним із видів конфіскації, установлених Директивою, є конфіскація майна у третьої особи (<i>confiscation from a third party</i>), яка застосовується у випадках передавання підозрюваною або звинуваченою особою майна знайомій третій особі з метою уникнення його конфіскації <i>[Рішення від 30.06.2022 № 1-р/2022, пп. 4.5]</i>	звинувачений (-на, -ні)
action (n)			дія

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
affirmative action Actions that do not restrict the rights and freedoms of others and do not impede the exercise thereof shall not be considered discrimination, nor shall those that do not give undue advantage to persons and/or groups of persons on certain grounds to which affirmative action applies, namely <...> <i>[The European Court of Human Rights, Case of Shylnina v. Ukraine (application no. 2412/19), 15.02.2024, § 18]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng/{%22appno%22:%222412/19%22,%22itemid%22:%22001-230878%22}]	позитивні дії Не вважаються дискримінацією дії, які не обмежують права та свободи інших осіб і не створюють перешкод для їх реалізації, а також не надають необґрунтованих переваг особам та/або групам осіб за їх певними ознаками, стосовно яких застосовуються позитивні дії , а саме: <...> [Закон України „Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні“ № 5207-VI, 06.09.2012, ст. 6] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text	підтримка дія Конституційний Суд України розглядає цей припис Закону як захід підтримчої дії (<i>affirmative action</i>) для розвитку кримськотатарської ресурсу кримськотатарської мови з огляду на те, що Україна – це батьківщина не лише української, а й кримськотатарської мови, а батьківщиною кримськотатарського народу є Кримський півострів як невіддільна частина території України, і в жодній країні світу, крім України, ця мова не представлена статистично широким колом її носіїв <i>[Рішення від 14.07.2021 № 1-р/2021, пп. 6.2]</i>	підтримка дія
adequate (adj) 1) Everyone has the right to a standard of living adequate for	такий, який є необхідним, достатній, адекватний	достатній Досліджуючи питання, чи вплинули оспорювані	достатній (-ня, -ні)

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
the health and well-being of himself and of his family, including food, clothing, housing and medical care and necessary social services, and the right to security in the event of unemployment, sickness, disability, widowhood, old age or other lack of livelihood in circumstances beyond his control [The United Nations General Assembly, Universal Declaration of Human Rights, 10.12.1948, art. 25.1] URL: https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights	1) Кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини [Генеральна Асамблея ООН, Усесвітня декларація прав людини, 10.12.1948, п. 1. ст. 25] Неофіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text	приписи Закону № 113–IX на сутність права на достатній життєвий рівень (що включає достатнє харчування, одяг, житло для особи та членів її сім'ї), що його гарантовано кожній людині статтею 48 Конституції України, Конституційний Суд України зазначає, що ця стаття Конституції України є співвідносною зі статтею 25 Усесвітньої декларації людських прав 1948 року, ухвалені Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 року, згідно з якою «кожен має право на життєвий рівень, що є достатнім для здоров'я й добробуту його самого та його сім'ї, включно з їжею, одягом, житлом, медичним доглядом та потрібним соціальним	
2) The States Parties to the present Covenant recognize	2) Держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають		

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
the right of everyone to an adequate standard of living for himself and his family, including adequate food, clothing and housing, and to the continuous improvement of living conditions. The States Parties will take appropriate steps to ensure the realization of this right, recognizing to this effect the essential importance of international co-operation based on free consent [The United Nations General Assembly, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 16.12.1966, art. 11] URL: https://treaties.un.org/doc/treaties/1976/01/19760103%2009-57%20pm/ch_iv_03.pdf 3) Furthermore, the Court must be satisfied that there exist ad-	право кожного на достатній життєвий рівень для нього і його сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг і житло, і на неухильне поліпшення умов життя. Держави-учасниці вживуть належних заходів щодо забезпечення здійснення цього права, визнаючи важливе значення в цьому відношенні міжнародного співробітництва, основаного на вільній згоді [Генеральна Асамблея ООН, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, 16.12.1966, ст. 11] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text 3) Більше того, Суд має бути впевненим щодо існування адекватного та ефективного	обслуговуванням» (пункт 1), та зі статтею 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, згідно з якою держави, які беруть участь у цьому пакті, визнають право кожного на життєвий рівень для нього самого і його сім'ї включно з достатнім харчуванням, одягом і житлом, і на неухильне поліпшення умов життя (перше речення пункту 1) [Рішення від 13.09.2023 року № 8-р(II)/2023 пп. 2.8.2.]	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
equate and effective safeguards against abuse, since a system of secret surveillance designed to protect national security and public order entails the risk of undermining or even destroying democracy on the ground of defending it <...> [The European Court of Human Rights, Case of Volokhy v. Ukraine (application no. 23543/02), 02.11.2006, § 52] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-77837%22%5D%7D	захисту від зловживання, оскільки система заходів таємного спостереження, що розроблена для захисту національної безпеки та громадського порядку, пов'язана із ризиком порушення або навіть зруйнування принципів демократії на підставі її захисту <...> [Європейський суд із прав людини, справа Волохи проти України (заява № 23543/02), 02.11.2006, § 52] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_138#Text		

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
advocacy (n)			обстоювання
advocacy [of national, racial or religious hatred] In accordance with article 20 [Any advocacy of national, racial or religious hatred that constitutes incitement to discrimination, hostility or violence shall be prohibited by law (International Covenant on Civil and Political Rights)], no manifestation of religion or belief may amount to propaganda for war or advocacy of national, racial or religious hatred that constitutes incitement to discrimination, hostility or violence [The United Nations Human Rights Committee, CCPR General Comment N° 22: Article 18, CCPR/C/21/Rev.1/Add.4, 30.07.1993, § 7] URL: https://www.refworld.org/legal/general/hrc/1993/en/13375	виступ на користь [національної, расової чи релігійної ненависті] Будь-який виступ на користь національної, расової чи релігійної ненависті, що являє собою підбурювання до дискримінації, ворожнечі або насильства, повинен бути заборонений законом [Генеральна Асамблея ООН, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 16.12.1966, ст. 20] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text	відстоювання [національної, расової або релігійної ненависті] Конституційний Суд України зазначає, що відповідно до статті 20 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року прояв релігії або вірування не має бути рівнозначним пропаганді війни або відстоюванню національної, расової або релігійної ненависті, що є підбурюванням до дискримінації, ворожнечі або насильства [Комітет Організації Об'єднаних Націй із прав людини. Загальний коментар N° 22: стаття 18 (Свобода думки, совісті і релігії) (перше речення пункту 7) <...>] [Рішення від 27.12.2022 N° 4-p/2022, пп. 4.6]	обстоювання [національної, расової або релігійної ненависті]

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
aim (n)			мета
the aim sought to be realized Such a difference of treatment is discriminatory if it has no objective and reasonable justification; in other words, if it does not pursue a legitimate aim or if there is not a reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be realised. The Contracting States enjoy a margin of appreciation in assessing whether and to what extent differences in otherwise similar situations justify a difference in treatment (see <i>Burden v. the United Kingdom</i> [GC], no. 13378/05, § 60, ECHR 2008) [The European Court of Human Rights, case of <i>Hämäläinen v. Finland</i> (application no. 37359/09), 16.07.2014, § 108]	переслідувана ціль	мета, що її прагнуть досягти Стосовно принципу заборони дискримінації, установленого статтею 14 Конвенції, Європейський суд із прав людини відповів до своєї усталеної практики зазначив, що <...> «неоднаковість у ставленні є дискримінаційною, якщо при цьому бракує об'єктивних і обґрунтованих підстав; інакше кажучи, якщо немає правомірної мети або якщо бракує розумної домірності між застосованими засобами та метою, що її прагнуть досягти. Договірна <...> (див. <i>Burden v. the United Kingdom</i> GC, № 13378/05, § 60, ECHR 2008)» [Рішення у справі <i>Hämäläinen v. Finland</i> від 16 липня	мета, що її прагнуть досягти

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-145768%22%7D A difference in treatment is discriminatory if it has no objective and reasonable justification, in other words, if it does not pursue a legitimate aim or if there is not a reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be realised [The European Court of Human Rights, case of Pichkur v. Ukraine (application no. 10441/06), 07.11.2013, § 49] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22%3A%2210441/06%22%2C%22itemid%22%3A%22001-127810%22%7D	Відмінність у ставленні є дискримінаційною, якщо вона не має об'єктивного та розумного обґрунтування, іншими словами, якщо вона не переслідує легітимну ціль або якщо немає розумного співвідношення між застосованими засобами та переслідуваною ціллю [Європейський суд із прав людини, справа Пічкур проти України (заява № 10441/06), 07.11.2013, § 49] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_984#Text	2014 року (заява № 37359/09), § 108] [Рішення від 13.09.2023 № 8-р(II)/2023, пп. 2.5.2]	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
amendment (n)			поправка
constitutional amendments Amicus Curiae Brief on the Limits of Subsequent (a Posteriori) Review of Constitutional Amendments by the Constitutional Court [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e	–	конституційні поправки Резюме Amicus Curiae Brief щодо меж подальшого (a posteriori) контролю конституційних поправок конституційним судом [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	конституційні поправки
authority (n)			1) орган 2) влада
a public authority	державні органи	орган публічної влади	орган публічної влади

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
The Court points out that both the storing by a public authority of information relating to an individual's private life and the use of it amount to interference with the right to respect for private life secured in Article 8 § 1 of the Convention <...> [The European Court of Human Rights, case of <i>Panteleuenco v. Ukraine</i> (application no. 11901/02), 29.06.2006, § 56] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%3D%3A%22001-76114%22%7D	Суд відзначає, що як зберігання державними органами інформації про особисте життя людини, так і її використання є втручанням в право на повагу до приватного життя, гарантоване пунктом 1 статті 8 Конвенції <...> [Європейський суд із прав людини, справа Пантелеєнко проти України (заява № 11901/02), 29.06.2006, § 56] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_274#Text	Європейський суд з прав людини наголошував, що «як зберігання органами публічної влади інформації, що стосується приватного життя особи, так і її використання є втручанням у право на непопорушність приватного життя, захищене пунктом 1 статті 8 Конвенції»; <...> [рішення у справі <i>Пантелеєнко проти України / Panteleuenco v. Ukraine</i> від 29 червня 2006 року (заява № 11901/02), § 56, § 59] [Рішення від 19.04.2023 № 4-п(II)/2023, пп. 2.5]	
legislative authorities Each State Party to the present Covenant undertakes: <...> (b) To ensure that any person claiming such a remedy shall	законодавчі власті Кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті, зобов'язується: <...> б) забезпечити, щоб право на правовий захист для	–	законодавчі органи

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
have his right thereto determined by competent judicial, administrative or legislative authorities, or by any other competent authority provided for by the legal system of the State, and to develop the possibilities of judicial remedy <i>[The United Nations General Assembly, International Covenant on Civil and Political Rights, 16.12.1966, art. 2.3.b]</i> URL: https://treaties.un.org/doc/treaties/1976/03/19760323%2006-17%20am/ch_iv_04.pdf	будь-якої особи, яка потребує такого захисту, встановлювалось компетентними судовими, адміністративними чи законодавчими властями або будь-яким іншим компетентним органом, передбаченим правовою системою держави, і розвивати можливості судового захисту <i>[Генеральна Асамблея ООН, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 16.12.1966, ст. 2]</i> Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text		
the power of the authorities Thus, although the applicant did not suffer any severe or long-lasting physical effects, his punishment – whereby he was treated as an object in the	–	–	повноваження владних органів

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
power of the authorities – constituted an assault on precisely that which it is one of the main purposes of Article 3 (art. 3) to protect, namely a person's dignity and physical integrity <i>[The European Court of Human Rights, case of Tyrer v. the United Kingdom (application no. 5856/72), 25.04.1978, § 33]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-57587%22]}			
the authorities' stance In the light of the above considerations, the authorities' stance of holding the applicant responsible for the initiation of enforcement proceedings by requesting him to bear the preliminary expenses, coupled	—	визнання владою Європейський суд з прав людини вказав, що визнання владою заявника відповідальним за ініціювання виконавчих проваджень стосовно судового рішення на його користь і нехтування нею його фінансовим станом	1) визнання владою; 2) невизнання владою

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
with the disregard for his financial situation, constituted an excessive burden and restricted his right of access to a court to the extent of impairing the very essence of that right [The European Court of Human Rights, case of Apostol v. Georgia (application no. 40765/02), 28.11.2006, § 65] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%2240765/02%22,%22documentcollectionid%22:%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-78157%22}}		були надмірним обтяженням і призвели до обмеження його права на доступ до суду такою мірою, що знівело вало сутність цього права (§ 65 рішення у справі «Apostol v. Georgia» від 28 листопада 2006 року) [Рішення від 15.05.2019 № 2-р(II)/2019, пп. 2.1]	
B			
background (n) The Acting President of the Constitutional Court explained	—	передумови Виконувач обов'язків Голови Конституційного Суду	1) передумови; 2) підґрунтя

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
the background of the request as follows <...> [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 5] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		пояснив передумови звернення так <...> [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме Amicus Curiae, § 5] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	
basic (adj)			заса́дничий (-ча, -чі)
basic constitutional principle Even though the aim pursued by this kind of measures (i.e. preventing the “sale” of mandates to the top payer) can be sympathetically contemplated, the basic constitutional principle which prohibits imperative	—	заса́дничий конституційний принцип У спеціальній доповіді «Про імперативний мандат і подібні практики» 2009 року, ухвалений Радою з демократичних виборів і Венеційською Комісією,	заса́дничий конституційний принцип

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
mandate or any other form of politically depriving representatives of their mandates must prevail as a cornerstone of European democratic constitutionalism [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2009)027, § 39] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2009)027-e		зазначено, що «у жодній європейській державі, крім України, не існує імперативного мандата», а вимога стосовно того, щоб депутатам було невідомо виходити з будь-якої фракції, є «безсумнівним і кричущим порушенням європейської традиції вільного мандата парламентарів»; через те, що принцип вільного і незалежного мандата становить частину європейської конституційної традиції та є «засади́ним принципом, що забороняє імперативний мандат або будь-яку іншу форму політично мотивованого позбавлення представників [народу] їхніх мандатів», він повинен «панувати як наріжний камінь європейського демократичного конституціоналізму»	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
		[CDL-AD(2009)027, §§ 11, 37, 39] [Висновок від 24.12.2019 № 9-в/2019, пп. 3.7.1]	
Bill of Rights Bill A Bill to reform the law relating to human rights URL: https://bills.parliament.uk/bills/3227	–	–	Законопроект щодо людських прав <u>Коментар</u> Законопроект (проект Акта парламенту Великої Британії) із реформування приписів права щодо людських прав.
brief (n)			
Amicus Curiae Brief Amicus Curiae Brief on the Limits of Subsequent (a Posteriori) Review of Constitutional Amendments by the Constitutional Court [The European Commission for Democracy through Law	Висновок Amicus Curiae Висновок Amicus Curiae для Конституційного Суду Республіки Молдова Вебсайт Верховного Суду URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/CDL_AD_2016_015_2016_06_13.pdf	Резюме Amicus Curiae Резюме Amicus Curiae щодо меж подальшого (a posteriori) контролю конституційних правок конституційним судом [Європейська Комісія «За демократію через право»]	Резюме Amicus Curiae

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
(<i>Venice Commission</i>), CDL-AD(2022)012] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C DL-AD(2022)012-e		(<i>Венеційська Комісія</i>), CDL-AD(2022)012] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C DL-AD(2022)012-ukr	
burden (n)			1) тягар; 2) обтяження
an excessive burden In the light of the above considerations, the authorities' stance of holding the applicant responsible for the initiation of enforcement proceedings by requesting him to bear the preliminary expenses, coupled with the disregard for his financial situation, constituted an excessive burden and restricted his right of access to a	—	надмірне обтяження Європейський суд з прав людини вказав, що визнання владою заявника відповідальним за ініціювання виконавчих проваджень стосовно судового рішення на його користь і нехтування нею його фінансовим станом були надмірним обтяженням і призвели до обмеження його права на доступ	1) надмірний тягар; 2) надмірне обтяження

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
court to the extent of impairing the very essence of that right [The European Court of Human Rights, case of Apostol v. Georgia (application no. 40765/02), 28.11.2006, § 65] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%2240765/02%22,%22documentcollectionid%22:%22C H A M B E R%22,%22itemid%22:%22001-78157%22}}		до суду такою мірою, що зні- вело сутність цього права (§ 65 рішення у справі «Apostol v. Georgia» від 28 листопада 2006 року) [Рішення від 15.05.2019 № 2-р(II)/2019, пп. 2.1]	
C			
case-law (n)			практика
case-law (of the Court), (of the Venice Commission) However, in the light of its set- tled case-law , the Court has no	прецедентна практика З огляду на свою усталену прецедентну практику , Суд не має сумніву, що в силу су- ворості санкції дана справа	практика <...> у справі «Гурелка проти України» від 6 вересня 2005 року (заява № 61406/00) за неповагу до суду (стаття 185-	практика (суду), (Венеційсь- кої комісії)

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
doubt that, by virtue of the severity of the sanction, the present case was criminal in nature and the purported administrative offence was in fact of a criminal character attracting the full guarantees of Article 6 of the Convention <...> [The European Court of Human Rights, case of Gurepka v. Ukraine (application no. 61406/00), 06.09.2005, § 55] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng/{%22fulltext%22:[%22%20CASE%20OF%20GUREPKA%20v.%20UKRAINE%22%22],%22respondent%22:[%22UKR%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-70094%22]}	за суттю є кримінальною, а адміністративне покарання фактично носило кримінальний характер з усіма гарантіями статті 6 Конвенції <...> [Європейський суд із прав людини, справа Гурепка проти України (заява № 61406/00), 06.09.2005, § 55] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_437#Text	З Кодексу) на заявника було накладено адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту. У § 55 рішення в цій справі Європейський суд із прав людини вказав, що «з огляду на свою усталену практику Суд не має сумніву, що в силу суворості санкції дана справа за суттю є кримінальною, а адміністративне покарання фактично носило кримінальний характер» [Рішення від 21.07.2021 № 5-п(II)/2021, пп. 4.2]	
circumstances (n)			

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
exceptional circumstances Bearing in mind, however, that the practice of the Committee of Ministers in supervising the execution of the Court's judgments shows that in exceptional circumstances the re-examination of a case or a reopening of proceedings has proved the most efficient, if not the only, means of achieving <i>restitutio in integrum</i> <i>[The Committee of Ministers of the Council of Europe, Recommendation No. R(2000)2, 19.01.2000]</i> URL: https://rm.coe.int/16805e2f06	виняткові випадки пам'ятаючи про те, що практика Комітету міністрів у здійсненні нагляду за виконанням рішень Суду показує, що у виняткових випадках повторний розгляд справи або поновлення провадження є найбільш ефективним, якщо не єдиним засобом досягнення <i>restitutio in integrum</i> <i>[Комітет міністрів Ради Європи, Рекомендація № R(2000)2, 19.01.2000]</i> Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_175#Text	виняткові випадки <...> практика Комітету Міністрів у здійсненні нагляду за виконанням рішень Суду показує, що у виняткових випадках повторний розгляд справи або поновлення провадження є найбільш дієвим, якщо не єдиним, засобом досягнення <i>restitutio in integrum</i> <i>[Рішення від 14.02.2024 № 1-p(II), пп. 3.6]</i>	виключні обставини
claim (n)			1) вимога 2) претензія
a currently enforceable claim	—	—	вимога обов'язкова для виконання на цей час

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
In a line of cases the Court has found that the applicants did not have a «legitimate expectation» where it could not be said that they had a currently enforceable claim that was sufficiently established [The European Court of Human Rights, case of Kopecký v. Slovakia (application no. 44912/98), 28.09.2004, § 49] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:%2244912/98%22,%22itemid%22:%22001-66758%22}}			
court (n)			суд
access to a court In the light of the above considerations, the authorities' stance of holding the applicant responsible for the initiation of enforcement proceedings by requesting	—	доступ до суду Європейський суд з прав людини вказав, що визнання владою заявника відповідальним за ініціювання виконавчих проваджень стосовно	доступ до суду

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
him to bear the preliminary expenses, coupled with the disregard for his financial situation, constituted an excessive burden and restricted his right of access to a court to the extent of impairing the very essence of that right [The European Court of Human Rights, case of Apostol v. Georgia (application no. 40765/02), 28.11.2006, § 65] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%2240765/02%22,%22documentcollectionid%22:%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-78157%22%7D		судового рішення на його користь і нехтування нею його фінансовим станом були надмірним обтяженням і призвели до обмеження його права на доступ до суду такою мірою, що зніжувало сутність цього права (§ 65 рішення у справі «Apostol v. Georgia» від 28 листопада 2006 року) [Рішення від 15.05.2019 № 2-p(II)/2019, пп. 2-1]	
charge (n)			звинувачення
criminal charge <...> for Article 6 (art. 6) to apply in virtue of the words	—	кримінальне звинувачення	кримінальне звинувачення

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
eternal clauses Regarding the unamendable provisions or eternal clauses, such as the ones contained in Article 157 of the Constitution of Ukraine, the Venice Commission has also stated that the existence of these provisions helps to strengthen the justification of exercising subsequent material control, even if this is a very «controversial and extremely complex issue» [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 27] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e	—	вічні клаузули Стосовно непоправних приписів, або «вічних клаузул» (<i>eternal clauses</i>), як-от ті, що містять стаття 157 Конституції України, Венеційська Комісія також зазначила, що наявність цих приписів допомагає зміцнити обґрунтування здійснення подальшого контролю в площині матеріального права, навіть якщо це є дуже «спірним і надзвичайно складним питанням» [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме <i>Amicus Curiae</i>, § 27] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії	вічні клаузули

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
		URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr Як випливає зі статті 157 Конституції України, установча влада експліцитно обмежила себе тим, що не дозволила змінювати ті приписи Конституції України, що захищають «права і свободи людини і громадянина», «незалежність» і «територіальну цілісність» [Рішення від 01.11.2022 № 2-р/2022, пп. 2.4]	
community (n)			1) суспільство 2) спільнота
(individually or) in community Everyone shall have the right to freedom of thought, conscience and religion. This right shall include freedom to have	(одноосібно) спільно з іншими Кожна людина має право на свободу думки, совісті і релі-	(одноособово або) спільно Приписами статті 18 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року встановлено, що кожен	(одноособово або) в спільноті

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
or to adopt a religion or belief of his choice, and freedom, either individually or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief in worship, observance, practice and teaching [The United Nations General Assembly, International Covenant on Civil and Political Rights, 16.12.1966, art. 18.1] URL: https://treaties.un.org/doc/treaties/1976/03/19760323%2006-17%20am/ch_iv_iv_04.pdf	гії. Це право включає свободу мати чи приймати релігію або переконання на свій вибір і свободу сповідувати свою релігію та переконання як одноосібно, так і спільно з іншими, публічно чи приватно, у відправленні культу, виконанні релігійних і ритуальних обрядів та вчень [Генеральна Асамблея ООН, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 16.12.1966, п. 1 ст. 18] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text	має право на свободу думки, совісті й релігії, це право включає свободу мати або приймати релігію чи вірування на власний вибір і свободу прояву – або одноособово, або спільно, публічно чи приватно – своєї релігії або вірування молитовно, обрядово, на практиці і навчально <...> [Рішення від 27.12.2022 № 4-р/2022, пп. 3.1]	
general interest of the community To be compatible with Article 1 of Protocol No. 1 a measure must fulfil three conditions: it	загальні суспільні інтереси Щоб бути сумісним зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, захід має відповідати трьом умовам: він повинен	загальні інтереси суспільства У рішенні у справі <i>Краєва проти України/Kraeva v. Ukraine</i> від 13 січня 2022 року (заява № 72858/13)	загальні інтереси суспільства

Поняття, застосовані в міжнародних документах must be lawful, pursue a legitimate aim and must strike a fair balance between the general interest of the community and the individual's fundamental rights <...> [The European Court of Human Rights, case of Kravtchenko v. Ukraine (application no. 72858/13), 13.01.2022, § 24] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5CENG%22,%22appidno%22:%5C72858%22,%22documentcollectionid%22:%5CAMBER%22,%22itemid%22:%5C22001-214758%22%7D		Переклад українською за різними джерелами бути законним, переслідувати законну мету та забезпечувати справедливий баланс між загальними суспільними інтересами та основоположними правами особи <...> [Європейський суд із прав людини, справа Краєва проти України (заява № 72858/13), 13.01.2022, § 24] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_h08#Text	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
		Європейський суд з прав людини, констатувавши, що сума штрафу, накладеного на заявницю за порушення митних правил (частина перша статті 483 Кодексу), становила надмірне втручання в її право власності всупереч вимогам статті 1 Першого протоколу до Конвенції, зазначив, зокрема, <...> «щоб бути сумісним зі статтею 1 Першого протоколу, захід (втручання) має відповідати трьом умовам: він має бути правомірним, мати правомірну мету та забезпечувати справедливий баланс між загальним інтересом суспільства й основоположними правами особи» (§ 24) [Рішення від 05.07.2023 № 5-p(II)/2023, пп. 2.9]		

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
the needs and resources of the community and of individuals <...> the right of access «by its very nature calls for regulation by the State, regulation which may vary in time and in place according to the needs and resources of the community and of individuals» [The European Court of Human Rights, case of Ashingdane v. the United Kingdom (application no. 8225/78), 28.05.1985, § 57] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-57425%22%7D	—	потреби й можливості суспільства та окремих осіб Європейський суд із прав людини також зазначив, що «право доступу до судів не є абсолютним і може підлягати обмеженням; їх накладення дозволено імпліцитно [by implication], оскільки право доступу «за своєю суттю вимагає регулювання державою, яке може змінюватися залежно від часу й місця та відповідно до потреб і можливостей суспільства та окремих осіб» <...>. Запроваджуючи таке регулювання, Договірні Сторони користуються певним простором обдумування [a certain margin of appreciation]» [рішення у справі «Ashingdane v. the United Kingdom» від 28 травня 1985 року (заява № 8225/78), § 57] [Рішення від 21.07.2021 № 5-р(II)/2021, пп 2.3]	потреби й ресурси суспільства та людей

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
conditio sine qua non The abidance by any European country by its commitments and obligations towards the Council of Europe has to be a sine qua non precondition for any further European integration, including the one offered in the framework of the ENP [The European Neighbourhood Policy] [The Committee on the Honouring of Obligations and Commitments by Member States of the Council of Europe (Monitoring Committee), Opinion, Doc. 10708, 05.10.2005] URL:https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=11171&lang=en	—	доконечна умова Українська мова – доконечна умова (<i>conditio sine qua non</i>) державності України та її соборності [Рішення від 14.07.2021 № 1-р/2021, пп. 4.1.]	доконечна умова <u>Приклад</u> Додержання будь-якою європейською країною своїх зобов'язань і обов'язків перед Радою Європи має бути доконечною умовою будь-якої подальшої європейської інтеграції, включно з тією, що її пропонувано в рамках ЄПС [Європейська політика сусідства]
Convention (n)			Конвенція

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on Financing of Terrorism URL: https://rm.coe.int/1680008371f	Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948#Text	Конвенція Ради Європи щодо відмивання, пошуку, арешту та конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму <i>[Рішення від 30.06.2022 № 1-p/2022, пп. 2.3]</i>	Конвенція Ради Європи щодо відмивання, пошуку, арешту та конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом, та щодо фінансування тероризму
Civil Law Convention on Corruption URL: https://rm.coe.int/1680007f3f6	Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text	Конвенція щодо корупції за цивільним правом <i>[Рішення від 30.06.2022 № 1-p/2022, пп. 2.3]</i>	Конвенція щодо корупції за цивільним правом
Criminal Law Convention on Corruption	Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією Офіційний переклад	Конвенція щодо корупції за кримінальним правом	Конвенція щодо корупції за кримінальним правом

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://rm.coe.int/168007f3f5	Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text	[Рішення від 30.06.2022 № 1-р/2022, пп. 2.3]	
United Nations Convention against corruption URL: https://www.unodc.org/documents/brussels/UN_Convention_Against_Corruption.pdf	Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text	Конвенція Організації Об'єднаних Націй щодо протидії корупції [Рішення від 30.06.2022 № 1-р/2022, пп. 2.3]	Конвенція Організації Об'єднаних Націй щодо протидії корупції
United Nations Convention against Transnational Organized Crime URL: https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME	Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text	Конвенція Організації Об'єднаних Націй щодо протидії транснаціональній організованій злочинності [Рішення від 30.06.2022 № 1-р/2022, пп. 2.3]	Конвенція Організації Об'єднаних Націй щодо протидії транснаціональній організованій злочинності

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
ME_AND_THE_PROTOCOLS_THEREO.pdf			
D			
damage (n)			школа
environmental damage States shall develop national law regarding liability and compensation for the victims of pollution and other environmental damage <i>[Rio Declaration on environment and development, 1992, § 13]</i> URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf	–	екологічна школа Так, згідно з Декларацією Ріо-де-Жанейро з довкілля й розвитку, що її ухвалено Конференцією Організації Об'єднаних Націй з довкілля й розвитку 3–14 червня 1992 року, «держави мають розробляти національне право щодо відповідальності й компенсації жертвам забруднення та іншої екологічної шкоди » <i>[Рішення від 07.04.2021 № 1-р(II)/2021, пп. 2.5.1.]</i>	школа довкілля
defamation (n)	–	–	знеславлення

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
A stark example of the use of court proceedings against public participation in the Union is that of the journalist Daphne Caruana Galizia who, at the time of her assassination, was facing over 40 civil and criminal libel and defamation court proceedings related to her investigate work [The European Commission, Recommendation (EU) 2022/758, 27.04.2022, point 18] URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0758			
democracy (n)			демократія
democracy capable of defending itself This notion has a special importance in Germany because	—	демократія, здатна захистити себе	обороноздатна демократія

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
of that country's experience under the Weimar Republic, which, when the Federal Republic was founded after the nightmare of nazism, led to its constitution being based on the principle of a «democracy capable of defending itself» (wehrhafte Demokratie) [The European Court of Human Rights, case of Vogt v. Germany (application no. 17851/91), 26.09.1995, § 51] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58012%22]}		Європейський суд з прав людини наголосив на прийнятності концепції «демократії, здатної захистити себе» (§ 51, § 59 рішення у справі <i>«Vogt проти Німеччини»</i> (Vogt v. Germany) від 26 вересня 1995 року) [Рішення від 21.12.2021 № 3-р/2021, п. 4]	
militant democracy ‘Militant democracy’ – sometimes also called ‘defensive democracy’ or ‘fighting democracy’ – refers to the idea of a democratic regime which is willing to adopt pre-emptive, <i>prima facie</i> illiberal measures	–	–	обороноздатна демократія <u>Коментар</u> «Обороноздатна демократія», яку іноді називають також «оборонною демократією» або «боездатною демократією», – це демократична

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
to prevent those aiming at subverting democracy with democratic means from destroying the democratic regime Oxford Academic URL: https://academic.oup.com/edited-volume/43728/chapter-abstract/367620407?redirectedFrom=fulltext			влада, ладна застосувати за- побіжних, <i>prima facie</i> нелібе- ральних заходів, щоб переш- кодити руйнуванню демокра- тії тими, хто має на меті зруй- нувати її демократичними за- собами.
fragile democracy Fighting corruption is indeed a major justification for restricting parliamentary inviolability. However, in a political system, with a fragile democracy such as in Ukraine, where, as the Venice Commission was in- formed, judicial corruption is widespread, a complete re- moval of inviolability can be dangerous for the functioning and the autonomy of Parlia- ment	—	вразлива демократія Крім того, на наслідки повного скасування депутатської недоторканності звертала увагу і Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеціанська Комісія), яка зазначала, що у політичній системі з вразливою демократією, такою, як в Україні, повне скасування недоторканності може бути небезпечним для функціонування та автономії	вразлива демократія

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2015)013, § 18] URL:https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C DL-AD(2015)013-e		парламенту (пункт 18 Висновку щодо проекту закону про внесення змін до Конституції України щодо недоторканності народних депутатів України та суддів, ухваленого Венеціанською Комісією на її 103-му пленарному засіданні 19–20 червня 2015 року). [Висновок від 06.06.2018 № 1-в/2018, пп. 2.3.1]	
dignity (n)			гідність
inherent dignity Convinced that everyone's right to life is a basic value in a democratic society and that the abolition of the death penalty is essential for the protection of this right and for the full recognition of the inherent dignity of all human beings	гідність переконані, що право кожної людини на життя є основоположною цінністю в демократичному суспільстві і що скасування смертної кари становить суть від суті захисту цього права та цілковитого визнання гідності, притаманної всім людям	людська гідність Людська гідність як джерело всіх прав і свобод людини та їх основа є однією із засадничих цінностей українського конституційного ладу.	людська гідність

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[Protocol No. 13 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 2006, Preamble] URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG	[Протокол № 13 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, 2006, преамбула] Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_180#Text	[Рішення від 16.09.2021 № 6-р(II)/2021, пп. 2.1]	
discrimination (n)			дискримінація
discrimination on ground <...> birth	дискримінація за ознакою народження	дискримінація за становим походженням дискримінація на підставі станового походження У Доповіді про правовладдя Європейської Комісії „За демократію через право“ (Венеційська Комісія) <...> зазначено, що <...> всі особи мають гарантований однаковий	дискримінація за становим походженням

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
The enjoyment of the rights and freedoms set forth in this Convention shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status	Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.	і дієвий захист від дискримінації за будь-якою ознакою - на ґрунті раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших поглядів, національного або соціального походження, власності, за становим походженням або за іншим статусом" (§ 64) <i>[Рішення від 06.04.2022 № 2-р(II)/2023, п. 3]</i> За статтею 14 Конвенції користування правами та свободами, визнаними в ній, має бути забезпечене без дискримінації на будь-якій із таких підстав, як стать, раса, колір шкіри, мова, релігія, політичні чи інші переконання, національне чи соціальне походження, належність до національних меншин, власність, станове походження, або за іншим статусом.	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 2006, Art. 14] URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG	[Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 2006, ст. 14] Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995_004#Text	[Рішення від 22.11.2023 № 10-р(II)/2023, пп. 5.3]	
non-discrimination Drawing on that definition and on others based on very different systems of law and the state, it seems that a consensus can now be found for the necessary elements of the rule of law as well as those of the Rechtsstaat which are not only formal but also substantial or material (materieller Rechtsstaats begriff). These are: <...> (6) Non-discrimination and equality before the law	–	недискримінація У рамках спільного юридичного простору Європи існує консенсус щодо стрижневих елементів правовладдя, які є не лише формальними, а й субстантивними (матеріальними). Такими стрижневими елементами є: <...> 6) недискримінація та рівність перед законом (Доповідь про правовладдя, схвалена Європейською Комісією «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2011)003rev. § 41)	недискримінація

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[<i>European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2011)003rev, § 41</i>] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e		[Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп. 2.1.]	
doctrine (n)			доктрина
established doctrine The Venice Commission has recognized that substantive constitutional control is a «problematic instrument, which should only be exercised in those countries where it already follows from clear and established doctrine, and even there with care, allowing a margin of appreciation for the constitutional legislator» [<i>The European Commission for Democracy through Law</i>	–	усталена доктрина Венеційська Комісія визнала, що субстанційний конституційний контроль є «проблематичним інструментом, який слід застосовувати лише в тих країнах, де він уже випливає з чіткої та усталеної доктрини, і навіть там слід чинити обережно, надаючи конституцієдавцю простір для обдумування» [<i>Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія)</i>,	усталена доктрина

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
due process The rights most obviously connected to the rule of law include: <...> (8) the right to a fair trial or, in Anglo-American parlance, the principle of natural justice or due process <...> [European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2011)003rev, § 60] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C DL-AD(2011)003rev-e	належна правова процедура Кримінальний процесуальний кодекс України: Стаття 2. Завдання кримінального провадження 1. Завданнями кримінального провадження є ... забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб ... до кожного учас-	CDL-AD(2022)012, Резюме <i>Amicus Curiae</i>, § 25] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C DL-AD(2022)012-ukr	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
due process The rights most obviously connected to the rule of law include: <...> (8) the right to a fair trial or, in Anglo-American parlance, the principle of natural justice or due process <...> [European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2011)003rev, § 60] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C DL-AD(2011)003rev-e	належна правова процедура Кримінальний процесуальний кодекс України: Стаття 2. Завдання кримінального провадження 1. Завданнями кримінального провадження є ... забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб ... до кожного учас-	CDL-AD(2022)012, Резюме <i>Amicus Curiae</i>, § 25] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C DL-AD(2022)012-ukr	справедлива процедура Коментар Справедлива процедура вимагає, щоб юридичні питання розв'язували відповідно до встановлених норм і принципів та щоб до людей ставилися справедливо. У країні з розвиненою юридичною системою кожен сподівається, що права, захищені конституцією, буде застосовано до нього справедливо.

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Due process is a requirement that legal matters be resolved according to established rules and principles and that individuals be treated fairly. In countries with developed legal systems, individuals expect that the rights enshrined in their constitutions will be applied to them fairly Investopedia URL: https://www.investopedia.com/terms/d/due-process.asp#:~:text=What%20is%20Due%20Process%3F,bot%20civil%20and%20criminal%20matters.	ника кримінального провадження була застосована належна правова процедура Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text	ській традиції – принцип природної справедливості або принцип справедливої юридичної процедури (due process)» (§ 60) <i>[Рішення від 08.06.2022 № 3-р(II)/2022, пп. 2.1.]</i>	
due process of law Due process of law is a constitutional guarantee that prevents governments from impacting citizens in an abusive way. In its modern form, due	належна правова процедура Кримінальний процесуальний кодекс України: Стаття 2. Завдання кримінального провадження	–	справедлива юридична процедура; справедливий судовий розгляд <u>Коментар</u> Справедлива юридична процедура є конституційною га-

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
process includes both procedural standards that courts must uphold in order to protect peoples' personal liberty and a range of liberty interests that statutes and regulations must not infringe. It traces its origins to Chapter 39 of King John's Magna Carta <...>. The phrase «due process of law» first appeared as a substitute for Magna Carta's «the law of the land» in a 1354 statute of King Edward III that restated Magna Carta's guarantee of the liberty of the subject The Fifth and Fourteenth Amendments to the Constitution, which guarantee that no person shall «be deprived of life, liberty, or property, without due process of law» incorporated the model of the rule of law that English and American lawyers associated most closely with Magna Carta for	1. Завданнями кримінального провадження є <...> забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб <...> до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text		рантією, яка запобігає не-правомірним діям влади стосовно громадян. За сучасною формою справедлива юридична процедура включає як процесові стандарти, що їх суди мають дотримуватися для захисту особистої свободи людини, так і низку інтересів у питанні свободи, що їх статутне право та підзаконні акти не мають порушувати. Вона бере свій початок від глави 39 Великої хартії вольностей короля Джона. Вислів «справедлива юридична процедура» (<i>due process of law</i>) вперше з'явилася як заміна вислову «право країни» («the law of the land») Великої хартії вольностей в акті короля Едуарда III 1354 року, який підтвердив гарантію Великої хартії вольностей щодо свободи підданого.

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
centuries. Under this model, strict adherence to regular procedure was the most important safeguard against tyranny. Over time, courts in the United States have ruled that due process also limits legislation and protects certain areas of individual liberty from regulation Website of the Library of [U.S.] Congress URL: https://www.loc.gov/exhibits/magna-carita-muse-and-mentor/due-process-of-law.html			П'ята й Чотирнадцята поправки до Конституції США, які гарантують, що жодна особа не може бути «позбавлена життя, свободи чи власності без справедливої юридичної процедури», ґрунтуються на правовладді, яке англійські та американські юристи століттями пов'язували насамперед з Великою хартією воленостей. За цим принципом неухильне додержання установленої процедури було найважливішою гарантією проти тиранії. З часом суди в Сполучених Штатах Америки унизці своїх рішень установили, що справедлива юридична процедура також накладає обмеження на законодавство та захищає певні сфери особистої свободи від юридичного втручання.

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
E			
elections(n)			вибори
extraordinary parliamentary elections On 21 July 2019, extraordinary parliamentary elections were held <i>[The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 10]</i> URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e	–	позачергові парламентські вибори Позачергові парламентські вибори проведено 21 липня 2019 року <i>[Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме Amicus Curiae, § 10]</i> Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	позачергові парламентські вибори
(to) enforce (v)			забезпечувати

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
to enforce the substance The Court observes that Article 13 (art. 13) guarantees the availability at national level of a remedy to enforce the substance of the Convention rights and freedoms in whatever form they might happen to be secured in the domestic legal order <i>[The European Court of Human Rights, case of Aksoy v. Turkey (application no. 21987/93), 18.12.1996, § 95]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-58003%22%7D]	—	забезпечувати по суті <...> стаття 13 Конвенції «гарантує наявність на національному рівні засобів для забезпечення по суті прав і свобод, гарантованих Конвенцією <i>[Рішення від 17.06.2020 № 4-р(II)/2020, пп. 3.3.]</i>	забезпечувати по суті
everyone Everyone has the right to a standard of living adequate for the health and well-being of himself and of his family <...>	кожна людина Кожна людина має право на такий життєвий рівень, <...> який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї <...>	кожен <...> «кожен має право на життєвий рівень, що є достатнім для здоров'я й добробуту його самого та його сім'ї»	кожен, кожний (-а)

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The United Nations General Assembly, Universal Declaration of Human Rights, 10.12.1948, Art. 25.1] URL: https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights	(Генеральна Асамблея ООН, Усесвітня декларація прав людини, 10.12.1948, п. 1 ст. 25) Неофіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text	[Рішення від 13.09.2023 № 8-р(II)/2023, пп. 2.8.2.]	
F			
failed (adj)			неспроможний (-на, -ні)
failed state A country whose government is considered to have failed at some of its basic responsibilities, for example keeping the legal system working correctly, and providing public services Cambridge Dictionary	–	–	неспроможна держава <u>Коментар</u> Країна, уряд якої виявився неспроможним виконувати свої головні обов'язки, наприклад, забезпечити належне функціонування юридичної системи, надавати публічні послуги тощо.

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
mentcollectionid2%22:[%22SCH AMBER%22],[%22itemid%22:[%22001-214758%22]]	URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_h08#Text	Першого протоколу, захід (втручання) має відповідати трьом умовам: він має бути правомірним, мати правомірну мету та забезпечувати справедливий баланс між загальним інтересом суспільства й основоположними правами особи» (§ 24) [Рішення від 05.07.2023 № 5-р(II)/2023, пп. 2.9]	
(to) foresee (v) The mechanism of such a review should guarantee the examination in every particular case of whether continued detention is justified on legitimate penological grounds and should enable whole-life prisoners to foresee , with some degree of precision, what they must do to be considered for	передбачити Механізм такого перегляду повинен гарантувати перевірку у кожному конкретному випадку, чи обґрунтовано триваюче тримання під вартою законними пеналогічними підставами, та має надавати засудженим до довічного позбавлення волі можливість передбачити з певним ступенем точності, що їм	завбачувати <...> механізм такого перегляду має гарантувати в кожному конкретному випадку перевірку того, чи <...> тримання під вартою обґрунтовано легітимними пеналогічними підставами, та має надавати засудженим до довічного позбавлення волі можливість завбачувати з певним ступенем точності, що їм	передбачувати

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
to enable legal subjects to regulate their conduct in conformity with it [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2016)007, § 58] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e		льовано з достатньою чіткістю та зрозумілістю, аби суб'єкти права мали змогу впорядкувати свою поведінку згідно з ними» [Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп. 2.1]	
foreseeable (adj) «Law» covers not only constitutions, international law, statutes and regulations, but also, where appropriate, judge-made law, such as common-law rules, all of which is of a binding nature. Any law must be accessible and foreseeable [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2016)007, § 46]	–	Одним зі складових елементів загального принципу юридичної визначеності є ви-мога (як принцип) передбач-ності приписів права [Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп. 2.1.1]	передбачний (-на, -ні)

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL:https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C-DL-AD(2016)007-e			
forum internum Freedom of religion includes, as one of its basic elements, the freedom to assemble in community with others, in public or private, with a view to manifesting one's religion in worship, observance, practice and teaching. The word religion derives from the Latin term <i>religare</i>, which means to bind, to bring together, to unite each woman and man with the deity (forum internum) and all women and men with one another (<i>forum externum</i>). The latter is no less important than the former from the believer's point of view. For the believer, where the latter is hindered, the former is <i>per se</i> encroached upon. Therefore,	—	внутрішній аспект [права на свободу світогляду і віросповідання (релігії)] Внутрішній аспект права на свободу світогляду і віросповідання (релігії) (<i>forum internum</i>) є абсолютним правом, що жодним чином не підлягає обмеженню. Водночас держава має право обмежити зовнішній аспект права на свободу світогляду і віросповідання (релігії) (<i>forum externum</i>) <i>[Рішення від 27.12.2022 № 4-р/2022, пп. 4.2]</i>	внутрішній аспект

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
freedom of religion requires the amplest guarantee of the freedom of believers to assemble and worship together <i>[The European Court of Human Rights, Concurring Opinion of Judge Paulo Pinto de Albuquerque, case of Krupko and Others v. Russia (application no. 26587/07), 26.06.2014, § 5]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/ukr#%22fulltext%22:%22forum%20externum%22,%22documentcollectionid%22:%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-145013%22]]			
forum externum Freedom of religion includes, as one of its basic elements, the freedom to assemble in community with others, in public or private, with a view to	—	зовнішній аспект [права на свободу світогляду і віросповідання (релігії)] Внутрішній аспект права на свободу світогляду і віроспо-	зовнішній аспект

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
manifesting one's religion in worship, observance, practice and teaching. The word religion derives from the Latin term religare, which means to bind, to bring together, to unite each woman and man with the deity (<i>forum internum</i>) and all women and men with one another (<i>forum externum</i>). The latter is no less important than the former from the believer's point of view. For the believer, where the latter is hindered, the former is per se encroached upon. Therefore, freedom of religion requires the amplest guarantee of the freedom of believers to assemble and worship together [The European Court of Human Rights, Concurring Opinion of Judge Paulo Pinto de Albuquerque, case of <i>Krupko and Others v. Russia</i>		відання (релігії) (<i>forum internum</i>) є абсолютним правом, що жодним чином не підлягає обмеженню. Водночас держава має право обмежити зовнішній аспект права на свободу світогляду і віросповідання (релігії) (<i>forum externum</i>) [Рішення від 27.12.2022 № 4-р/2022, пп. 4.2.]	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
(<i>application no. 26587/07</i>), 26.06.2014, § 5] URL: https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22fulltext%22:[%22foru m%20externum%22],[%22documentcollectionid%22:[%22GR ANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],[%22itemid%22:[%22001-145013%22]]			
fundamental (adj)			заса́дничий (-ча, -чі)
fundamental To be compatible with Article 1 of Protocol No. 1 a measure must fulfil three conditions: it must be lawful, pursue a legitimate aim and must strike a fair balance between the general interest of the community and the individual's fundamental rights <...> [The European Court of Human Rights, case of Kravtchenko v. Ukraine (application	основоположний Щоб бути сумісним зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, захід має відповідати трьом умовам: він повинен бути законним, переслідувати законну мету та забезпечувати справедливий баланс між загальними суспільними інтересами та основоположними правами особи <...>	заса́дничий [Рішення від 16.09.2021 № 6-р(II)/2021, пп. 2.2] заса́дничий (фундаментальний) [Рішення від 14.07.2021 № 1-р/2021, пп. 13.10] основоположний [Рішення від 11.10.2018 № 7-р(II)/2021, пп. 2.4;	заса́дничий

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
fundamental guarantees <...> a State <...> is required to ensure that persons amenable to the law shall enjoy before these courts the fundamental guarantees contained in Article 6 <...> [The European Court of Human Rights, case of Delcourt v. Belgium (application no. 2689/65), 17.01.1970, § 25] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57467%22]}	—	засади́чні гарантії <...> від Держави <...> вимагається, щоб особам, які притягуються до відповідальності [persons amenable to the law], було забезпечено можливість користуватися в цих судах засади́ними гарантіями, що їх надає стаття 6 [Конвенції] <...> [Рішення від 21.07.2021 № 5-р(II)/2021, пп. 2.3]	засади́чні гарантії
Fundamental Law It is not the task of the Venice Commission to review decisions by national Constitutional Courts or to provide an official interpretation of the Fundamental Laws of its Member States	—	Засади́чний закон До завдань Венеційської Комісії не належить перегляд рішень національних конституційних судів або надання офіційного тлумачення Засади́чних законів Держав-членів [Європейська Комісія «За демократію через право»]	Засади́чний закон

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 18] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		(Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме Amicus Curiae, § 18] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	
fundamental right It is for the Court of Justice, in its review of the compatibility of acts of the institutions with the general principles of Community law, to ensure that the fundamental right to human dignity and integrity is observed [The Court of Justice, C-337/98 Kingdom of the Netherlands v. European Parliament and Council of the European Union, Case C-377/98, 09.10. 2001]	–	засади́чне право <...> засади́чне право на людську гідність і недоторканність слід розглядати як невіддільну частину європейського правопорядку [Рішення від 16.09.2021 № 6-p(II)/2021, пп. 2.2]	засади́чне право (особи)

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61998CJ0377			
individual's fundamental rights Article 1 of Protocol No. 1 also requires that any interference be reasonably proportionate to the aim sought to be realised. In other words, a «fair balance» must be struck between the demands of the general interest of the community and the requirements of the protection of the individual's fundamental rights <i>[The European Court of Human Rights, case of Gogitidze and Others v. Georgia (application no. 36862/05), 12.05.2015, § 97]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng/{%22itemid%22:[%22001-154398%22]}	—	фундаментальні права людини <...> стаття 1 Першого протоколу до Конвенції вимагає, щоб будь-яке втручання обґрунтовано відповідало [правомірній] меті. Іншими словами, потрібно досягти «справедливого балансу» між вимогами загальних потреб суспільства і вимогами захисту фундаментальних прав людини <i>[Рішення від 15.06.2022 № 4-р(II)/2022, пп. 5.2.]</i>	засадничі права особи

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
fundamental value 1) Article 3 of the Convention enshrines one of the most fundamental values of democratic society [<i>The European Court of Human Rights, case of Kafkaris v. Cyprus (application no. 21906/04), 12.02.2008, § 95</i>] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fr#%7B%22itemid%22%3A%22001-85019%22%7D] 2) As the Court has stated on many occasions, Article 3 of the Convention enshrines one of the most fundamental values of a democratic society [<i>The European Court of Human Rights, case of Lunev v. Ukraine (application no. 4725/13), 22.10.2015, § 98</i>] URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22languageisocode%22%3A%22ENG%22%22%22appno%22%3A%22472513%22%22documentcollectionid%22%3A%22CHAMBER%22%22itemid%22%3A%22001-157967%22%7D]	основоположна цінність 2) Як неодноразово зазначав Суд, стаття 3 Конвенції є втіленням однієї з найбільш основоположних цінностей демократичного суспільства [Європейський суд із прав людини, справа <i>Луньов проти України</i> (заява № 4725/13), 22.10.2015, § 98] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b09#Text	засадна цінність Стаття 3 Конвенції як імперативна норма «охороняє одну із засадачних цінностей демократичного суспільства та встановлює безумовну заборону катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання» [Рішення від 16.09.2021 № 6-р(II)/2021, пп. 2.2]	засадна цінність

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
G			
governance (n)			врядування
good governance The 'good governance' principle should not, as a general rule, prevent the authorities from correcting occasional mistakes, even those resulting from their own negligence [The European Court of Human Rights, case of <i>Rysovsky v. Ukraine</i> (application no. 29979/04), 20.10.2011, § 71] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22languageisocode%22%3A%22ENG%22%2C%22appno%22%3A%2229979%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22HAMB%22%2C%22itemid%22%3A%22001-107088%22%7D]	належне урядування Принцип «належного урядування», як правило, не повинен перешкоджати державним органам виправляти випадкові помилки, навіть ті, причиною яких є їхня власна недбалість [Європейський суд із прав людини, справа <i>Рисовський проти України</i> (заява № 29979/04), 20.10.2011, § 71] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_854#Text	добропорядне врядування Принцип «добропорядного врядування», як правило, не повинен перешкоджати органам влади виправляти випадкові помилки, навіть ті, що є результатом їх власної недбалості [Рішення від 16.11.2022 № 9-р(II)/2022, пп. 4.8]	добропорядне врядування

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
grounds (n)			підстави
legitimate penological grounds The mechanism of such a review should guarantee the examination in every particular case of whether continued detention is justified on legitimate penological grounds and should enable whole-life prisoners to foresee, with some degree of precision, what they must do to be considered for release and under what conditions, in accordance with the standards developed in the Court's case-law <i>[The European Court of Human Rights, case of Petukhov v. Ukraine (N° 2) (application no. 41216/13), 12.03.2019, § 194]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/ukr/#%22fulltext%22:%22Petukhov%20v.%20Ukraine%22],	законні пенологічні підстави Механізм такого перегляду повинен гарантувати перевірку у кожному конкретному випадку, чи обґрунтовано триває тримання під вартою законними пенологічними підставами , та має надавати засудженим до довічного позбавлення волі можливість передбачити з певним ступенем точності, що їм треба зробити, аби було розглянуто питання щодо їх звільнення, та за яких умов це можливо, відповідно до стандартів, розроблених практикою Суду <i>[Європейський суд із прав людини, справа Петухов проти України (N° 2) (заява N° 41216/13), 12.03.2019, § 194]</i>	легітимні пенологічні підстави <...> механізм такого перегляду має гарантувати в кожному конкретному випадку перевірку того, чи <...> тримання під вартою обґрунтовано легітимними пенологічними підставами , та має надавати засудженим до довічного позбавлення волі можливість завбачувати з певним ступенем точності, що їм слід чинити для того, щоб питання щодо їх звільнення було розглянуто, та за яких умов це буде можливим <i>[Рішення від 16.09.2021 N° 6-p(II)/2021, пп. 3.5.2]</i>	правомірні пенологічні підстави

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
%22documentcollectionid2%22;%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22;%22itemid%22;%22001-191703%22]]	Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d98#Text		
Guidelines (n) 1) United Nations Guidelines for Consumer Protection URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ditccp1pmisc2016d1_en.pdf 2) Guidelines on Freedom of Association [OSCE, <i>The European Commission for Democracy through Law</i> , 2015] URL: https://www.osce.org/files/f/documents/3/b/132371.pdf	–	1) Керівні настанови Конституційний Суд України в цьому провадженні бере до уваги Керівні настанови в ділянці захисту споживачів (Guidelines for Consumer Protection) [Рішення від 01.11.2023 № 9-р(II)/2023, пп. 3.3] 2) Керівні принципи <...> у Керівних принципах щодо свободи об'єднань [Рішення від 06.06.2019 № 3-р, пп. 3.4]	1) Керівні настанови 2) Керівні принципи
H			
human (adj)			людський (-ка, -кі)

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
human being Convinced that everyone's right to life is a basic value in a democratic society and that the abolition of the death penalty is essential for the protection of this right and for the full recognition of the inherent dignity of all human beings <i>[Protocol No. 13 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 2006, Preamble]</i> URL: https://www.echr/coe.int/documents/d/echr/convention_ENG	людина переконані, що право кожної людини на життя є основоположною цінністю в демократичному суспільстві і що скасування смертної кари становить суть від суті захисту цього права та цілковитого визнання гідності, притаманної всім людям <i>[Протокол № 13 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, 2006, преамбула]</i> Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_180#Text	—	людина
human dignity The Union is founded on the values of respect for human dignity , freedom, democracy,	людська гідність Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності	людська гідність Україна ставить за мету набуття повноправного членства в Європейському Союзі,	людська гідність

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
equality, the rule of law and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities. These values are common to the Member States in a society in which pluralism, non-discrimination, tolerance, justice, solidarity and equality between women and men prevail [Treaty on European Union, art. 2] URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016M/TXT	ності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків Консолідована версія Договору про Європейський Союз Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text	поспільно втілюючи відповідні конституційні цінності в законодавстві з урахуванням того, що Європейський Союз заснований на «цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та додержання людських прав, включаючи права осіб, які належать до меншин», а також на тому, що «ці цінності є загальними для держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість, солідарність та рівність між жінками та чоловіками» (стаття 2 Договору про Європейський Союз від 7 лютого 1992 року) [Рішення від 22.06.2022 року № 5-р(II)/2022, п. 6]	
the human family	людська сім'я	людська родина	людська родина

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Considering that, in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations, recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world [The United Nations General Assembly, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 16.12.1966, preamble] URL: https://treaties.un.org/doc/treaties/1976/01/19760103%2009-57%20pm/ch_iv_03.pdf	беручи до уваги, що відповідно до принципів, проголошених Статутом Організації Об'єднаних Націй, визнання гідності, властивої всім членам людської сім'ї, та рівних і невід'ємних прав їх є основою свободи, справедливості і загального миру [Генеральна Асамблея ООН, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, 16.12.1966, преамбула] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text	<...> в преамбулі Міжнародного пакту про економічні, соціальні й культурні права 1966 року зазначено, що людська гідність властива всім членам людської родини, їхні права як рівні та невідокремні випливають із властивості людині гідності [Рішення від 16.09.2021 року № 6-р(II)/2021, пп. 2.2]	
human rights The Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and re-	права людини Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини,	людські права Україна ставить за мету набуття повноправного членства в Європейському Союзі, послідовно втілюючи відповідні конституційні цінності в	людські права

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
spect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities. These values are common to the Member States in a society in which pluralism, non-discrimination, tolerance, justice, solidarity and equality between women and men prevail [Treaty on European Union, art. 2] URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016M/TXT	зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків [Консолідована версія Договору про Європейський Союз] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text	законодавство з урахуванням того, що Європейський Союз заснований на «цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та додержання людських прав, включаючи права осіб, які належать до меншин», а також на тому, що «ці цінності є загальними для держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість, солідарність та рівність між жінками та чоловіками» (стаття 2 Договору про Європейський Союз від 7 лютого 1992 року) [Рішення від 22.06.2022 року № 5-р(II)/2022, п. 6]	
human treatment	–	–	людське ставлення

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
CCPR General Comment No. 21: Article 10 (Human Treatment of Persons Deprived of Their Liberty) <i>[The United Nations Human Rights Committee, 10.04.1992]</i> URL: https://www.refworld.org/legal/general/hrc/1992/en/12211			
inhuman treatment States parties should include in their reports information concerning the system for supervising penitentiary establishments, the specific measures to prevent torture and cruel, inhuman or degrading treatment, and how impartial supervision is ensured <i>[The United Nations Human Rights Committee, General Comment 21: Article 10, 10.04.1992, § 6]</i> URL: https://www.refworld.org/legal/general/hrc/1992/en/12211	—	—	нелюдське ставлення

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
treating with humanity Treating all persons deprived of their liberty with humanity and with respect for their dignity is a fundamental and universally applicable rule [The United Nations Human Rights Committee, General Comment 21: Article 10, 10.04.1992, § 4] URL: https://www.refworld.org/legal/general/hrc/1992/en/12211	–	людяне ставлення Комітет Організації Об'єднаних Націй з прав людини в Загальному коментарі № 21 до статті 10 Пакту виснував, що «людяне ставлення до всіх осіб, кого позбавлено волі, та з повагою до їхньої гідності – є засадничим та всевітньо застосовним принципом» (пункт 4) [Рішення від 16.09.2021 року № 6-p(II)/2021, пп. 2.2]	людяне ставлення
humanity			1) людство; рід людський 2) людяність; людинолюбство
crimes against humanity Article 7 Crimes against humanity [Rome Statute of the International Criminal Court, United	злочини проти людяності Стаття 7 Злочини проти людяності [Римський статут Міжнародного кримінального суду, 17.07.1998]	злочини проти людяності <...> положення Статуту, які забороняють злочин геноциду, злочини проти людяності, воєнні злочини, злочин агресії, розглядаються	злочини проти людяства й людяності

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
<i>Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court, 17.07.1998]</i> URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-05/Rome-Statute-eng.pdf	Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text	нині як звичаєва норма міжнародного права, що неодноразово підтверджували міжнародні судові органи. Отже, їх характер як злочинних згідно зі статтею 18 Конституції України не залежить від приєднання України до Статуту та набуття ним чинності. [Висновок від 11.07.2021 № 3-в/2021, пп. 2.2] –	
European Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitation to Crimes against Humanity and War Crimes Strasbourg [Council of Europe, 25.01.1974] URL: https://rm.coe.int/168007617f	Європейська конвенція про незастосування строків давності до злочинів проти людяності та воєнних злочинів [Рада Європи, 25.01.1974] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_125#Text		Європейська конвенція щодо незастосування строків давності до злочинів проти людяності й злочинів та воєнних злочинів

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
illicit enrichment/enrichissement illicite (фр.) Article 20. Illicit enrichment [Annex to United Nations Convention against Corruption] URL: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf	незаконне збагачення Стаття 20 Незаконне збагачення [Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції] Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16/#Text	—	неправомірне збагачення <u>Коментар</u> В англійському та французькому автентичних текстах Конвенції Організації Об'єднаних Націй щодо протидії корупції застосовано терміни «<i>illicit enrichment</i>» та «<i>enrichissement illicite</i>», які не тотожні поняттю «<i>illegal enrichment</i>» («незаконне збагачення»). Рекомендований український відповідник англійського «<i>illicit enrichment</i>» — «неправомірне збагачення».
impartial (adj) The proper performance of the distinct but complementary roles of judges and public prosecutors is a necessary guarantee for the fair, impartial and effective administration of justice	неупереджений Належне виконання різних, але взаємодоповнюючих функцій суддями та прокурорами є необхідною гарантією справедливості, неупередженого та ефективного відправлення правосуддя	безсторонній	безсторонній (-ння, -нні)

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The Consultative Council of European Judges (CCJE), the Consultative Council of European Prosecutors (CCPE), Bordeaux Declaration «Judges And Prosecutors in a Democratic Society», 8.12.2009, § 3] URL: https://rm.coe.int/1680747391	[Консультативна рада європейських суддів (КРЕС) і Консультативна рада європейських прокурорів (КРЕП), Консультативна рада європейських суддів (КРЕС) і Консультативна рада європейських прокурорів (КРЕП), Бодоська декларація, 8.12.2009, § 3] Неофіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a50#Text	чинення правосуддя в справ ведливий, безсторонній і дієвий спосіб“ [Рішення від 13.09.2023 № 8-р(II)/2023, пп. 2.1.1.]	
by implication <...> the right of access to the courts is not absolute but may be subject to limitations; these are permitted by implication [The European Court of Human Rights, case of Ashingdane v. the United Kingdom	–	імпліцитно <...> право доступу до судів не є абсолютним і може підлягати обмеженням; їх накладення дозволено імпліцитно [by implication] [Рішення від 21.07.2021 № 5-р(II)/2021, пп. 2.3]	1) підтекстово; 2) імпліцитно

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-77837%22]}	N° 23543/02, 02.11.2006, § 52] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_138#Text		
incarceration (n)			
(continued) incarceration The mechanism of such a review should guarantee the examination in every particular case of whether continued detention is justified on legitimate penological grounds and should enable whole-life prisoners to foresee, with some degree of precision, what they must do to be considered for release and under what conditions, in accordance with the	(триваюче) тримання під вартою Механізм такого перегляду повинен гарантувати перегляду у кожному конкретному випадку, чи об'єднується триваюче тримання під вартою законними пенологічними підставами, та має надавати засудженим до довічного позбавлення волі можливість передбачити з певним ступенем точності, що їм	(триваюче) тримання під вартою Відповідно до стандартів, зроблених практикою Суду, механізм такого перегляду має гарантувати в кожному конкретному випадку перегляду того, чи триваюче тримання під вартою об'єднується законними пенологічними підставами, та має надавати засудженим до довічного позбавлення волі мож-	1) дальше тримання під вартою; 2) подальше тримання під вартою

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
standards developed in the Court's case-law [The European Court of Human Rights, case of Petukhov v. Ukraine (№ 2) (application no. 41216/13), 12.03.2019, § 194] URL: https://hudoc.echr.coe.int/ukr#%22fulltext%22:%22Petukhov%20v.%20Ukraine%22,%22documentcollectionid%22%22%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-191703%22]]	треба зробити, аби було розглянуто питання щодо їх звільнення, та за яких умов це можливо, відповідно до стандартів, розроблених практикою Суду URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d98#Text	ливість завбачувати з певним ступенем точності, що їм слід чинити для того, щоб питання щодо їх звільнення було розглянуто, та за яких умов це буде можливим [Рішення від 16.09.2021 № 6-р(II)/2021, пп. 3.5.2]	
incitement (n) [to discrimination, hostility or violence] In accordance with article 20 [Any advocacy of national, racial or religious hatred that constitutes incitement to discrimination, hostility or violence shall be prohibited by law (International Covenant on Civil and Political Rights)], no	підбурювання [до дискримінації, ворожнечі або насильства] Будь-який виступ на користь національної, расової чи релігійної ненависті, що являє собою підбурювання до дискримінації, ворожнечі або насильства, повинен бути заборонений законом	підбурювання [до дискримінації, ворожнечі або насильства] <...> відповідно до статті 20 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року прояв релігії або вірування не має бути рівнозначним пропаганді війни або відстоюванню національної, расової або релігійної	заклики [до дискримінації, ворожнечі або насильства] <u>Коментар</u> Щоб правильно юридично кваліфікувати склади злочинів, їх потрібно чітко розмежовувати: • Заклик - самостійний злочин

Поняття, застосовані в міжнародних документах manifestation of religion or belief may amount to propaganda for war or advocacy of national, racial or religious hatred that constitutes incitement to discrimination, hostility or violence [The United Nations Human Rights Committee, CCPR General Comment N° 22: Article 18, CCPR/C/21/Rev.1/Add., 30.07.1993, § 7] URL: https://www.refworld.org/legal/general/hrc/1993/en/13375	Переклад українською за різними джерелами [Генеральна Асамблея ООН, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 16.12.1966, ст. 20] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України ненависті, що є підбурюванням до дискримінації, ворожнечі або насильства [Рішення від 27.12.2022 N° 4-р/2022 , пп. 4.6]	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні) - злочин із формальним складом, не потребує встановлення факту настання наслідків - не потребує доведення, що злочин, до якого закликали, було вчинено - є зверненням до невизначеного кола осіб • Підбурювання - форма співучасті - злочин із формальним складом, потребує встановлення факту настання наслідків - потребує того, що основний злочин, до якого підбурювали, було <i>de facto</i> вчинено - є зверненням до визначеного кола осіб для спонукання їх до вчинення конкретного злочину
--	--	---	---

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
integrity (n) It is evident that a system where both prosecutor and judge act to the highest standards of integrity and impartiality presents a greater protection for human rights than a system which relies on the judge alone [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2010)040, § 19] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2010)040-e	–	доборочесність Є цілком очевидним, що система, за якої прокурори нарівні з суддями чинять відповідно до найвищих стандартів доборочесності й безсторонності, надає більшого захисту людським правам, ніж система, що покладається лише на суддів [Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп. 2.3.]	доборочесність
interest (n)			інтерес
in the public interest No one shall be deprived of his possessions except in the public interest and subject to the conditions provided for by	в інтересах суспільства Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і	в інтересах суспільства Згідно зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції кожна фізична або юридична	в інтересах суспільства

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
law and by the general principles of international law <i>[Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 2006, Article 1.]</i> URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG	на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права <i>[Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод]</i> Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text	особа має право мирно володіти своїм майном; нікого не може бути позбавлено його власності інакше як в інтересах суспільства й на умовах, що їх передбачено законом і загальними принципами міжнародного права. <i>[Рішення від 07.04.2021 № 1-p(II)/2021, п. 3]</i>	
interests at stake The margin of appreciation to be accorded to the competent national authorities will vary in the light of the nature of the issues and the seriousness of the interests at stake <i>[The European Court of Human Rights, case of L.B. v. Hungary (application no. 36345/16), 09.03.2023, § 118]</i>	–	інтереси в контексті справи <...> простір обдумування («the margin of appreciation»), що його надають компетентним національним органам, змінюється залежно від характеру питань і вагомості інтересів у контексті справи <i>[Рішення від 19.04.2023 № 4-p(II)/2023, пп. 2.5]</i>	інтереси в контексті справи

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%222001-207132%22%5D%7D			
conflicting interests at stake Moreover, although the second paragraph of Article 1 of Protocol No. 1 contains no explicit procedural requirements, the Court must consider whether the proceedings as a whole afforded the applicant a reasonable opportunity to put his case to the competent authorities with a view to enabling them to establish a fair balance between the conflicting interests at stake <...> [The European Court of Human Rights, case of Sadocha v. Ukraine (application no. 77508/11), 11.07.2019, § 27] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%222001-194296%22%5D%7D	зазначені конфліктуючі інтереси Крім того, хоча другий абзац статті 1 Першого протоколу до Конвенції не містить чітких процесуальних вимог, Суд має встановити, чи забезпечило провадження в цілому заявника можливість представити свою справу компетентним органам державної влади, щоб надати їм можливість встановити справедливий баланс між зазначеними конфліктуючими інтересами <...> [Європейський суд із прав людини, справа Садоха проти України (заява № 77508/11), 11.07.2019, § 27]	інтереси, між якими є конфлікт Крім того, хоча абзац другий статті 1 Першого протоколу до Конвенції не містить чітких процесуальних вимог, Суд повинен урахувати, чи надавали заявникові всі процесуальні приписи можливої звернутися у своїй справі до компетентних органів влади з тим, щоб вони змогли в його справі встановити справедливий баланс між інтересами, між якими є конфлікт» (§ 27) [Рішення від 05.07.2023 № 5-р(II)/2023, пп. 2.9.]	наявне зіткнення інтересів

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
	Веб-сайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_e50#Text		
interference (n)			втручання
disproportionate interference <...> the taking of property without payment of an amount reasonably related to its value will normally constitute a disproportionate interference [The European Court of Human Rights, case of the Holy Monasteries v. Greece (applications no. 13092/87, no. 13984/88), 09.12.1994, § 71] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57906%22%5D%7D]	–	невиправдане втручання <...> у разі невиправданого втручання держави в право особи мирно володіти своїм майном у держави виникає зобов'язання відшкодувати такій особі завдану їй шкоду [Рішення від 07.04.2021 № 1-р(II)/2021, п. 3]	недомірне втручання

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
J			
justice (n)			1) правосуддя 2) судочинство
access to justice Drawing on that definition and on others based on very different systems of law and the state, it seems that a consensus can now be found for the necessary elements of the rule of law as well as those of the Rechtsstaat which are not only formal but also substantial or material (materieller Rechtsstaatsbegriff). These are: <...> (4) Access to justice before independent and impartial courts, including judicial review of administrative acts [The European Commission for Democracy through Law	–	доступ до правосуддя У рамках спільного юридичного простору Європи існує консенсус щодо стрижневих елементів правовладдя, які є не лише формальними, а й субстантивними (матеріальними). Такими стрижневими елементами є: <...> 4) доступ до правосуддя в незалежних і безсторонніх судах – включно із судовим контролем щодо адміністративних актів (дій) <...> (Доповідь про правовладдя, схвалена Європейською Комісією «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2011)003rev, § 41)	доступ до правосуддя

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
(<i>Venice Commission</i>), CDL-AD(2011)003rev, § 41] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e		[Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп. 2.1]	
administration of justice It is in the interest of society that the rule of law be guaranteed by the fair, impartial and effective administration of justice [The Consultative Council of European Judges (CCJE), the Consultative Council of European Prosecutors (CCPE), Bordeaux Declaration «Judges And Prosecutors in a Democratic Society», 8.12.2009, § 1] URL: https://rm.coe.int/1680747391	здійснення правосуддя Суспільство зацікавлене в тому, щоб верховенство права було гарантоване шляхом справедливості, безсторонності та ефективного здійснення правосуддя [Консультативна рада європейських суддів (КРЕС) і Консультативна рада європейських прокурорів (КРЕП), Бордоська декларація, 8.12.2009, § 1] Неофіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a50#Text	чинення правосуддя Інтерес суспільства полягає в тому, щоб правовладдя було забезпечене в спосіб чинення справедливої, безстороннього й дієвого правосуддя [Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп. 2.3.]	здійснення судочинства

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
the right to a fair administration of justice <...> a democratic society within the meaning of the Convention, the right to a fair administration of justice holds such a prominent place that a restrictive interpretation of Article 6 para. 1 (art. 6-1) would not correspond to the aim and the purpose of that provision [The European Court of Human Rights, case of Delcourt v. Belgium (application no. 2689/65), 17.01.1970, § 25] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57467%22]}	—	право на чинення справедливого правосуддя <...> «в демократичному суспільстві у світлі розуміння Конвенції право на чинення справедливого правосуддя посідає настільки значне місце, що звужувальне тлумачення пункту 1 статті 6 (ст. 6-1) не відповідало б меті та призначенню цього припису» [Рішення від 06.04.2022 № 2-р(II)/2022, пп. 2.2.1]	право на справедливе здійснення судочинства
justice delayed is justice denied The old adages in French (<i>justice rétive, justice fautive</i>) and English (<i>«justice delayed is</i>	—	—	судова тяганина – це відмова в правосудді

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
<i>justice denied</i>) neatly summarise the reasons why the European Court is so insistent on the need to avoid delays [The European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), CEPEJ(2006)15] URL:https://rm.coe.int/1680747c36			
judiciary (n)	—	—	судівництво, судова влада <u>Коментар</u> Судівництво – єдина система судового устрою та судочинства, що функціонує на засадах правовладдя відповідно до європейських стандартів і гарантує право особи на справедливий суд.
judiciary The rule of law implies, <i>inter alia</i> , that interference by the executive authorities with an	судовий орган Верховенство права між іншим (<i>inter alia</i>) передбачає,	судовий орган <...> «верховенство права, <i>inter alia</i> передбачає, що втручання органів виконавчої	судова влада

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
individual's rights should be subject to effective supervision, which should normally be carried out by the judiciary, at least in the last resort, since judicial control affords the best guarantees of independence, impartiality and a proper procedure [The European Court of Human Rights, Case of Volokhy v. Ukraine (application no. 23543/02), 02.11.2006, § 52] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-77837%22%5D%7D]	що втручання органів виконавчої влади у права осіб має підлягати ефективному контролю, який зазвичай має здійснюватись судовим органом, щонайменше як останньою інстанцією, оскільки судовий контроль надає найбільшій гарантії незалежності, безсторонності та здійснення належного провадження [Європейський суд із прав людини, справа Волохи проти України](заява № 23543/02), 02.11.2006, § 52] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_138#Text	влади у права осіб має підлягати ефективному контролю, який зазвичай має здійснюватись судовим органом, щонайменше як останньою інстанцією, оскільки судовий контроль надає найбільшій гарантії незалежності, безсторонності та здійснення належного провадження» [Рішення від 18.06.2020 № 5-п(II)/2020, пп. 2.3.]	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
the judiciary and the courts being a fundamental part of the state <...> the judiciary and the courts being a fundamental part of the state, should receive their part of available finances as far as possible [International Association of Judges, General Report «Economics, Jurisdiction and Independence» («Gestion des juridictions et indépendance»), 21-24.11. 2005] URL: https://www.iaj-um.org/iuw/wp-content/uploads/2013/02/I-SC-2005-conclusions-E.pdf	судді та суди, як фундаментальна частина держави <...> судді та суди, як фундаментальна частина держави, повинні отримувати їхню частину доступного фінансування в настільки повному обсязі, наскільки це можливо. Вебсайт Вищої ради правосуддя URL: https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/e-y-ta-n.doc	судді та суди, як фундаментальна частина держави <...> судді та суди, як фундаментальна частина держави, повинні отримувати їхню частину доступного фінансування в повному обсязі настільки, наскільки це можливо [Рішення від 15.04.2020 № 2-р(II)/2020, пп. 2.2.]	судівництво, будучи стано-вою частиною держави
(to) justify (v) To date, a certain level of consensus on the international level and, in particular, between the Council of Europe member States has been	обґрунтування На сьогоднішній день на міжнародному рівні та, зокрема, між державами-членами Ради Європи досягнуто пев-	виправдовувати Конституційний Суд України звертає увагу на практику Європейського суду з прав людини, за якою «натепер на міжнародному рівні та,	вважати обґрунтовано дозволеним будь-яке втручання

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
achieved as regards the fundamental data protection principles and the corresponding basic procedural safeguards to be included in the national legislative frameworks in order to justify the necessity of any possible interference [The European Court of Human Rights, case of Surikov v. Ukraine (application no. 42788/06), 26.01.2017, § 74] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng/#{%22itemid%22:[%22001-170462%22]}	ної узгодженості щодо основоположних принципів захисту даних і відповідних основних процесуальних гарантій, які необхідно включити до національних законодавств з метою обґрунтування необхідності будь-якого можливого втручання [Європейський суд із прав людини, справа Суріков проти України (заява № 42788/06), 26.01.2017, § 74] [Ukrainian Translation] by the Ministry of Justice of Ukraine Вебсайт Європейського суду з прав людини URL: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-192315	зокрема, між державами – членами Ради Європи досягнуто консенсусу щодо фундаментальних принципів захисту даних і відповідних засадничих процедурних гарантій, що їх включено до національного права, щоб виправдати потребу будь-якого можливого втручання [Рішення від 22.03.2023 № 4-p(II)/2023, пп. 4.4.1.]	
can be considered justifiable <...> a total lack of compensation can be considered justifiable under Article 1	–	–	визнане як обґрунтовано дозволене

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[<i>The European Court of Human Rights, case of the Holy Monasteries v. Greece (applications no. 13092/87, no. 13984/88), 09.12.1994, § 71</i>] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%2201-57906%22%5D%7D]			
justification (n)			обґрунтування
objective and reasonable justification A difference in treatment is discriminatory if it has no objective and reasonable justification , in other words, if it does not pursue a legitimate aim or if there is not a reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be realized	об'єктивне та розумне обґрунтування Відмінність у ставленні є дискримінаційною, якщо вона не має об'єктивного та розумного обґрунтування , іншими словами, якщо вона не переслідує легітимну ціль або якщо немає розумного співвідношення між застосованими засобами та переслідуваною ціллю [Європейський суд із прав людини, справа Пічкур проти	об'єктивне та розумне обґрунтування Європейський суд з прав людини вказував, що відмінність у ставленні є дискримінаційною, якщо вона не має об'єктивного та розумного обґрунтування , іншими словами, якщо вона не переслідує легітимну мету або якщо немає розумного співвідношення між застосованими засобами та переслідуваною метою;	об'єктивне та слушне обґрунтування
[<i>The European Court of Human Rights, case of Pichkur v.</i>			

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Ukraine(application no. 10441/06), 07.11.2013, § 49] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2210441/06%22%5D%22itemid%22:%5B%222001-127810%22%5D%7D	України(заява № 10441/06), 07.11.2013, § 49] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_984#Text	Договірна держава користується свободою розсуду при визначенні того, чи та якою мірою відмінності в інших схожих ситуаціях виправдовують різне ставлення [§ 49 рішення у справі «Пічкур проти України» від 7 листопада 2013 року (заява № 10441/06)]. [Рішення від 22.10.2020 № 12-р/2020, пп. 2.6]	
К			
kin-State (n)	–	держава-матір Корінні народи України не мають власної держави-матері (kin-State), через що перебувають у вразливому становищі й можуть розраховувати лише на Україну як єдиного гаранта їхніх мовних прав, а Україна	держава-матір

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
		має право застосовувати заходи підтримчої дії (<i>affirmative action</i>) з метою створення додаткових гарантій збереження їхньої ідентичності [Рішення від 14.07.2021 № 1-р/2021, пп. 13.2]	
L			
law (n) The first such principle was that the word «law/loi» is to be interpreted as covering not only written law but also unwritten law (see the <...> Sunday Times judgment, p. 30, para. 47) <i>[The European Court of Human Rights, case of Malone v. The United Kingdom (application no. 8991/79), 02.08.1984, § 66]</i>	закон		1) право; 2) акти права; 3) приписи права; 4) закон <u>Приклад</u> Слово « <i>law</i> » (англ.) та слово « <i>loi</i> » (фр.) слід тлумачити як такі, що охоплюють не лише писане право, а й неписане право. [Див. так само рішення Європейського суду з прав людини у справі <i>The Sunday</i>

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-57533%22]}			<i>Times v. The United Kingdom</i> (N° 1) (заява N° 6538/74), 26.04.1979, § 47]
(the) law The law should be accessible to the persons concerned and formulated with sufficient precision to enable them – if need be, with appropriate advice – to foresee, to a degree that is reasonable in the circumstances, the consequences which a given action may entail [<i>The European Court of Human Rights, case of Vyerentsov v. Ukraine (application no. 20372/11), 11.04.2013, § 52</i>] URL: https://hudoc.echr.coe.int/feng#{%22appno%22:[%2220372/11%22],%22itemid%22:[%22001-118393%22]}	закон Закон має бути доступним для зацікавлених осіб та сформульованим з достатньою точністю для того, щоб надати їм можливість регулювати свою поведінку або бути здатними – за потреби, за відповідної консультації – передбачати тією мірою, що є розумною за відповідних обставин, наслідки, які може потягнути за собою його дія [<i>Європейський суд із прав людини, справа Веренцов проти України (заява N° 20372/11), 11.04.2013, § 52</i>] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України	акти права Європейський суд з прав людини в рішенні у справі «Веренцов проти України» від 11 квітня 2013 року (заява N° 20372/11) зазначив, що акти права мають бути доступні для осіб, яких вони стосуються, та сформульовані з достатньою чіткістю для того, щоб надати цим особам можливість регулювати свою поведінку, або бути здатними (отримавши за потреби відповідну пораду) передбачати тією мірою, що є допустимою за конкретних обставин, наслідки, які може спричинити конкретна дія <...>	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
law <...> capable of adaptation However, stability is not an end in itself: law must also be capable of adaptation to changing circumstances [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2016)007, § 60] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e	URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_945#Text	[Рішення від 21.07.2021 № 4-р(II)/2021, п. 4]	
(the) law Foreseeability means not only that the law must, <...> be foreseeable as to its effects [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2016)007, § 58]	–	приписи права Проте сталість не є самоцілью: приписам права має бути властива спроможність пристосовуватись до умов, що змінюються. [Рішення від 22.11.2023 № 10-р(II)/2023, пп. 6.5]	пристосовні приписи права
		приписи акта права <...> „передбачність означає не лише те, що приписи акта права мають бути <...> передбачними за своїми наслідками [Рішення від 16.09.2022 № 9-р(II)/2022, пп. 4.4.]	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e			
(a) law Secondly, a norm cannot be regarded as a law unless it is formulated with sufficient precision to enable the citizen to regulate his conduct: he must be able – if need be with appropriate advice – to foresee, to a degree that is reasonable in the circumstances, the consequences which a given action may entail <i>[The European Court of Human Rights, case of The Sunday Times v. The United Kingdom (N° 1) (application no. 6538/74), 26.04.1979, § 49]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-57584%22%7D	–	право Одним зі складових елементів загального принципу юридичної визначеності є вимога (як принцип) передбаченості приписів права. Європейський суд з прав людини виснував принцип передбаченості юридичної норми, значивши: «припис не може розглядатись як „право”, якщо його не сформульовано з достатньою мірою чіткості, даючи громадянинові змогу регулювати свою поведінку: громадянин повинен мати змогу (отримавши при потребі відповідну пораду) передбачити – до тієї міри, що є допустимим за конкретних обставин, – наслідки, що	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
a law-abiding life Conditional release should aim at assisting prisoners to make a transition from life in prison to a law-abiding life in the community through post-release conditions and supervision that promote this end and contribute to public safety and the reduction of crime in the community [The Committee of Ministers of the Council of Europe, Recommendation Rec(2003)22, point 3]	–	їх може спричинити конкретна дія» [Рішення Європейського суду з прав людини у справі «The Sunday Times v. The United Kingdom (No. 1)» від 26 квітня 1979 року (за-ява № 6538/74), § 49] [Рішення від 18.06.2020 № 5-p(II)/2020, пп. 2.1]	
a law-abiding life Conditional release should aim at assisting prisoners to make a transition from life in prison to a law-abiding life in the community through post-release conditions and supervision that promote this end and contribute to public safety and the reduction of crime in the community [The Committee of Ministers of the Council of Europe, Recommendation Rec(2003)22, point 3]	–	законослухняне життя Аби зменшити несприятливі наслідки позбавлення волі й сприяти поверненню ув'язненого до суспільства на умовах, які гарантували б безпеку суспільства, Комітет Міністрів Ради Європи в Додатку до Рекомендації «Про умовне звільнення (умовно-дострокове звільнення)» від 24 вересня 2003 року № Rec(2003)22 наголосив, що «мета умовного звільнення – допомогти ув'язненим здійс-	законослухняне життя

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://rm.coe.int/16800ccb5d		нити перехід від життя у в'язниці до законослухняного життя в суспільстві за допомогою нагляду та умов після звільнення, що сприяють цій меті, а також сприяють громадській безпеці та зменшенню злочинності в суспільстві» (пункт 3) <i>[Рішення від 16.09.2021 № 6-р(II)/2021, пп.3.5.3]</i>	
according to law The expression “according to law” in this provision is not intended to leave the very existence of the right of review to the discretion of the States parties <i>[The United Nations Human Rights Committee, General Comment No. 32 Article 14: Right to equality before courts and tribunals and to a fair trial CCPR/C/GC/32, § 45]</i>	–	відповідно до приписів права Вираз «відповідно до приписів права» тут не означає, що саму наявність права на перегляд залишено на розсуд Держав-учасниць <i>[Рішення від 21.07.2021 № 5-р(II)/2021, пп. 2.3.]</i>	1) відповідно до права; 2) відповідно до приписів права; 3) правно

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://www.refworld.org/legal/general/hrc/2007/en/52583			
applicable law <...> the Court has also stated that it was essential for the applicable law to provide clear, detailed rules governing the scope and application of the relevant measures [The European Court of Human Rights, case of Surikov v. Ukraine (application no. 42788/06), 26.01.2017, § 74] URL: https://hudoc.echr.coe.int/feng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-170462%22%5D%7D]	відповідне законодавство <...> Суд також зазначав, що відповідне законодавство обов'язково мало забезпечувати зрозумілі та детальні правила, що визначають обсяг та застосування відповідних заходів [Європейський суд із прав людини, справа Суріков проти України (заява № 42788/06), 26.01.2017, § 74] [Ukrainian Translation] by the Ministry of Justice of Ukraine Вебсайт Європейського суду з прав людини URL: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-192315	застосовні приписи права Згідно з міжнародно визаними принципами захисту даних <...> важливо, щоб застосовні приписи права містили чіткі й детальні правила, що визначають обсяг та застосування відповідних заходів [Рішення від 19.04.2023 № 4-р(II)/2023, пп. 4.4.1.]	застосовні приписи права
domestic law	–	національне право	національне право

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Domestic law must afford appropriate safeguards to prevent any such use of personal data as may be inconsistent with the guarantees in Article 8 of the Convention [The European Court of Human Rights, case of <i>L.B. v. Hungary</i> (application no. 36345/16), 09.03.2023, § 122] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-207132%22]}		Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України Національне право має забезпечувати належні гарантії, щоб запобігти будь-якому використанню особових даних, що є несумісним із гарантіями, установленними статтею 8 Конвенції [Рішення від 19.04.2023 № 4-р(II)/2023, пп. 2.5]	
(the) enforcement of the law The enforcement of the law and, where applicable, the discretionary powers by the prosecution at the pre-trial stage require that the status of public prosecutors be guaranteed by law, at the highest possible level, in a manner similar to that of judges	правоохоронні повноваження Правоохоронні та, де це прийнятно, дискреційні повноваження прокуратури на етапі досудового слідства потребують, щоб статус прокурорів був гарантований законом на якомога вищому рівні	–	забезпечення правопорядку

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The Consultative Council of European Judges (CCJE), the Consultative Council of European Prosecutors (CCPE), Bordeaux Declaration «Judges And Prosecutors in a Democratic Society», 08.12.2009, § 6] URL: https://rm.coe.int/1680747391	вні, подібно до статусу суддів. Вони повинні бути незалежними і самостійними у процесі прийняття рішень та здійсненні своїх функцій справедливо, об'єктивно та неупереджено [Консультативна рада європейських суддів (КРЕС) і Консультативна рада європейських прокурорів (КРЕП), Бодоська Декларація, 8.12.2009, § 6] Неофіційний переклад Веб-сайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a50#Text		
equality before the law Drawing on that definition and on others based on very different systems of law and the state, it seems that a consensus can now be found for the	–	рівність перед законом У рамках спільного юридичного простору Європи існує консенсус щодо стрижневих елементів правовладдя, які є не лише формальними, а й	рівність перед приписами права («рівність перед законом»)

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
necessary elements of the rule of law as well as those of the Rechtsstaat which are not only formal but also substantial or material (materieller Rechtsstaatsbegriff). These are: <...> (6) Non-discrimination and equality before the law [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2011)003rev, § 41] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e		субстантивними (матеріальними). Такими стрижневими елементами є: <...> 6) недискримінація та рівність перед законом (Доповідь про правовладдя, схвалена Європейською Комісією «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2011)003rev, § 41] [Рішення від 18.06.2020 N° 5-p(II)/2020, пп. 2.1]	
established by law In countries where the public prosecution is independent of the government, the state should take effective measures to guarantee that the nature and the scope of	встановлені законом У країнах, де прокуратура незалежна від уряду, держава повинна вжити ефективних заходів, щоб характер і межі незалежності прокуратури були встановлені законом	установлений приписами права Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях зазначав, що для відповідності загальному правилу, викладеному в першому реченні абзацу першого статті 1 Пер-	установлено приписами права

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
the independence of the public prosecution is established by law [The Committee of Ministers of the Council of Europe, Recommendation Rec(2000)19, point 14] URL: https://www.refworld.org/legal/resolution/coeministers/2000/en/31721	[Рекомендація Rec (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя, п.14] Вебсайт Верховного Суду URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2000_19_2000_10_6.pdf	шого протоколу до Конвенції, утрочання в право на мирне володіння «майном», з-поміж установленого приписаними права і задля суспільного інтересу, має досягти «справедливого балансу» між вимогами загального інтересу суспільства та умовами захисту основоположних прав людини [рішення у справах Beyeler v. Italy від 5 січня 2000 року (заява № 33202/96), § 107; Alisic and Others v. Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and the Former Yugoslav Republic of Macedonia від 16 липня 2014 року (заява № 60642/08), § 108] [Рішення від 01.11.2023 № 9-р(II)/2020, пп. 5.3]	
governed by law	регулюватись законом	визначено приписами права	визначено приписами права

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
States should take measures to ensure that: <...> public prosecutors have reasonable conditions of service such as remuneration, tenure and pension commensurate with their crucial role as well as an appropriate age of retirement and that these conditions are governed by law [The Committee of Ministers of the Council of Europe, Recommendation Rec(2000)19, point 5.d] URL: https://www.refworld.org/legal/resolution/coeministers/2000/en/31721	Держава повинна вжити заходів, щоб: <...> г) необхідні умови для служби регулювалися законом , такі як заробітна плата, перебування на посаді і пенсія, беручи до уваги важливість роботи прокурорів, а також відповідний вік виходу на пенсію [Рекомендація Rec (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя, п. 5] Вебсайт Верховного Суду URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2000_19_2000_10_6.pdf	Відповідно до Рекомендації Rec(2000)19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо функцій прокуратури в системі кримінального правосуддя, ухваленій на його 724-му засіданні 6 жовтня 2000 року, держава повинна вжити заходів щодо «забезпечення прокурорам прийнятних умов служби, як-от: винагорода, строк перебування на посаді та, відповідно до їх значущої ролі, пенсія, так само як і принагідний виходу на пенсію вік, і ці умови має бути визначено приписами права » (підпункт «d» пункту 5). [Рішення від 01.03.2023 № 1-п(II)/2023, пп. 2.3]	
(to) guarantee by law The enforcement of the law and, where applicable, the dis-	Гарантувати законом Правоохоронні та, де це прийнятно, дискреційні повноваження прокуратури на етапі	гарантувати приписами права	гарантувати приписами права

Поняття, застосовані в міжнародних документах cretionary powers by the prosecution at the pre-trial stage require that the status of public prosecutors be guaranteed by law, at the highest possible level, in a manner similar to that of judges [The Consultative Council of European Judges (CCJE), the Consultative Council of European Prosecutors (CCPE), Bordeaux Declaration «Judges And Prosecutors in a Democratic Society», 8.12.2009, § 6] URL: https://rm.coe.int/1680747391	Переклад українською за різними джерелами досудового слідства потребують, щоб статус прокурорів був гарантований законом на якомога вищому рівні, подібно до статусу суддів. Вони повинні бути незалежними і самостійними у процесі прийняття рішень та здійсненні своїх функцій справедливо, об'єктивно та неупереджено. [Консультативна рада європейських суддів (КРЕС) і Консультативна рада європейських прокурорів (КРЕП), Бодоська декларація, 8.12.2009, § 6] Неофіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a50#Text	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України Консультативна Рада європейських суддів і Консультативна Рада європейських прокурорів у спільному документі, ухваленому 8 грудня 2009 року на запит Комітету Міністрів Ради Європи як Бодоська декларація «Судді та прокурори в демократичному суспільстві» <...> зауважили, що «статус прокурорів має бути гарантований приписами права якомога вищого рівня, подібно до того, як це є стосовно суддів» [Рішення від 13.09.2023 № 8-р(II)/2023, пп. 2.1.1]	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
in accordance with the law The principal issue is whether this interference was justified	згідно із законом	відповідно до приписів права	відповідно до приписів права

Поняття, застосовані в міжнародних документах under Article 8 § 2, notably whether it was «in accordance with the law» and «necessary in a democratic society» [The European Court of Human Rights, case of Panteleuenco v. Ukraine (application no. 11901/02), 29.06.2006, § 59] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-76114%22%7D]	Переклад українською за різними джерелами Головне питання полягає у тому, чи було втручання виправдане у відповідності з пунктом 2 статті 8, зокрема чи було воно здійснене «згідно із законом» і чи було «необхідним у демократичному суспільстві»... [Європейський суд із прав людини, справа Пантелеєнко проти України (заява № 11901/02), 29.06.2006, § 59] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_274#Text	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України Європейський суд з прав людини наголошував, що «<...> „головне питання полягає в тому, чи це втручання було виправданим за пунктом 2 статті 8, зокрема чи воно було „відповідно до приписів права“ („in accordance with the law“) та „потрібним у демократичному суспільстві“ щодо однієї з цілей, зазначених у цьому пункті» [рішення у справі Пантелеєнко проти України / Panteleuenco v. Ukraine від 29 червня 2006 року (заява № 11901/02), § 56, § 59]. [Рішення від 19.04.2023 № 4-р(II)/2023, пп. 2.5]	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
law enforcement			забезпечення правопорядку

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
law enforcement agency 21 November 2018 the Head of the Special Investigations Department of the PGO <...> provided certain details about those proceedings in his press briefing <...> „33 persons – suspects in the Maidan cases continue their service with law enforcement agencies” [The European Court of Human Rights, case of Shmorgunov and others v. Ukraine (application nos. 15367/14 and 13 others), 21.01.2021, § 20] URL: https://hudoc.echr.coe.int /eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%2215367%22,%2216280%22%5D,%221818%22,%2220546%22,%2224405%22%22%5D,%2223367%22,%2223369%22,%22236%22%5D,%22242180%22,%22242271%22,%22254315%22	правоохоронний орган 21 листопада 2018 року начальник Управління спеціальних розслідувань ГПУ <...> надав певні подробиці про ці провадження у своєму прес-брифінгу <...> „33 особи, підозрювані у справах Майдану, продовжують працювати в правоохоронних органах“ [Європейський суд із прав людини, справа Шморгунов та інші проти України (заява № 15367/14 та 13 інших заяв), 21.01.2021, § 20] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_g02#Text	орган правопорядку Конституційний Суд України доходить висновку, що мета ухвалення Закону № 580 є легітимною й обумовлена суспільним інтересом у реформуванні системи органів правопорядку в частині створення такого органу виконавчої влади, як поліція [Рішення від 21.07.2021 № 4-p(II)/2021, пп. 3.2]	орган забезпечення правопорядку

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
%22,%2219954/15%22,%229078/14%22],%22documentcollectionid%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-207418%22]]			
on the basis of the law The principle of the rule of law includes the condition that the use and transfer of personal data for purposes other than those for which the data were originally obtained may take place only in accordance with the consent of the person or on the basis of the law [Constitutional court of the Republic of Latvia, Judgement, 11.10.2018, N° 2017-30-01, point 18.1]	—	на підставі приписів права У пункті 18 рішення цього суду вказано також, що «принцип правовладдя включає умову, згідно з якою використання та передавання особових даних для цілей, відмінних від тих, для яких дані було отримано початково, може відбуватися лише за згодою особи або на підставі приписів права» (підпункт 18.1) [Рішення від 22.03.2023 N° 4-р(II)/2023, пп. 4.4.2]	на підставі приписів права
persons amenable to the law		особи, які притягуються до відповідальності	особи, що їх притягують до юридичної відповідальності

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Nevertheless, a State which does institute such courts is required to ensure that persons amenable to the law shall enjoy before these courts the fundamental guarantees contained in Article 6 (art. 6) <i>[The European Court of Human Rights, case of Delcourt v. Belgium (application no. 2689/65), 17.01.1970, § 25]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57467%22]}		Проте від Держави, яка такі суди встановлює, вимагається, щоб особам, які при-тягаються до відповідальності [persons amenable to the law], було забезпечено можливість користуватися в цих судах засадничими гарантіями, що їх надає стаття 6 [Конвенції] <i>[Рішення від 21.07.2021 року № 5-p(II)/2021, пп 2.3]</i>	
prescribed by law The Court reiterates that the expression «prescribed by law» in Article 11 of the Convention not only requires that the impugned measure should have some basis in domestic law, but also refers to the quality of the law in question	встановлено законом Суд повторює, що вислів «встановлено законом» у статті 11 Конвенції вимагає не лише того, щоб оскаржуваний захід мав певне підґрунтя у національному законодавстві; він також стосується якості закону, про який йдеться.	–	установлено приписами прав

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The European Court of Human Rights, case of Vyerentsov v. Ukraine (application no. 20372/11), 11.04.2013, § 52] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%2220372/11%22%22itemid%22:%22001-118393%22%7D	[Європейський суд із прав людини, справа Веренцов проти України (заява № 20372/11), 11.04.2013, § 52] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_945#Text		
Primary law (EU) Primary law – Treaties Treaty on European Union Treaty on the Functioning of the EU Charter of fundamental rights General principles of EU law	–	–	Первинне право (ЄС) <u>Коментар</u> До первинного права ЄС належать: • Договір про Європейський Союз • Договір про функціонування ЄС • Хартія засадничих прав • Загальні принципи права ЄС

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Secondary law (EU) Regulations: directly applicable in MS (generally binding) Directives: transposition into the law of MS (generally binding) Decisions (binding for parties concerned) Recommendations and opinions (not binding (soft law))			Вторинне право (ЄС) <u>Коментар</u> До вторинного права ЄС належать: • Постанови, прямо застосовні в державах-членах (ЄС) (зобов'язальної природи) • Директиви, що їх упроваджують в національне право держав-членів (зобов'язальної природи) • Рішення (обов'язкові для сторін, яких вони стосуються) • Рекомендації та висновки (незобов'язальної природи «м'яке право»)
quality of the law The Court must first consider whether the interference was «in accordance with the law». This expression requires firstly that the impugned measure	якість закону Спочатку Суд повинен встановити, чи здійснювалося втручання «згідно із законом». Цей вираз, по-перше, вимагає, щоб оскаржуваний	якість приписів права Згідно з критерієм якості приписи права мають бути доступними для заінтересованої особи, яка могла б передбачати	якість приписів права

Поняття, застосовані в міжнародних документах should have some basis in domestic law; it also refers to the quality of the law in question, requiring that it should be accessible to the person concerned, who must moreover be able to foresee its consequences for him, and be compatible with the rule of law [The European Court of Human Rights, case of Feldman v. Ukraine (no. 2) (application no. 42921/09), 12.01.2012, § 23] URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%2242921%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-108496%22%5D%7D	Переклад українською за різними джерелами захід мав певне підґрунтя у національному законодавстві; він також стосується якості закону, про який йдеться, вимагаючи, щоб він був доступний для зацікавленої особи, яка, окрім того, повинна мати можливість передбачити наслідки його дії щодо себе, та відповідав принципам верховенства права [Європейський суд із прав людини, справа Фельдман проти України (№ 2) (заява № 42921/09), 12.01.2012, § 23] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_787#Text	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України наслідки їх застосування щодо себе, та не суперечити принципам верховенства права [§ 27 рішення Європейського суду з прав людини у справі „Круслен проти Франції“ (Kruslin v. France) від 24квітня 1990 року, § 23 рішення Європейського суду з прав людини у справі „Фельдман проти України (№ 2)“ (Feldman v. Ukraine (no. 2) від 12 січня 2012 року)]. [Рішення від 05.06.2019 № 3-р(II)/2019, пп. 2.3]	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
supremacy of law supremacy of EU law			верховенство права Коментар

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
			Вислів «верховенство права» означає ієрархічну підпорядкованість актів або приписів права. <u>Приклад</u> supremacy of EU law – верховенство права ЄС (над національним правом держав-членів)
tribunal established by law In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law <i>[Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 2006, Art. 6.1]</i>	суд, встановлений законом Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розу-много строку незалежним і безстороннім судом, встано-вленим законом, який вирі-шить спір щодо його прав та обов'язків цивільного харак-теру або встановить обґрун-тованість будь-якого висуну-того проти нього криміналь-ного обвинувачення	–	суд, установлений за припи-сами права

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG	<i>[Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 2006, ст. 6]</i> Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995_004#Text		
violence permitted by the law Furthermore, it is institutionalised violence that is in the present case violence permitted by the law, ordered by the judicial authorities of the State and carried out by the police authorities of the State (see paragraph 10 above) <i>[The European Court of Human Rights, case of Tyrer v. the United Kingdom (application no. 5856/72), 25.04.1978, § 33]</i>	–	–	примус, дозволений припсами права

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57587%22%5D%7D			
well-founded in law Furthermore, the term "bien-fondé", which is found in the French text of Article 6 para. 1 (art. 6-1), refers not only to the accusation being well-founded in fact but also to its being well-founded in law <i>[The European Court of Human Rights, case of Delcourt v. Belgium (application no. 2689/65), 17.01.1970, § 25]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57467%22%5D%7D	–	–	усталений у праві
lawfare (n) 1) The use of legal action to cause problems for an opponent	–	–	правоборство 1) Використання юридичних засобів для створення утруднень для опонента

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Conservatives feared that enemies of the United States might engage in lawfare, charging the country with violations of international law to stop it from rightfully ensuring its safety The notion of lawfare was previously used to attack lawyers in the United States who filed habeas petitions on behalf of alleged terrorists in Guantánamo URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/lawfare 2) the strategic use of legal proceedings to intimidate or hinder an opponent 3) the use of the law by a country against its enemies, esp by challenging the legality of military or foreign policy <u>Examples</u>			<u>Приклади</u> Консерватори побоювалися, що вороги Сполучених Штатів можуть вдатися до засобів правоборства, звинувативши країну в порушенні міжнародного права, щоб перешкодити їй належним чином гарантувати свою безпеку Поняття «lawfare» (правоборство) в минулому використовували в Сполучених Штатах у звинуваченнях адвокатів, які подавали клопотання щодо неправомірного затримання від імені гаданих терористів у Гуантанамо 2) застосування судових процесів для залякування опонента або перешкодження йому 3) застосування приписів права країною проти своїх ворогів, особливо через

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
The rise of 'lawfare' emerges from the novel interpretation that human rights legislation applies where never previously intended [Times, Sunday Times (2015)] URL: https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/lawfare			оскарження законності воєнних дій або зовнішньої політики <u>Приклади</u> Зростання кількості випадків правоборства зумовлене новітніми уявленнями про можливість застосування норм законодавства із захисту людських прав там, де раніше про них і не згадували [Times, Sunday Times (2015)]
lawful (adj) To be compatible with Article 1 of Protocol No. 1 a measure must fulfil three conditions: it must be lawful , pursue a legitimate aim and must strike a fair balance between the general interest of the community and the individual's fundamental rights <...> [The European Court of Human Rights, case of Krayeva v.	законний Щоб бути сумісним зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, захід має відповідати трьом умовам: він повинен бути законним , переслідувати законну мету та забезпечувати справедливий баланс між загальними суспільними інтересами та основними положеними правами особи <...>	правомірний (Грунтується на приписі права) Як зазначив Європейський суд з прав людини в рішенні у справі Краєва проти України від 13 січня 2022 року (заява № 72858/13), щоб відповідати статті 1 Першого протоколу до Конвенції, захід втручання має відповідати трьом умовам: він має бути	правомірний

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
<i>Ukraine (application no. 72858/13), 13.01.2022, § 24]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%2272858/13%22,%22documentcollectionid%22:%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-214758%22}}	[Європейський суд із прав людини, справа Краєва проти України (заява № 72858/13), 13.01.2022, § 24] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_h08#Text	правомірним (ґрунтуватись на приписі права), переслідувати правомірну мету та забезпечувати справедливий баланс між загальними інтересами суспільства й фундаментальними правами особи (§ 24) [Рішення від 16.11.2022 № 9-р(II)/2022, пп. 4.8.]	
lawfulness (n)			правомірність
the principle of lawfulness However, the existence of a legal basis in domestic law does not suffice, in itself, to satisfy the principle of lawfulness; it is rather the quality of the applicable provisions that matters [The European Court of Human Rights, case of Maksymenko and Gerasymenko v. Ukraine (application	принцип законності Однак самого існування юридичної підстави у національному законодавстві не достатньо для дотримання принципу законності – має значення радше якість застосованих норм [Європейський суд із прав людини, справа Максименко та Герасименко проти	принцип правомірності Однак самого існування юридичної підстави в національному праві недостатньо для дотримання принципу правомірності – тут набагато більше важить якість застосованих норм права [Рішення від 20.10.2021 № 7-р(II)/2021]	принцип правомірності

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
no. 49317/07), 16.05.2013, § 52] URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%2249317/07%22,%22documentcollectionid%22:%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-119688%22}]	України (заява N° 49317/07), 16.05.2013, § 52] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c90#Text		
legal (adj)			1) правний; 2) правничий; 3) юридичний
legal ambiguity However, where States decide to enact legislation to compensate victims of past injustices, it must be implemented with reasonable clarity and coherence in order to avoid, in so far as possible, legal uncertainty and ambiguity for the legal persons concerned. In that context, it should be stressed that uncertainty –	–	–	юридична невизначеність

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
be it legislative, administrative or judicial – is an important factor to be taken into account in assessing the State's conduct [The European Court of Human Rights, case of Beian v. Romania (no. 1) (application no. 30658/05), 06.12.2007, § 33] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-83822%22]}			
legal certainty One of the fundamental aspects of the rule of law is the principle of legal certainty, which requires, among other things, that where the courts have finally determined an issue, their ruling should not be called into question [see Brumărescu v. Romania [GC], no. 28342/95, § 61, ECHR 1999-VII]	юридична визначеність Одним з основоположних аспектів верховенства права є принцип юридичної визначеності, згідно з яким у разі остаточного вирішення спору судами їхнє рішення, що набрало законної сили, не може ставитися під сумнів [див. справу «Брумареку проти Румунії» (Brumărescu v. Romania) [GC], № 28342/95, п. 61, ECHR 1999-VII].	юридична визначеність Одним із основоположних аспектів правовладдя є принцип юридичної визначеності, згідно з яким у разі остаточного розв'язання спору судами їхнє рішення не можна ставити під сумнів [див. рішення у справі Brumărescu v. Romania [GC], (заява № 28342/95), § 61, ECHR 1999-VII]“[рішення у справі	юридична визначеність

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The European Court of Human Rights, case of <i>Khristovv. Ukraine</i> (application no. 24465/04), 19.02.2009, § 33] URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%2224465/04%22,%22documentcollectionid%22:%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%222001-91376%22}}	[Європейський суд із прав людини, справа Христов проти України (заява № 24465/04), 19.02.2009, § 33] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_443#Text	Христов проти України / <i>Khristovv. Ukraine</i> від 19 лютого 2009 року (заява № 24465/04), § 33]. [Рішення від 22.11.2023 № 10-р(II)/2020, пп. 7.6]	
legal framework On the other hand, in the opinion of the Venice Commission, it brings little added value to the existing legal framework [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), <i>CDL-PI(2022)004</i>, § 33] URL: https://www.venice.coe.int/t/webforms/documents/default.	–	–	юридичні рамки

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
aspx?pdffile=CDL-PI(2022)004-e			
legal order In general terms, the Venice Commission has recognized the important role that Constitutional Courts play as a catalyst in societies in transition to democracy by protecting human rights and the rule of law, guaranteeing that the state powers remain within the limits of the Constitution, assuring the constitutionality of the legal order and preventing the arbitrariness of the authorities, emphasizing that while «there are various models of constitutional review across the OSCE and the Council of Europe regions, such review should, as a general rule, take place outside the legislative and executive branches of power» <i>[The European Commission for Democracy through Law</i>		правопорядок Загалом Венеційська Комісія визнала за конституційними судами їх важливу роль як каталізаторів у суспільствах під час переходу до демократії шляхом захисту людських прав і правовладдя, гарантування того, що органи державної влади не виходять за межі Конституції, забезпечують конституційність правопорядку й запобігають свавілля органів влади, наголошуючи на тому, що тоді як «на просторі ОБСЄ та в регіонах Ради Європи є різні моделі конституційного контролю, такий контроль, як загальне правило, здійснюється поза законодавчою та виконавчою гілками влади». <i>[Європейська Комісія „За демократію через право“ (Венеційська Комісія),</i>	1) праволоад; 2) юридичний порядок

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
(<i>Venice Commission</i>), <i>CDL-AD(2022)012, § 20</i>] URL: https://www.venice.coe.int/t/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		<i>CDL-AD(2022)012, Резюме Amicus Curiae, § 20</i> Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	
domestic legal order The Court observes that Article 13 (art. 13) guarantees the availability at national level of a remedy to enforce the substance of the Convention rights and freedoms in whatever form they might happen to be secured in the domestic legal order <i>[The European Court of Human Rights, case of Aksoy v. Turkey (application no. 21987/93), 18.12.1996, § 95]</i>		національне право <...> стаття 13 Конвенції «гарантує наявність на національному рівні засобів для забезпечення по суті прав і свобод, гарантованих Конвенцією, у якій би формі вони не були закріплені в національному праві <i>[Рішення від 17.06.2020 № 4-р(II)/2020, пп. 3.3.]</i>	національний правоплад

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-58003%22]}			
legal rule			1) припис права; 2) норма права
legal situation As stated in the Report, in some countries legal situation is unclear, in others, judicial review of constitutional amendments is in theory possible, but has never been applied in practice, while in some countries, judicial review has been rejected, based on the argument that the courts cannot place themselves above the constitutional legislator <i>[The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 23]</i>	—	юридичний стан Як зазначено в Доповіді, у деяких країнах юридичний стан є нечітким, у інших – судовий контроль конституційних поправок теоретично можливий, проте його ніколи не застосовували на практиці, тоді як у деяких країнах від судового контролю відмовились на тій підставі, що суди не можуть ставити себе над конституцієдавцем <i>[Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме Amicus Curiae, § 23]</i>	юридична ситуація

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	
legal system Each State Party to the present Covenant undertakes: <...> (b) To ensure that any person claiming such a remedy shall have his right thereto determined by competent judicial, administrative or legislative authorities, or by any other competent authority provided for by the legal system of the State, and to develop the possibilities of judicial remedy	правова система Кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті, зобов'язується: <...> b) забезпечити, щоб право на правовий захист для будь-якої особи, яка потребує такого захисту, встановлювалось компетентними судами, адміністративними чи законодавчими властями або будь-яким іншим компетентним органом, передбаченим правовою системою держави, і розвивати можливості судового захисту	–	юридична система

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The United Nations General Assembly, International Covenant on Civil and Political Rights, 16.12.1966, art. 2.3.b] URL: https://treaties.un.org/doc/treaties/1976/03/19760323%2006-17%20am/ch_iv_iv_04.pdf	[Генеральна Асамблея ООН, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 16.12.1966, ст. 2] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text		
domestic legal system However, that right would be illusory if a Contracting State's domestic legal system allowed a final, binding judicial decision to remain inoperative to the detriment of one party [The European Court of Human Rights, case of Shmalko v. Ukraine (application no. 60750/00), 20.07.2004, § 43] URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22itemid%22%3A%22001-61926%22%7D	правова система держави Однак це право було б ілюзорним, якби правова система держави допускала, щоб остаточне судове рішення, яке має обов'язкову силу, не виконувалося на шкоду одній зі сторін [Європейський суд із прав людини, справа Шмалько проти України (заява № 60750/00), 20.07.2004, § 43] Офіційний переклад Міністерства юстиції України	національна юридична система <...> гарантоване кожному пунктом 1 статті 6 Конвенції, було б ілюзорним, якби «національна юридична система» дозволяла, щоб остаточне, зобов'язальне судове рішення залишалось таким, що не породжує юридичних наслідків на шкоду одній зі сторін [Рішення від 01.03.2023 № 2-р(II)/2023, пп. 6.1.]	національна юридична система

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
legality (n) Drawing on that definition and on others based on very different systems of law and the state, it seems that a consensus can now be found for the necessary elements of the rule of law as well as those of the Rechtsstaat which are not only formal but also substantial or material (materieller Rechtsstaatsbegriff). These are: <...> (1) Legality, including a transparent, accountable and democratic process for enacting law [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2011)003rev, § 41]	Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_226#Text		
legality (n) Drawing on that definition and on others based on very different systems of law and the state, it seems that a consensus can now be found for the necessary elements of the rule of law as well as those of the Rechtsstaat which are not only formal but also substantial or material (materieller Rechtsstaatsbegriff). These are: <...> (1) Legality, including a transparent, accountable and democratic process for enacting law [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2011)003rev, § 41]	–	законність У рамках спільного юридичного простору Європи існує консенсус щодо стрижневих елементів правовладдя, які є не лише формальними, а й субстантивними (матеріальними). Такими стрижневими елементами є: <...> 1) законність – включно з прозорою, підзвітною та демократичною процедурою запровадження приписів права <...> (Доповідь про правовладдя, схвалена Європейською Комісією «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2011)003rev, § 41) [Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп. 2.1]	законність

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e			
legislative (adj)			законодавчий
legislative omission	–	законодавче упущення Ураховуючи юридичні позиції в питанні законодавчого упущення (<i>legislative omission</i>), викладені в Рішенні від 23 грудня 2022 року № 3-р/2022, Конституційний Суд України висновує, що законодавче упущення відрізняється від звичайної законодавчої прогалини (лакуни) і є незабезпеченням державою потрібного унормування певного сегмента суспільних відносин, що порушує конституційні норми,	законодавче упущення

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
		принципи, гарантії, права і свободи людини [Рішення від 20.12.2023 № 11–р(II)/2022, пп.4.4.]	
legitimate (adj)			правомірний
legitimate aim A difference in treatment is discriminatory if it has no objective and reasonable justification, in other words, if it does not pursue a legitimate aim or if there is not a reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be realised	легітимну ціль Відмінність у ставленні є дискримінаційною, якщо вона не має об'єктивного та розумного обґрунтування, іншими словами, якщо вона не переслідує легітимну ціль або якщо немає розумного співвідношення між застосованими засобами та переслідуваною ціллю [Європейський суд із прав людини, справа Пічкур проти України (заява № 10441/06), 07.11.2013, § 49] Офіційний переклад Міністерства юстиції України	правомірна мета <...> якщо немає правомірної мети або якщо бракує розумної домірності між застосованими засобами та метою, що її прагнуть досягти [Рішення від 13.09.2023 № 8-р(II)/2023, пп. 2.5.2]	правомірна мета

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
	Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_e50#Text		
pursue a legitimate aim To be compatible with Article 1 of Protocol No. 1 a measure must fulfil three conditions: it must be lawful, pursue a legitimate aim and must strike a fair balance between the general interest of the community and the individual's fundamental rights <...> [The European Court of Human Rights, case of Krayeva v. Ukraine (application no. 72858/13), 13.01.2022, § 24] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22%3A%22ENG%22%22%22appno%22%3A%2272858%22%22%22documentcollectionid%22%3A%22CH	переслідувати законну мету Щоб бути сумісним зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, захід має відповідати трьом умовам: він повинен бути законним, переслідувати законну мету та забезпечувати справедливий баланс між загальними суспільними інтересами та основними положеними правами особи <...> [Європейський суд із прав людини, справа Краєва проти України (заява № 72858/13), 13.01.2022, § 24] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_h08#Text	мати правомірну мету У рішенні у справі <i>Krayeva v. Ukraine</i> від 13 січня 2022 року (заява № 72858/13) Європейський суд з прав людини, констатувавши, що сума штрафу, накладеного на заявницю за порушення митних правил (частина перша статті 483 Кодексу), становила надмірне втручання в її право власності всупереч вимогам статті 1 Першого протоколу до Конвенції, зазначив, зокрема, <...> «щоб бути сумісним зі статтею 1 Першого протоколу, захід (втручання) має відповідати трьом умовам: він має бути	мати правомірну мету

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
AMBER%22],%22itemid%22:[%22001-214758%22]]		правомірним, мати правомірну мету та забезпечувати справедливий баланс між загальним інтересом суспільства й основоположними правами особи» (§ 24) [Рішення від 05.07.2023 № 5-р(II)/2023, пп. 2.9]	
legitimate expectation There was a difference, so the Court held, between a mere hope of restitution, however understandable that hope may be, and a “legitimate expectation”, which must be of a nature more concrete than a mere hope and be based on a legal provision or a legal act such as a judicial decision [The European Court of Human Rights, case of Kopecký v. Slovakia (application	1) виправдане очікування 2) законне сподівання 3) легітимне очікування 4) легітимне сподівання 5) правомірне очікування	правомірне сподівання У низці рішень Європейський суд із прав людини зазначив, що задля того, щоб «сподівання» було «правомірним», воно має бути конкретнішим, ніж просто надія, та має бути базоване на нормі права або юридичному акті, такому як судове рішення [Рішення від 13.09. 2023 № 8-р(II)/2023, п. 2.6]	правомірне сподівання

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
no. 44912/98), 28.09.2004, § 49] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22%3A%2244912/98%22%2C%22itemid%22%3A%22001-66758%22%7D] It remains to be examined whether he could have a “legitimate expectation” of securing the return of the property [The European Court of Human Rights, case of Vasilyev v. Ukraine (application no. 11370/02), 21.06.2007, § 70] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22%3A%22%2211370/02%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22ANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%22001-81240%22%7D]	Залишається з'ясувати, чи мав заявник "виправдані очікування" на забезпечення повернення майна [Європейський суд із прав людини, справа Васильєв проти України (заява № 11370/02), 21.06.2007, § 70] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_258#Text Відповідно з моменту ухвалення рішення від 4 квітня		

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
no. 7577/02), 03.05.2007, § 89] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%5B%5C%2201-80455%22%5D%7D]	URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_209#Text		
legitimate interest The Court next notes that States have a legitimate interest and also a duty, by virtue of various international treaties, to implement measures to detect and monitor the movement of cash across their borders, since large amounts of cash may be used for money laundering, drug trafficking, financing terrorism or organised crime, tax evasion or the commission of other serious financial offences [The European Court of Human Rights, case of Sadocha v. Ukraine (application no. 77508/11), 11.07.2019, § 26]	законний інтерес Далі Суд зазначає, що держави мають законний інтерес, а також обов'язок відповідно до різних міжнародних договорів вживати заходи для виявлення та контролю за рухом готівки через їхні кордони, оскільки великі обсяги готівки можуть використовуватися для відмивання грошей, обігу наркотичних засобів, фінансування тероризму або організованої злочинності, ухилення від сплати податків або вчинення інших серйозних фінансових злочинів	правомірний (легітимний) інтерес <...> держави мають правомірний (легітимний) інтерес, а також обов'язок, відповідно до різних міжнародних договорів, уживати заходів на виявлення руху готівки через їх кордони та контролю за ним, оскільки великі обсяги готівки може бути використано для відмивання грошей, обігу наркотичних засобів, фінансування тероризму або організованої злочинності, ухилення від сплати податків або скоєння інших серйозних фінансових злочинів	правомірний інтерес

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-194296%22%7D]	[Європейський суд із прав людини, справа Садоха проти України (заява № 77508/11), 11.07.2019, § 26] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_e50#Text	[Рішення від 21.07.2021 № 3-р(II)/2021, пп. 2.2]	
Legitimate objectives Legitimate objectives of «public interest», such as pursued in measures of economic reform or measures designed to achieve greater social justice, may call for less than reimbursement of the full market value [The European Court of Human Rights, case of James and Others v. the United Kingdom (application no. 8793/79), 21.02.1986, § 54] (URL: https://hudoc.echr.coe.int/tur#%7B%22itemid%22%3A%22001-57507%22%7D]	–	легітимні цілі Легітимні цілі «публічного інтересу», що їх переслідують заходами економічної реформи або заходами, призначеними для досягнення більшої соціальної справедливості, можуть вимагати меншого ніж повне відшкодування ринкової вартості [Рішення від 20.10.2021 № 7-р(II)/2021, пп. 7.2]	правомірні цілі

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
legitimate restrictions The right to a court is not absolute and may be subject to legitimate restrictions [The European Court of Human Rights, case of Men-shakova v. Ukraine (application no. 377/02), 08.04.2010, § 53] URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%22377/02%22,%22documentcollectionid%22:%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-98115%22}}	–	легітимні обмеження <...> право на суд не є абсолютним і може підлягати легітимним обмеженням [Рішення від 24.06.2020 № 6-р(II)/2020, пп. 3.3.]	правомірні обмеження
legislation (n)			законодавство
domestic legislation The Court recalls that Contracting States have a wide margin of appreciation in de-	національне законодавство Суд нагадує, що Договірні Сторони мають широкі межі розсуду в оцінці того, як має	національне законодавство Розглядаючи допустимість обмеження права на перегляд у кримінальних справах, Європейський суд	національне законодавство

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-70094%22]]			
instability and inconsistency of legislation Instability and inconsistency of legislation or executive action may affect a person's ability to plan his or her actions <i>[The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2016)007, § 60]</i> URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e	–	брак сталості й послідовності законодавства <...> «брак сталості й послідовності законодавства <...> може вплинути на спроможність особи планувати свої дії. <...>» [Спеціальне дослідження Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеційська Комісія) «Мірило правовладдя», CDL-AD(2016)007, пункт II.B.5.60] <i>[Рішення від 22.11.2023 № 10-р(II)/2023, пп. 6.5]</i>	брак сталості й послідовності законодавства
lex (n)			
lex posterior derogat priori		закон пізніший має перевагу над давнішим	пізніший закон має перевагу над давнішим законом

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
		[Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп.2.1]	
lex specialis derogat generali		закон спеціальний має перевагу над загальним [Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп.2.1]	спеціальний закон має перевагу над загальним законом
lex posterior generalis non derogat priori speciali		закон загальний пізніший не має переваги над спеціальним давнішим [Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп.2.1]	пізніший загальний закон не має переваги над спеціальним давнішим законом
M			
margin of appreciation The Contracting State enjoys a margin of appreciation in assessing whether and to what extent differences in otherwise similar situations justify different treatment	свобода розсуду Договірна держава користується свободою розсуду при визначенні того, чи та якою мірою відмінності в інших схожих ситуаціях виправдовують різне ставлення	простір обдумування Європейський суд із прав людини визнав, що «державі-учасниці належить певний простір обдумування [a margin of appreciation] при оцінюванні того, чи відмінності	простір обдумування (доктрина)

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The European Court of Human Rights, case of Pichkur v. Ukraine (application no. 10441/06), 07.11.2013, § 49] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22%3A10441%2F06%22%2C%22itemid%22%3A2001-127810%22%7D]	[Європейський суд із прав людини, справа Пічкур проти України (заява № 10441/06), 07.11.2013, § 49] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_984#Text	в інших схожих ситуаціях виправдовують неоднакове ставлення і до якої міри <...>» [Рішення від 07.04.2021 № 1-р(II)/2021, пп. 3.4.]	
certain margin of appreciation In laying down such regulation, the Contracting States enjoy a certain margin of appreciation [The European Court of Human Rights, case of Ashingdane v. the United Kingdom (application no. 8225/78), 28.05.1985, § 57] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A57425%22%7D]	–	певний простір обдумування Європейський суд із прав людини також зазначив, що «право доступу до судів не є абсолютним і може підлягати обмеженням; їх накладення дозволено імпліцитно [by implication], оскільки право доступу „за своєю суттю вимагає регулювання державою, яке може змінюватися залежно від часу й місця та відпо-	певний простір обдумування

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
		відно до потреб і можливостей суспільства та окремих осіб“ <...>. Запроваджуючи таке регулювання, Договірні Сторони користуються певним простором обдумування [a certain margin of appreciation]» [рішення у справі «Ashingdane v. the United Kingdom» від 28 травня 1985 року (заява № 8225/78), § 57]. [Рішення від 21.07.2021 № 5-р(II)/2021, пп. 2.3.]	
wide margin of appreciation The Court recalls that Contracting States have a wide margin of appreciation in determining how the right secured by Article 2 of Protocol No. 7 to the Convention is to be exercised.<...> However, any restrictions contained in domestic legislation on that	широкі межі розсуду Суд нагадує, що Договірні Сторони мають широкі межі розсуду в оцінці того, як має реалізовуватися право, передбачене статтею 2 Протоколу N 7 до Конвенції. <...> Однак будь-які обмеження, що містяться у національному законодавстві стосовно права на перегляд мають за	широкий простір обдумування Розглядаючи допустимість обмеження права на перегляд у кримінальних справах, Європейський суд із прав людини указав, що «Договірні Сторони мають широкий простір обдумування [a wide margin of appreciation] у визначенні	широкий простір обдумування

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
right of review must, by analogy with the right of access to a court embodied in Article 6 § 1 of the Convention, pursue a legitimate aim and not infringe the very essence of that right <...> [The European Court of Human Rights, case of Gurepka v. Ukraine (application no. 61406/00), 06.09.2005, § 59] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22CASE%20OF%20GUREPKA%20v.%20UKRAINE%22%22%22respondent%22%3A%22UKR%22%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%22%22CHAMBER%22%22itemid%22%3A%22001-70094%22%7D	аналогією з правом доступу до суду, висвітленому у п. 1 ст. 6 Конвенції, переслідуючи законну мету та не порушувати цього права <...> [Європейський суд із прав людини, справа Гурепка проти України (заява № 61406/00), 06.09.2005, § 59] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_437#Text	своїх дій в оцінюванні того, як має здійснюватися право, гарантоване статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції. <...> Однак будь-які обмеження, що їх містить національне законодавство стосовно права на перегляд, мають за аналогією з правом доступу до суду, що його втілено в п. 1 ст. 6 Конвенції, переслідувати правові мету та не завдавати шкоди самій сутності такого права» [рішення у справі «Гурепка проти України» від 6 вересня 2005 року (заява № 61406/00), § 59] [Рішення від 21.07.2021 № 5-р(II)/2021, пп. 2.3.]	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
material (adj)			матеріальний (-на, -ні)
material limits The Venice Commission has acknowledged the existence of a posteriori review in several countries such as Austria, Germany, Bulgaria, Turkey, Portugal, South Africa and the Czech Republic, and has even identified cases where constitutional amendments have been annulled due to a breach in the amendment procedure or even because material limits have been violated [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 25] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e	–	межі матеріального права Венеційська Комісія визнала наявність подальшого (<i>a posteriori</i>) контролю в декількох країнах, як-от Австрії, Німеччині, Болгарії, Туреччині, Португалії, Південно-Африканській Республіці та Чеській Республіці, і навіть виявила випадки, коли конституційні поправки було скасовано внаслідок недотримання процедури їх унесення або навіть через вихід за межі матеріального права [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме <i>Amicus Curiae</i> , § 25] Переклад Конституційного Суду України	площина матеріального права

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
means		Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C-DL-AD(2022)012-ukr	
sufficient means It is up to the state to provide sufficient means to the judicial power so as to be able to avoid every pressure; be it by the legislative or by the executive power [International Association of Judges, General Report "Economics, Jurisdiction and Independence" («Gestion des juridictions et indépendance»), 21-24.11.2005] URL: https://www.iaj-uum.org/iuw/wp-content/uploads/2013/02/I-SC-2005-conclusions-E.pdf	належні ресурси Саме держава повинна забезпечувати судову владу належними ресурсами в достатній кількості для того, щоб запобігти будь-якому впливу, як з боку виконавчої, так і з боку законодавчої влади [Перша експертна комісія Міжнародної Асоціації Суддів, 21-24.11. 2005] URL: https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/e-y-ta-n.doc	належні ресурси Саме держава повинна забезпечувати судову владу належними ресурсами в достатній кількості для того, щоб запобігти будь-якому впливу, як з боку виконавчої, так і з боку законодавчої влади [Рішення від 15.04.2020 № 2-р(II)/2020, пп. 2.2.]	ресурси
			належні ресурси

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
minority In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities exist, persons belonging to such minorities shall not be denied the right, in community with the other members of their group, to enjoy their own culture, to profess and practise their own religion, or to use their own language [The United Nations General Assembly, <i>International Covenant on Civil and Political Rights</i>, 16.12.1966, art. 27] URL: https://treaties.un.org/doc/treaties/1976/03/19760323%2006-17%20am/ch_iv_04.pdf	—	[цей термін вказує на] «чисельну меншість» Зasadничою проблемою, спричиненою наявністю двох варіантів офіційного перекладу українською мовою тексту Хартії, є те, що залежно від застосовуваного в назві українського тексту ключового поняття – «регіональні мови або мови меншин» чи «регіональні або міноритарні мови» – автоматично змінюються об'єкт і цілі Хартії як міжнародного договору. Аналіз автентичних текстів Хартії, укладеної англійською та французькою мовами, дає підстави для висновку про те, що базовий термін «regional or minority languages» (англ.) або «langues régionales ou minoritaires» (фр.) було перекладено неправильно українською мовою як «регіональні мови або мови меншин». У	1) меншість; 2) меншина

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
		базовому терміні автентичних текстів слово «minority» (англ.) або «minoritaires» (фр.) не має значення «національні меншини»; цей термін вказує на «чисельну меншість», його вжито на означення меншого числа людей, що розмовляють тією чи тією мовою, а не на означення етнічної одиниці, тобто йдеться не про права певної національної меншини, а про мову, носієм якої є та чи та група населення <i>[Рішення від 14.07.2021 № 1-р/2021, п. 15]</i>	
ethnic minority In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities exist, persons belonging to such minorities shall not be denied the right, in community with the other members of their group, to enjoy their own	етнічні меншості етнічна меншина У тих країнах, де існують етнічні, релігійні та мовні меншості, особам, які належать до таких меншостей, не може	етнічна меншина	етнічна меншина

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
culture, to profess and practise their own religion, or to use their own language <i>[The United Nations General Assembly, International Covenant on Civil and Political Rights, 16.12.1966, art. 27]</i> URL: https://treaties.un.org/doc/treaties/1976/03/19760323%2006-17%20am/ch_iv_04.pdf	бути відмовлено в праві разом з іншими членами тієї ж групи користуватися своєю культурою, сповідувати свою релігію і виконувати її обов'язки, а також користуватися рідною мовою <i>[Генеральна Асамблея ООН, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 16.12.1966, ст. 2]</i> Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text		
Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities <i>[The United Nations General Assembly, 18.12.1992]</i> URL: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration	Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_318#Text	<...> Резолюцію 47/135 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 18 грудня 1992 року, якою проголошено Декларацію про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин)	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
ration-rights-persons-belonging-national-or-ethnic		[Рішення від 14.07.2021 № 1-р/2021, п. 3]	
N			
natural (adj)			1) природний (-на, -ні); 2) біологічний (-на, -ні); 3) фізичний(-на, -ні)
natural life For the CPT, a life sentence is an indeterminate sentence imposed by a court in the immediate aftermath of a conviction for a criminal offence which requires the prisoner to be kept in prison either for the remainder of his or her natural life or until release by a judicial, quasi-judicial, executive or administrative process which judges the prisoner to no longer present a risk to the public at large	–	біологічне життя «Кара на довічне позбавлення волі – це призначене судом покарання на невизначений строк, що обчислюється з моменту винесення обвинувального вироку за карний злочин, яке вимагає утримування засудженого у в'язниці до завершення його/її біологічного життя або до звільнення судовим, квазісудовим, виконавчим або адміністративним	біологічне життя

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, 25th General Report, CPT/Inf(2016)10, point 68] URL: https://rm.coe.int/1680696a9d		порядком на підставі ви- знання того, що в'язень далі не становитиме загрози за- галові» [Європейський комі- тет із питань запобігання ка- туванню чи нелюдському або такому, що принижує гід- ність, поводженню або пока- ранню, 25th General Report, CPT/Inf(2016)10, п. 68] [Рішення від 16.09.2021 року № 6-р(II)/2021, пп. 3.4]	
natural and legal persons Judicial review should be avail- able at least to natural and le- gal persons in respect of ad- ministrative acts that directly affect their rights or interests [The Committee of Ministers of the Council of Europe, Recom- mendation Rec(2004)20, point B.2.a] URL: https://rm.coe.int/09000016805db3f4	фізичні та юридичні особи Судовий розгляд має бути доступним принаймні для фі- зичних та юридичних осіб щодо адміністративних актів, які безпосередньо зачіпають їхні права чи інтереси [Комітет міністрів Ради Єв- ропи, Рекомендація REC(2004)20, пункт В.2.а] Неофіційний переклад	фізичні та юридичні особи <...> «судовий перегляд має бути доступним принаймні для фізичних та юридичних осіб стосовно адміністратив- них актів, які безпосередньо впливають на їх права або стосуються їх інтересів [Рішення від 24.06.2020 № 6-р(II)/2020, пп. 3.2.]	фізичні та юридичні особи

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
	Вебсайт Верховної Ради України URL: https://minjust.gov.ua/m/ru/ekomen-datsii-parlamentskoj-asamblei-ta-komitetu-ministriv-radi-evropi		
natural rights			природні права
nature (n)			
nature of the control (formal or substantive) Regarding the convenience and scope of constitutional review of constitutional amendments, the Venice Commission has not established a rigid standard on temporality (meaning it does not exclusively recommend a priori review over a posteriori review or vice versa) nor regarding	–	природа контролю (формальний чи субстанційний) У питанні, якими мають бути конституційний контроль та його обсяг щодо конституційних поправок, Венеційська Комісія не встановила жорсткого стандарту ані стосовно часових рамок (це означає, що вона не рекомендує віддавати перевагу виключно контролю а priori, а не контролю а posteriori, і на-	природа контролю (формальний або субстанційний)

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
the nature of the control (formal or substantive) [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 21] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		впаки), ані щодо природи контролю (формальний чи субстанційний) [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме <i>Amicus Curiae</i> , § 21] Переклад Конституційного Суду України. Веб-сайт Венеційської Комісії, URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	
necessary (adj)		потрібний	1) потрібний (-на, -ні); 2) конечний (-на, -ні)
necessary in a democratic society The principal issue is whether this interference was justified under Article 8 § 2, notably	необхідний у демократичному суспільстві Головне питання полягає у тому, чи було втручання виправдано у відповідності з	потрібний у демократичному суспільстві Європейський суд з прав людини наголошував, що «<...> „головне питання	потрібний у демократичному суспільстві

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
whether it was «in accordance with the law» and « necessary in a democratic society » [The European Court of Human Rights, case of Panteleukenko v. Ukraine (application no. 11901/02), 29.06.2006, § 59] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-76114%22%7D	пунктом 2 статті 8, зокрема чи було здійснене «згідно із законом» і чи було « необхідним у демократичному суспільстві » задля досягнення однієї з цілей, перелічених у цьому пункті [Європейський суд із прав людини, справа Пантелеєнко проти України (заява № 11901/02), 29.06.2006, § 59] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_274#Text	полягає в тому, чи це втручання було виправданим за пунктом 2 статті 8, зокрема чи воно було «відповідно до приписів права» („in accordance with the law“) та „ потрібним у демократичному суспільстві “ щодо однієї з цілей, зазначених у цьому пункті» [рішення у справі Пантелеєнко проти України / Panteleukenko v. Ukraine від 29 червня 2006 року (заява № 11901/02), § 56, § 59] [Рішення від 19.04.2023 № 4-п(II)/2023, пп. 2.5]	
O			
opinion			1) думка; 2) висновок
concurring opinion	частково окрема думка	збіжна думка	збіжна думка

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Partly Concurring , Partly Dis-senting Opinion of Judge Pinto De Albuquerque [The European Court of Human Rights, case of <i>Petukhov v. Ukraine</i> (No. 2) (application no. 41216/13), 12.03.2019] URL: https://hudoc.echr.coe.int/#/{%22respondent%22:[%22UKR%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22],%22separateopinion%22:[%22True%22],%22itemid%22:[%22001-191703%22]}	частково окрема думка судді Пінто де Альбукерке, яка частково співпадає з позицією більшості [Європейський суд із прав людини, справа Петухов проти України (№ 2) (заява № 41216/13), 12.03.2019] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d98#Text	ЗБІЖНА ДУМКА судді Сергія Головатого у справі за конституційною скаргою громадянки України Левченко Ольги Миколаївни щодо відповідності Конституції України (конституційності) припису пункту 5 розділу III „Прикінцеві положення“ Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення“ від 2 березня 2015 року № 213-VIII (справа № 3-189/2018) (рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) № 5-р(II)/2020)	
dissenting opinion Partly Concurring , Partly Dis-senting Opinion of Judge Pinto De Albuquerque [The European Court of Human Rights, case of <i>Petukhov</i>	частково окрема думка судді Пінто де Альбукерке, яка частково співпадає з позицією більшості [Європейський суд із прав людини, справа Петухов	розбіжна думка РОЗБІЖНА ДУМКА судді Сергія Головатого у справі за конституційним поданням 47 народних депу-	розбіжна думка

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
<i>v. Ukraine (No. 2) (application no. 41216/13), 12.03.2019]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/#/{%22respondent%22:[%22UKR%22],%22documentcollectio%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%222separateopinion%22:[%22True%22],%22itemid%22:[%22001-191703%22]}	проти України (№ 2) (заява № 41216/13), 12.03.2019] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d98#Text	татів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України „Про запобігання корупції“, Кримінального кодексу України [справа № 1-24/2020(393/20)] (Рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020)	
follow-up opinion (of the Venice Commission) <i>[The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission)]</i> URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-PI(2023)022-e	-	-	наслідковий висновок (Венеційської Комісії)
an offence			правопорушення

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
an offence known to the law <...> the facts which led to the conviction do not constitute an offence known to the law [The European Court of Human Rights, case of Delcourt v. Belgium (application no. 2689/65), 17.01.1970, § 25] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-57467%22%7D]	–	-	правопорушення, визнане приписами права
P			
party (n)			1) сторона (у судовому процесі); 2) третя особа
confiscation of property from a third party 1) The practice by a suspected or accused person of transferring property to a knowing third party with a view to	конфіскація власності, переданої третім сторонам 1) Поширена практика передавання власності підозрюваною або обвинуваченою	конфіскація майна у третій особі У пункті 24 преамбули Директиви визначено, що одним із видів конфіскації, установ-	конфіскація майна у третій особі

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
avoiding confiscation is common and increasingly widespread. The current Union legal framework does not contain binding rules on the confiscation of property transferred to third parties. It is therefore becoming increasingly necessary to allow for the confiscation of property transferred to or acquired by third parties <...>	особою знайомій третій стороні задля уникнення конфіскації стає дедалі поширенішою. Чинні юридично-правові рамки ЄС не містять обов'язкових правил конфіскації власності, переданої третім сторонам <...>	лених Директивою, є конфіскація майна у третьої особи (confiscation from a third party), яка застосовується у випадках передавання підозрюванню або звинуваченою особою майна знайомій третьої особі з метою уникнення його конфіскації. [Рішення від 30.06.2022 № 1-р/2022, пп. 4-5]	
2) Article 6. Confiscation from a third party [The European Parliament and the Council of the European Union, Directive 2014/42/EU, 03.04.2014, point 24 of preamble, art. 6] URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0042	2) Стаття 6. Конфіскація у третьої сторони [Європейський Парламент та Рада ЄС, Директива 2014/42/ЄС, 03.04.2014, п. 24 преамбули, стаття 6] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_049-14#Text		

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
pacta sunt servanda	–	договорів слід додержувати Одним із загальноновизнаних принципів міжнародного права є pacta sunt servanda (договорів слід додержувати) [Рішення від 22.06.2022 № 6-р(II)/2022, п. 6]	договорів слід додержувати
person (n)			особа
persons amenable to the law <...> a State which does institute such courts is required to ensure that persons amenable to the law shall enjoy before these courts the fundamental guarantees contained in Article 6 [The European Court of Human Rights, case of Delcourt v. Belgium (application no. 2689/65), 17.01.1970, § 25]	–	–	особи, що їх притягають до юридичної відповідальності

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-170462%22%7D%7D			
personal (adj)			особовий (-ва, -ві)
personal data In particular, drawing from that Convention, the Court has stated that the domestic law of the member States should notably ensure that personal data in issue are relevant and not excessive in relation to the purposes for which they are being collected or stored [The European Court of Human Rights, case of Surikov v. Ukraine (application no. 42788/06), 26.01.2017, § 74]	персональні дані Зокрема, посилаючись на Конвенцію, Суд зазначав, що національне законодавство Держав-Учасниць має, зокрема, забезпечувати, щоб персональні дані , які є предметом спору, були належними та не були надмірними у контексті цілей їхнього збирання та зберігання [Європейський суд із прав людини, справа Суріков проти України (заява № 42788/06), 26.01.2017, § 74] [Ukrainian Translation] by the Ministry of Justice of Ukraine	особові дані <...> національне право держав-учасниць має, зокрема, забезпечувати, щоб особові дані , що є предметом спору, були надмірними стосовно цілей, задля яких їх збирають та зберігають [Рішення від 19.04.2023 № 4-р(II)/2023, пп. 4.4.1.]	особові дані

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
	Вебсайт Європейського суду з прав людини URL: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-192315		
pillar (n)		підвалина	підвалина, опора
The European Pillar of Social Rights URL: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1606&langId=en	–	Європейська підвалина соціальних прав (2017 р.) У Європейській підвалині соціальних прав (2017 р.) (<i>The European Pillar of Social Rights</i>) наголошено на праві осіб з інвалідністю, зокрема, на «фінансову підтримку, яка забезпечує засоби існування в гідності», «послуги, які дозволяють їм брати участь на ринку праці та в суспільному житті» (Принцип 17); «кожен, кому бракує достатніх ресурсів, має право на достатню мінімальну допомогу, що забезпечує існування в гідності та реальний доступ до благ і	Європейська підвалина соціальних прав

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
22],%22languageisocode%22:%22ENG%22],%22appno%22:%2231107/96%22],%22documentcollectionid%22:%22GRANDCHAMBER%22],%22itemid%22:%22001-58227%22]]			
the peaceful enjoyment of possessions Moreover, any interference by a public authority with the peaceful enjoyment of possessions can only be justified if it serves a legitimate public (or general) interest [The European Court of Human Rights, case of <i>Béla Nagy v. Hungary (application no. 53080/13)</i>, 13.12.2016, § 113] URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#%22languageisocode%22:%22ENG%22],%22appno%22:%2253080/13%22],%22documentcollectionid%22:%22CH	–	мирне володіння майном <...> будь-яке втручання державного органу у мирне володіння майном може бути виправдано лише тоді, якщо воно відповідає легітимному суспільному (або загальному) інтересу [Рішення від 07.04.2021 № 1-п(II)/2021]	мирне володіння майном

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
		суспільстві посідає право на справедливий суд» [§ 77 рішення у справі «Zubac v. Croatia» від 5 квітня 2018 року (заява № 40160/12)]. [Рішення від 17.06.2020 № 4-р(II)/2020, пп. 3.3]	
principal (adj)			найголовніший
the principal rules The principal rules of the system of remuneration for professional judges should be laid down by law <i>[The Committee of Ministers of the Council of Europe, Appendix to Recommendation CM/Rec(2010)12, point 53]</i> URL: https://rm.coe.int/cmrec-2010-12-on-independence-efficiency-responsibilities-of-judges/16809f007d	основні норми Основні норми системи оплати праці професійних суддів мають бути визначені законом <i>[Рекомендація CM/Rec(2010)12, п. 53]</i> Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38#Text	–	найголовніші приписи

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
principle (n)			принцип
the principle of equality of arms	принцип рівності сторін Суд нагадує, що принцип рівності сторін – один із складників ширшої концепції справедливого судового розгляду – передбачає, що кожна сторона повинна мати розумну можливість представляти свою сторону в умовах, які не ставлять її в суттєво менш сприятливе становище в порівнянні з опонентом [Європейський суд із прав людини, справа Надточій проти України (заява № 7460/03), 15.05.2008, § 26] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України	принцип рівності можливостей У практиці Європейського суду з прав людини одним зі складників широкої концепції справедливого судового розгляду є « принцип рівності можливостей , відповідно до якого кожній стороні має бути надана розумна можливість представляти свою позицію в умовах, які не ставлять її в суттєво менш сприятливе становище vis-a-vis її опонента» [рішення у справі Надточій проти України/Nadtochiy v. Ukraine від 15 травня 2008 року (заява 7460/03), § 26] [Рішення від 01.03.2023 № 2-р(II)/2023, пп. 4.3.3.]	принцип рівності можливостей

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
MMITTEE%22],%22itemid%22:[%22001-219309%22]]	URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_404#Text		
procedure (n)			1) процедура 2) провадження
constitutional procedure The petitioners allege that in adopting this law the Verkhovna Rada had failed to observe the constitutional procedure [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 6] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e	–	конституційна процедура Автори подання твердять, що під час ухвалення цього закону Верховна Рада не дотримала конституційної процедури [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме <i>Amicus Curiae</i> , § 6] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	конституційна процедура

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
proper procedure The rule of law implies, inter alia, that interference by the executive authorities with an individual's rights should be subject to effective supervision, which should normally be carried out by the judiciary, at least in the last resort, since judicial control affords the best guarantees of independence, impartiality and a proper procedure [The European Court of Human Rights, Case of Volokhy v. Ukraine (application no. 23543/02), 02.11.2006, § 52] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-77837%22%5D%7D]	належне провадження Верховенство права між іншим (inter alia) передбачає, що втручання органів виконавчої влади у права осіб має підлягати ефективному контролю, який зазвичай має здійснюватись судовим органом, щонайменше як останньою інстанцією, оскільки судовий контроль надає найбільшій гарантії незалежності, безсторонності та здійснення належного провадження дження [Європейський суд із прав людини, справа Волохи проти України (заява № 23543/02), 02.11.2006, § 52] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України	належне провадження <...> „верховенство права, <i>inter alia</i> передбачає, що втручання органів виконавчої влади у права осіб має підлягати ефективному контролю, який зазвичай має здійснюватись судовим органом, щонайменше як останньою інстанцією, оскільки судовий контроль надає найбільшій гарантії незалежності, безсторонності та здійснення належного провадження [Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп. 2.3.]	належне провадження

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
procedural (adj)	URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_138#Text		
procedural rule In this Ruling, the Court did not explicitly pronounce itself on its competence to assess the conformity of amendments to the Constitution with the procedural rules on the revision of the Constitution [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 43] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e	–	процедурна норма У цій Ухвалі Суд прямо не висловився про те, що до його компетенції належить оцінювати конституційні поправки на відповідність процедурним нормам щодо внесення змін до Конституції [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме Amicus Curiae, § 43] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	процесовий (-ва, -ві) процесовий припис

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
proceeding			провадження
enforcement proceedings In the light of the above considerations, the authorities' stance of holding the applicant responsible for the initiation of enforcement proceedings by requesting him to bear the preliminary expenses, coupled with the disregard for his financial situation, constituted an excessive burden and restricted his right of access to a court to the extent of impairing the very essence of that right <i>[The European Court of Human Rights, case of Apostol v. Georgia (application no. 40765/02), 28.11.2006, § 65]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22%3A%22ENG%22%2C%22appno%22%3A%2240765%2F02%22%2C%22doc	–	виконавчі провадження стосовно судового рішення Європейський суд з прав людини вказав, що визнання владою заявника відповідальним за ініціювання виконавчих проваджень стосовно судового рішення на його користь і нехтування нею його фінансовим станом були надмірним обтяженням і призвели до обмеження його права на доступ до суду такою мірою, що знівеливало сутність цього права (§ 65 рішення у справі „ <i>Apostol v. Georgia</i> “ від 28 листопада 2006 року) <i>[Рішення від 15.05.2019 № 2-p(II)/2019, пп. 2.1]</i>	виконавчі провадження стосовно судового рішення

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
		їх може спричинити конкретна дія» [Рішення Європейського суду з прав людини у справі „The Sunday Times v. The United Kingdom (No. 1)“ від 26 квітня 1979 року (за-ява № 6538/74), § 49] [Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп. 2.1.1]	
prohibition (n)			заборона
prohibition of arbitrariness Drawing on that definition and on others based on very different systems of law and the state, it seems that a consensus can now be found for the necessary elements of the rule of law as well as those of the Rechtsstaat which are not only formal but also substantial or material (materieller Rechtsstaats begriff). These are: <...>	–	заборона свавільності У рамках спільного юридичного простору Європи існує консенсус щодо стрижневих елементів правовладдя, які є не лише формальними, а й субстантивними (матеріальними). Такими стрижневими елементами є: <...> 3) заборона свавільності <...> (Доповідь про правовладдя, схвалена Європейською Комісією «За демократію через	заборона свавільності

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
(3) Prohibition of arbitrariness <i>[The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2011)003rev, § 41]</i> URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e		право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2011)003rev, § 41) <i>[Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп 2.1.]</i>	
proportionality (n)			домірність
the principle of proportionality The principle of proportionality has to be observed not only as regards the determination of the rules concerning the severity of sanctions but also the assessment of the factors which may be taken into account in the fixing of the sanction <i>[The European Court of Human Rights, case of Imeri v.</i>	–	принцип домірності (пропорційності) Європейський суд з прав людини вказав, що «<...> Принцип домірності (пропорційності) має бути дотриманий не лише при визначенні норм, які стосуються суворості санкції, а й при оцінці тих факторів, що їх має бути взято до уваги при визначенні санкції «...>» [рішення у справі Imeri v. Croatia від	принцип домірності

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
<i>Croatia (application no. 77668/14), 24.06.1921, § 84]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22tabview%22:[%22document%22],[%22itemid%22:[%22001-210495%22]]		24 червня 2021 року (заява № 77668/14), § 84] [Рішення від 15.06.2022 № 4-р(II)/2023, пп. 5.2]	
proportionality test In other words, the final decision should be based on a proportionality test where the requirement of constitutionality should be balanced against the negative consequences of the annulment of the constitutional amendment in question [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 48] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e	–	тест домірності (пропорційності) Іншими словами, остаточне рішення має ґрунтуватися на тесті домірності (пропорційності), відповідно до якого вимогу конституційності має бути збалансовано з негативними наслідками скасування конституційної поправки, що її оспорено» [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме <i>Amicus Curiae</i>, § 48] Переклад Конституційного Суду України	тест на домірність

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
provided for			1) установлений 2) визначений
provided for by the legal system Each State Party to the present Covenant undertakes: <...> (b) To ensure that any person claiming such a remedy shall have his right thereto determined by competent judicial, administrative or legislative authorities, or by any other competent authority provided for by the legal system of the State, and to develop the possibilities of judicial remedy	передбачений правовою системою держави Кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті, зобов'язується: <...> b) забезпечити, щоб право на правовий захист для будь-якої особи, яка потребує такого захисту, встановлювалось компетентними судами, адміністративними чи законодавчими властями або будь-яким іншим компетентним органом, передбаченим правовою системою	Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr -	наведений в юридичній системі

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The United Nations General Assembly, <i>International Covenant on Civil and Political Rights</i>, 16.12.1966, Art. 2.3.b] URL: https://treaties.un.org/doc/treaties/1976/03/19760323%2006-17%20am/ch_iv_04.pdf	держави, і розвивати можливості судового захисту [Генеральна Асамблея ООН, <i>Міжнародний пакт про громадянські і політичні права</i>, 16.12.1966, ст. 2] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text		
provided for by law No one shall be deprived of his possessions except in the public interest and subject to the conditions provided for by law and by the general principles of international law [Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 2006, Art. 1]	передбачений законом Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права [Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод]	–	1) установленний приписами права; 2) визначений приписами права

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG	Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text		
subject to the conditions provided for by law To be compatible with Article 1 of Protocol No. 1, a measure of interference must fulfil three basic conditions: it must be carried out «subject to the conditions provided for by law», which excludes any arbitrary action on the part of the national authorities, it must be «in the public interest», and it must strike a fair balance between the owner's rights and the interests of the community [The European Court of Human Rights, case of Maksymenko and Gerasymenko v.	на умовах, передбачених законом Щоб узгоджуватися зі статтею 1 Першого протоколу, захід втручання повинен відповідати трьома основними умовами: він повинен бути здійснений «на умовах, передбачених законом», що виключає будь-яку свавільну дію з боку державних органів, він повинен переслідувати «інтереси суспільства» і повинен забезпечувати справедливий баланс між правами власника та інтересами громади [Європейський суд із прав людини, справа Максименко	на умовах, визначених писами права <...> «Щоб відповідати статті 1 Першого протоколу, захід втручання має відповідати трьом основним умовам: його має бути здійснено „на умовах, визначених приписами права“, що виключає будь-яку свавільну дію з боку органів державної влади, він має відповідати „інтересові суспільства“ і забезпечувати справедливий баланс між правами власника та інтересами суспільства [Рішення від 20.10.2021 № 7-р(II)/2021]	1) на умовах, визначених приписами права; 2) на умовах, установлених приписами права

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
<i>Ukraine (application no. 49317/07), 16.05.2013, § 51]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%2249317/07%22,%22documentcollectionid%22:%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-119688%22}]	та Герасименко проти України (заява № 49317/07), 16.05.2013, § 51] Веб-сайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c90#Text		
prosecution (n)			кримінальне переслідування
the public prosecution In countries where the public prosecution is independent of the government, the state should take effective measures to guarantee that the nature and the scope of the independence of the public prosecution is established by law	прокуратура У країнах, де прокуратура незалежна від уряду, держава повинна вжити ефективних заходів, щоб характер і межі незалежності прокуратури були встановлені законом [Рекомендація Rec(2000)19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам	прокуратура <...> у країнах, у яких прокуратура є незалежною від уряду, держава має вжити ефективних заходів для того, щоб гарантувати закріплення в законі суті й обсягу незалежності прокуратури [Рішення від 13.12.2019 № 7-p(II)/2019]	кримінальне переслідування

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The Committee of Ministers of the Council of Europe, Recommendation Rec(2000)19, point 14] URL: https://www.refworld.org/legal/resolution/coeministers/2000/en/31721	щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя, п. 14] Вебсайт Верховного Суду URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2000_19_2000_10_6.pdf		
the Prosecutor's Office <...> the role and functions of the Prosecutor's Office will change (particularly with regard to the exercise of a general control of legality), transforming this institution into a body which is in accordance with Council of Europe standards [The Parliamentary Assembly of the Council of Europe, Opinion N° 190 (1995), § 11.6] URL: https://pace.coe.int/en/files/13929/html	–	прокуратура <...> «змінити роль і функції прокуратури (зокрема щодо здійснення загального нагляду за законністю) шляхом видозмінення цього інституту в орган, сумісний зі стандартами Ради Європи» [Рішення від 18.06.2020 N° 5-p(II)/2020, пп. 2.3.]	служба кримінального переслідування <u>Коментар:</u> еквівалент прокуратури в пострадянській державі

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
the prosecutor's office However, the independence or autonomy of the prosecutor's office is not as categorical in nature as that of the courts [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2010)040, § 28] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2010)040-e	–	служба звинувачення <...> незалежність або автономія служби звинувачення за своєю природою не є такою категоричною, як у судів [Рішення від 13.09.2023 № 8-р(II)/2023, пп. 2.1.2]	служба кримінального переслідування
Prosecutor General's office	–	–	Служба кримінального переслідування
an independent prosecution service The Venice Commission therefore welcomes the proposed option in favour of an independent prosecution service as part of judicial power	–	незалежна служба кримінального переслідування Вибір України на користь того, щоб незалежна служба кримінального переслідування стала частиною судової влади, заздалегідь отримав	незалежна служба кримінального переслідування

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
<i>[The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2006)029, § 13]</i> URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2006)029-e		схвальну оцінку Венеційської Комісії [Рішення від 18.06.2020 № 5-p(II)/2020, пп. 2.3.]	
public (adj)			1) публічний; 2) прилюдний
public hearing <...> everyone is entitled to a fair and public hearing [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 2006, Art. 6] URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG	публічний розгляд його справи Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи [Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 2006, ст. 6] Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995_004#Text	публічний розгляд його справи <...> кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи [Рішення від 28.04.2021 № 2-p(II)/2021, пп.2.3.]	прилюдний розгляд судової справи

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
public interest Even if it is lawful and carried out in the public interest, a measure of interference with the right to the peaceful enjoyment of possessions must always strike a «fair balance» between the demands of the general interest of the community and the requirements of the protection of the individual's fundamental rights. In particular, there must be a reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be realised by any measure depriving a person of his possessions (see Scordino, cited above, § 93) [The European Court of Human Rights, case of Maksymenko and Gerasymenko v. Ukraine (application no. 49317/07), 16.05.2013, § 60]	інтерес суспільства Навіть якщо втручання у право на мирне володіння майном є правомірним і здійснене в інтересах суспільства, воно завжди повинно забезпечувати «справедливий баланс» між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи. Зокрема, має існувати розумне пропорційне співвідношення між застосованими засобами та метою, яку прагнуть досягти шляхом позбавлення особи її майна (див. зазначене вище рішення у справі «Скордіно проти Італії (№ 1)» [Scordino v. Italy (no. 1), п. 93] [Європейський суд із прав людини, справа Максименко та Герасименко проти України (заява № 49317/07), 16.05.2013, § 60]	публічний інтерес <...> «навіть якщо втручання у право мирного володіння майном є правомірним і його здійснено задля публічного інтересу, воно завжди має забезпечувати, справедливий баланс» між потребами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи. Зокрема, має бути розумне співвідношення пропорційності між застосованими засобами та метою, що її прагнуть досягти за допомогою будь-якого заходу, яким особу позбавляють майна [див. рішення у справі «Scordino v. Italy (№ 1)», § 93] (§ 60) [Рішення від 20.10.2021 № 7-р(II)/2021, пп.3.2.]	публічний інтерес

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22languageisocode%22%3A%22ENG%22%2C%22appno%22%3A%2249317%2C%22documentcollectionid%22%3A%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%22001-119688%22%7D	Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c90#Text		
public service The Supreme Administrative Court <...> noted, in judgment no. 668/2012, that the reduction in the salaries, allowances, bonuses and retirement pensions of persons working in the public service, as a result of the above-mentioned laws, formed part of a wider programme of public finance adjustment and structural reform of the Greek economy which, taken as a whole, was designed to meet the country's pressing financing needs and to improve its future economic and financial prospects	–	–	публічна служба

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The European Court of Human Rights, case of Koufaki and Adedy v. Greece (application no. 57665/12), 07.05.2012, § 38] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%5C%22001-140594%22%5D%7D]			
punishable			караний
punishable act In the Court's opinion, it is consistent with the principle of the rule of law, of which Article 7 forms an essential part, to expect a trial court to apply to each punishable act the penalty which the legislator considers proportionate [The European Court of Human Rights, case of Scoppola v. Italy (N° 2) (application no. 10249/03), 17.09.2009, § 108]	–	каране діяння Європейський суд із прав людини вважає: «Із принципу правовладдя [the rule of law], складовим елементом якого є стаття 7 [Конвенції], випливає, що під час судового розгляду до будь-якого караного діяння буде застосовано покарання, яке законодавець вважає домірним [Рішення від 16.09.2021 N° 6-p(II)/2021, п. 3]	каране діяння

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22%3A%5B%2210249%22%5D%22itemid%22%3A%5B%22001-94135%22%5D%7D			
Q			
R			
reasonable (adj)			слушний (-на, -ні)
reasonable and appropriate measures The participants must be able to hold the demonstration without having to fear that they will be subjected to physical violence by their opponents. It is thus the duty of Contracting States to take reasonable and	–	розумні та доречні заходи Конституційний Суд України зазначає, що статус держави – учасниці міжнародного договору, зокрема Конвенції, покладає на державу Україна низку певних зобов'язань. Практика Європейського Суду з прав людини свідчить, що стаття 2 «Право на життя»	слушні та доречні заходи

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
appropriate measures to enable lawful demonstrations to proceed peacefully <i>[The European Court of Human Rights, case of Barankevich v. Russia (application no. 10519/03), 26.06.2007, § 32]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng/{%22itemid%22:[%22001-81950%22]}		Конвенції передбачає позитивні зобов'язання держави-члена в таких сферах, як, зокрема, охорона здоров'я <...>. Міжнародні зобов'язання держави в таких сферах вимагають від національних органів влади обов'язку запровадити та вжити всіх розумних та доречних заходів (reasonable and appropriate measures) для гарантування прав людини, їх забезпечення, захисту та сприяння реалізації в кожному конкретному випадку <i>[Рішення від 21.07.2021 № 5-р(II)/2021, пп.2.5]</i>	
a reasonable degree of proportionality They must pursue a legitimate aim and there must be a rea-	розумний ступінь пропорційності Ці обмеження повинні переслідувати легітимну мету, та має бути розумний ступінь	розумний ступінь домірності <...> ці обмеження мають відповідати легітимній меті, має бути розумний ступінь домірності між використаними	слушний ступінь домірності

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
sonable degree of proportionality between the means employed and the aim sought to be achieved [The European Court of Human Rights, case of <i>Mushta v. Ukraine</i> (application no. 8863/06), 18.11.2010, § 37] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22%3A%22ENG%22%2C%22appno%22%3A%228863%2F06%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%22001-101769%22%7D	пропорційності між використаними засобами та поставленими цілями [Європейський суд із прав людини, справа Мушта проти України (заява № 8863/06), 18.11.2010, § 37] Вебсайт Верховної Ради України Офіційний переклад URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_660#Text	засобами й поставленими цілями [Рішення від 21.07.2021 № 5-р(II)/2021, пп.2.2.1]	
reasonable relationship of proportionality A difference of treatment is, however, discriminatory if it has no objective and reasonable justification; in other words, if it does not pursue a legitimate aim or if there is not a reasonable relationship of	–	–	слухне відношення домірності

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
proportionality between the means employed and the aim sought to be realised. The Contracting State enjoys a margin of appreciation in assessing whether and to what extent differences in otherwise similar situations justify a different treatment (see <i>Van Raalte v. the Netherlands</i>, 21 February 1997, § 39, Reports of Judgments and Decisions 1997-I) [<i>The European Court of Human Rights, case of Stec and Others v. the United Kingdom (application no. 42788/06)</i>, 06.07.2005, § 51] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-73198%22%7D]			
a reasonable period of time Member states should ensure that administrative authorities implement judicial decisions	в межах розумного строку Держави-члени мають забезпечити виконання судово-	в межах розумного строку Держави-члени мають забезпечити, щоб адміністративні органи виконали судові	слухний проміжок часу

Поняття, застосовані в міжнародних документах within a reasonable period of time [The Committee of Ministers of the Council of Europe, Rec(2003)16, point II.1.a] URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=090000016805df14f	Переклад українською за різними джерелами вих рішень адміністративними органами в межах розумного строку [Рекомендація Rec(2003)16 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо виконання рішень адміністративних і судових органів у галузі адміністративного права] Вебсайт Вищої ради правосуддя URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rec_2003_16_2003_09_09.pdf	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України рішення в межах розумного строку [Рішення від 01.03.2023 № 2-р(II)/2023, пп. 6.2.]	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
reasonable foundation <...> manifestly without reasonable foundation [The European Court of Human Rights, case of Carson and Others v. the United Kingdom (application no. N° 42184/05), 16.03.2010, § 61]	-	-	слухна підстава

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-97704%22]}			
requisite (adj)			
the requisite balance The requisite balance will not be achieved if the property owner concerned has had to bear «an individual and excessive burden» <i>[The European Court of Human Rights, case of Sadocha v. Ukraine (application no. 77508/11), 11.07.2019, § 27]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-194296%22]}	необхідний баланс Необхідний баланс не буде досягнуто, якщо на відповідного власника майна буде покладено «індивідуальний та надмірний тягар» <i>[Європейський суд із прав людини, справа Садоха проти України (заява № 77508/11), 11.07.2019, § 27]</i> Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_e50#Text	потрібний баланс Потрібного балансу не буде досягнуто, якщо на відповідного власника майна буде покладено «індивідуальний та надмірний тягар» <i>[Рішення від 21.07.2021 № 3-р(II)/2021, пп. 2.2]</i>	потрібний баланс
Regulation(n) Regulation (EC) No 765/2008 of the European Parliament	Регламент Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС)	Постанова За Постановою Європейського Парламенту і Ради (ЄС)	Постанова

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
and of The Council of 9 July 2008 setting out the requirements for accreditation and market surveillance relating to the marketing of products and repealing Regulation (EEC) No 339/93 URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32008R0765	N° 765/2008 від 9 липня 2008 року про встановлення вимог до акредитації та ринкового нагляду, пов'язаних з реалізацією продуктів, та про скасування Регламенту (ЄЕС) N° 339/93 Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_938#Text	від 9 липня 2008 року N° 765/2008 про встановлення вимог до акредитації та ринкового нагляду, пов'язаних із реалізацією продуктів, та про скасування Постанови (ЄЕС) N° 339/93 [Рішення від 01.11.2023 N° 9-p(II)/2023, пп. 3.5]	
regulations Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31985L0374	–	підзаконні акти За Директивою Ради від 25 липня 1985 року 85/374/ЄЕС про узгодження законів, підзаконних актів та адміністративних приписів держав-членів щодо відповідальності за неякісну продукцію (Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions	підзаконні акти

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
		of the Member States concerning liability for defective products) «на захист споживача вимагають надання компенсації у разі смерті чи тілесних ушкоджень, а також компенсації збитків, завданих майну» (абзац тринадцятий преамбули) [Рішення від 01.11.2023 № 9-р(II)/2023, пп. 3.5]	
ruling			
preliminary ruling procedure [mechanism] The preliminary ruling procedure is a mechanism of cooperation between the Court of Justice [EU] and the national courts of Member States which aims to ensure the effective and uniform application of EU law. Article 267 TFEU empowers the Court of Justice to give	-	-	процедура попереднього тлумачення <u>Коментар</u> Процедура попереднього тлумачення – це механізм співпраці між Судом ЄС та національними судами держав-членів ЄС, який спрямовано на забезпечення ефективного та однакового застосування права ЄС. Стаття

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
preliminary rulings on the interpretation of EU law and on the validity of acts of the institutions and other bodies of the Union URL: https://www.concurrences.com/en/dictionary/preliminary-rulings-art-267-tfue			267 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЕС) уповноважує Суд виносити попередні рішення щодо тлумачення права ЄС і чинності актів інституцій Союзу та інших його органів
remedy (n)			1) засіб юридичного захисту права особи 2) поновлення у правах
access to domestic remedies The fact of having access to domestic remedies, <...> that one's actions are barred by operation of law does not always satisfy the requirements of Article 6 para. 1 [The European Court of Human Rights, case of <i>Bellet v. France</i> (application	-	-	доступ до національних засобів юридичного захисту права особи

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
no. 23805/94), 04.12.1995, § 36] URL: https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-57952&filename=CASE%20OF%20BELLET%20v.%20FRANCE.docx&logEvent=False			
effective remedy Everyone has the right to an effective remedy by the competent national tribunals for acts violating the fundamental rights granted him by the constitution or by law <i>(The United Nations General Assembly, Universal Declaration of Human Rights, 10.12.1948, Art. 8)</i> URL: https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights	ефективне поновлення у правах; ефективний засіб правового захисту Кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом (Генеральна Асамблея ООН, Усесвітня декларація прав людини, 10.12.1948, ст. 8) Неофіційний переклад	ефективне поновлення у правах; ефективний засіб юридичного захисту <...> кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами у разі порушення її основоположних прав, наданих їй конституцією або законом [Рішення від 17.06.2020 № 4-р(II)/2020, пп. 3.3.]	дійове поновлення у правах

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Each State Party to the present Covenant undertakes: To ensure that any person whose rights or freedoms as herein recognized are violated shall have an effective remedy, notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity <i>(The United Nations General Assembly, International Covenant on Civil and Political Rights, 16.12.1966, Art. 2.3.a)</i> URL: https://treaties.un.org/doc/treaties/1976/03/19760323%2006-17%20am/ch_iv_iv_04.pdf	Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text Кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті, зобов'язується: а) забезпечити вській особі, права і свободи якої, визнані в цьому Пакті, порушено, ефективний засіб правового захисту, навіть коли це порушення було вчинене особами, що діяли як особи офіційні; <i>(Генеральна Асамблея ООН, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 16.12.1966, ст. 2)</i> Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text	Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року покладає обов'язок на державу, що бере участь у цьому пакті, забезпечити вській особі, права і свободи якої порушено, ефективний засіб юридичного захисту, навіть коли це порушення було вчинене особами, що діяли як особи офіційні, а також розвивати можливості судового захисту (підпункти «а», «b» пункту 3 статті 2) <i>[Рішення від 17.06.2020 № 4-р(II)/2020, пп. 3.3]</i>	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
remuneration (n) For an independent status of public prosecutors, some minimal requirements are necessary, in particular: that their [...] remuneration be safeguarded through guarantees provided by the law [The Consultative Council of European Judges (CCJE), the Consultative Council of European Prosecutors (CCPE), Bordeaux Declaration «Judges And Prosecutors in a Democratic Society», 8.12.2009, § 8] URL: https://rm.coe.int/1680747391	умови оплати праці Для забезпечення незалежного статусу прокурорів необхідним є дотримання деяких мінімальних вимог, зокрема: щоб їх [...] умови оплати праці забезпечувалися законом [Консультативна рада європейських суддів (КРЕС) і Консультативна рада європейських прокурорів (КРЕП), Бодоська декларація, 8.12.2009, § 8] Неофіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a50#Text	винагорода <...> однією з мінімальних вимог, що потрібні для забезпечення незалежного статусу прокурорів, є винагорода, яку має бути захищено гарантіями, установленими законом [Рішення від 13.09.2023 № 8-р(II)/2023, пп. 2.4]	винагорода
– remuneration for professional judges – a reasonable remuneration	– оплата праці професійних суддів – належна оплати праці	–	- винагорода професійних суддів - слушна винагорода

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
– level of remuneration – a reduction in remuneration The principal rules of the system of remuneration for professional judges should be laid down by law Judges' remuneration should be commensurate with their profession and responsibilities, and be sufficient to shield them from inducements aimed at influencing their decisions. Guarantees should exist for maintaining a reasonable remuneration in case of illness, maternity or paternity leave, as well as for the payment of a retirement pension, which should be in a reasonable relationship to their level of remuneration when working. Specific legal provisions should be introduced as a safeguard against a reduction in remuneration aimed specifically at judges	– рівень оплати їх праці – зменшення оплати праці Основні норми системи оплати праці професійних суддів мають бути визначені законом Оплата праці суддів повинна відповідати їх професії та виконуваним обов'язкам, а також бути достатньою, щоб захистити їх від дії стимулів, через які можна впливати на їхні рішення. Мають існувати гарантії збереження належної оплати праці на випадок хвороби, відпустки по догляду за дитиною, а також гарантії виплат у зв'язку з виходом на пенсію, які мають відповідати попередньому рівню оплати їх праці. Для захисту оплати праці суддів від зменшення слід прийняти спеціальні законодавчі положення		Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні) - рівень винагороди - зменшення розміру винагороди

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
<i>[The Committee of Ministers of the Council of Europe, Appendix to Recommendation CM/Rec(2010)12, points 53, 54]</i> URL: https://rm.coe.int/cmrec-2010-12-on-independence-efficiency-responsibilities-of-judges/16809f007d	<i>[Рекомендація CM/Rec(2010)12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, пп. 53, 54]</i> Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38#Text		
(to) respect (v) <...> to construe Article 6 as being concerned exclusively with access to a court and the conduct of proceedings would be likely to lead to situations incompatible with the principle of the rule of law which the Contracting States undertook to respect when they ratified the Convention <i>[The European Court of Human Rights, case of Shmalko v. Ukraine (application</i>	поважати Якщо тлумачити статтю 6 як таку, що стосується виключно доступу до судового органу та судового провадження, то це могло б призводити до ситуацій, що суперечать принципу верховенства права, який договірні держави зобов'язалися поважати , ратифікуючи Конвенцію <i>[Європейський суд із прав людини, справа Шмалько</i>	додержувати <...> якщо тлумачити статтю 6 як таку, що стосується виключно доступу до суду та здійснення судочинства, це означало б привести до стану, несумісного з принципом правоправладдя, що його Договірні держави зобов'язалися додержувати , ратифікувавши Конвенцію <i>[Рішення від 01.03.2023 № 2-р(II)/2023, пп. 6.1]</i>	1) додержувати; 2) не порушувати

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
по. 60750/00), 20.07.2004, § 43] URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus/{%22itemid%22:[%22001-61926%22]}	проти України (заява № 60750/00), 20.07.2004, § 43] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_226#Text		
respect for			1) додержування 2) не порушуваність
the right to respect for Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 2006, Art. 8)	право на повагу Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 2006, ст. 8) Офіційний переклад	право на не порушність <...> за статтею 8 Конвенції кожен має право на не порушність свого приватного і сімейного життя («the right to respect for his private and family life») [Рішення від 19.04.2023 № 4-р(II)/2023, пп. 2.5]	право на не порушуваність

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG The Court points out that both the storing by a public authority of information relating to an individual's private life and the use of it amount to interference with the right to respect for private life secured in Article 8 § 1 of the Convention <...> [The European Court of Human Rights, case of <i>Panteleuenco v. Ukraine</i> (application no. 11901/02), 29.06.2006, § 56] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-76114%22%5D%7D	Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995_004#Text Суд відзначає, що як зберігання державними органами інформації про особисте життя людини, так і її використання є втручанням в право на повагу до приватного життя, гарантоване пунктом 1 статті 8 Конвенції <...> [Європейський суд із прав людини, справа Пантилеєнко проти України (заява № 11901/02), 29.06.2006, § 56] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_274#Text	Європейський суд з прав людини наголошував, що «як зберігання органами публічної влади інформації, що стосується приватного життя особи, так і її використання є втручанням у право на неприступність приватного життя, захищене пунктом 1 статті 8 Конвенції»; <...> [рішення у справі <i>Пантилеєнко проти України / Panteleuenco v. Ukraine</i> від 29 червня 2006 року (заява № 11901/02), § 56, § 59] [Рішення від 19.04.2023 № 4-п(II)/2023, пп. 2.5]	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
respect for human rights The Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities. These values are common to the Member States in a society in which pluralism, non-discrimination, tolerance, justice, solidarity and equality between women and men prevail <i>(Treaty on European Union, Art. 2)</i> URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT?uri=CELEX:12016M/TXT	повага до прав людини Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків <i>(Консолідована версія Договору про Європейський Союз)</i> Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text	додержання людських прав Україна ставить за мету набуття повноправного членства в Європейському Союзі, послідовно втілюючи відповідні конституційні цінності в законодавство з урахуванням того, що Європейський Союз заснований на «цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та додержання людських прав, включаючи права осіб, які належать до меншин», а також на тому, що «ці цінності є загальними для держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість, солідарність та рівність між жінками та чоловіками» (стаття 2 Договору про Європейський Союз від 7 лютого 1992 року) <i>[Рішення від 22.06.2022 № 5-р(II)/2022, п. 6]</i>	додержування людських прав

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
respect for the rule of law The Constitutional Court has indicated that the principles of protection of personal data are: respect for the rule of law, fairness, minimality and anonymity (Constitutional court of the Republic of Latvia, Judgement, N° 2017-30-01, 11.10.2018, point 18)	–	додержання правовладдя Конституційний Суд Латвійської Республіки в Рішенні від 11 жовтня 2018 року N° 2017-30-01, яким визнано конституційним нормативний припис щодо вимоги зазначати в позові місце проживання відповідача, <...> оцінюючи домірність утручання у вказане право, зазначив, що «є такі принципи захисту особових даних: додержання правовладдя, справедливості, мінімальності та анонімності. <...>» [Рішення від 19.04.2023 N° 4-p(II)/2023, пп. 4.4.2]	додержування правовладдя
respect of This involves the total respect of the rights of the defendants and of the victims	повага до Це включає повну повагу до прав обвинувачених та потерпілих	–	додержування

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
<i>(The Consultative Council Of European Judges, the Consultative Council Of European Prosecutors, Bordeaux Declaration «Judges And Prosecutors in a Democratic Society», 08.12.2009, § 1)</i>	[Консультативна рада європейських суддів (КРЕС) і Консультативна рада європейських прокурорів (КРЕП), Бодоська декларація, 8.12.2009, § 1] Неофіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a50#Text		
review (n)			1) нагляд; 2) контроль; 3) перегляд
judicial review Drawing on that definition and on others based on very different systems of law and the state, it seems that a consensus can now be found for the necessary elements of the rule of law as well as those of the		судовий нагляд Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія) у Доповіді про правоповладдя, ухваленій на її 86-му пленарному засіданні, яке відбулося 25–26 березня 2011 року [CDL-	судовий нагляд

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Rechtsstaat which are not only formal but also substantial or material (materieller Rechtsstaats beg riff). These are: <...> (4) Access to justice before independent and impartial courts, including judicial review of administrative acts [European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2011)003rev, § 41] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e		AD(2011)003rev], зазначила, що «доступ до правосуддя в особі незалежних і безсторонніх судів, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю» є одним зі складників правовладдя (§ 41)	
formal review In its Report on Constitutional Amendment, the Venice Commission observed that a posteriori review by the Constitutional Court of whether the correct procedures for constitutional amendment have been respected (formal	–	формальний контроль У своїй Доповіді з питання конституційної поправки Венеційська Комісія зауважила, що подальший (a posteriori) контроль Конституційним Судом того, чи було до-тримано належні процедури	формальний контроль

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
review) is much more widespread than a posteriori review of whether the amendment adopted is not in breach of “unamendable” provisions or principles of the Constitution (substantive review) [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 23] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		щодо конституційної поправки (формальний контроль), є набагато більш поширеним, аніж подальший (a posteriori) контроль того, чи не порушує ухвалена поправка «неправні» приписи або принципи Конституції (субстанційний контроль) [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме <i>Amicus Curiae</i>, § 23] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	
Judicial review Judicial review should be available at least to natural and	судовий розгляд Судовий розгляд має бути доступним принаймні для фізичних та юридичних осіб	судовий перегляд <...> судовий перегляд має бути доступним принаймні для фізичних та юридичних	судовий перегляд

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
legal persons in respect of administrative acts that directly affect their rights or interests [The Committee of Ministers of the Council of Europe, Recommendation Rec(2004)20, point B.2.a] URL: https://rm.coe.int/090000016805db3f4	щодо адміністративних актів, які безпосередньо зачіпають їхні права чи інтереси (Рекомендація REC (2004) 20 щодо судового розгляду адміністративних актів) [Комітет міністрів Ради Європи, Рекомендація REC(2004)20 щодо судового розгляду адміністративних актів, пункт B.2.a] Неофіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://minjust.gov.ua/m/r-ekomendatsii-parlamentskoi-asamblei-ta-komitetu-ministriv-radi-evropi	осіб стосовно адміністративних актів, які безпосередньо впливають на їх права або стосуються їх інтересів [Рекомендації державам-членам щодо судового перегляду адміністративних актів від 15 грудня 2004 року N° Rec(2004)20] [Рішення від 24.06.2020 N° 6-p(II)/2021, пп. 3.2]	
the principle of judicial review The Grand Chamber clarifies the Vinter and Others judgment with regard to the parole mechanism in clear-cut lan-	–	–	принцип перегляду судовим порядком

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
guage, thus lending its authority to important Chamber judgments that have been delivered since Vinter and Others[17]. Although the Grand Chamber mentioned the freedom of Contracting Parties to decide on the concrete features of their own parole mechanisms, it also established clear limits to this freedom. According to paragraphs 99 and 100 of the present judgment, the parole mechanism must comply with the following five binding «relevant principles»: <...> (e) the principle of judicial review <i>[The European Court of Human Rights, Partly Concurring Opinion of Judge Paulo Pinto de Albuquerque, case of Murray v. Netherlands (application no. 10511/10), 26.04.2016, point 13]</i>			

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:%2210511/10%22,%22itemid%22:%22001-162614%22}}			
a priori review Regarding the convenience and scope of constitutional review of constitutional amendments, the Venice Commission has not established a rigid standard on temporality (meaning it does not exclusively recommends a priori review over a posteriori review	–	передувальний контроль контроль а priori Конституційний Суд України вже досліджував питання конституційного контролю – як передувального (a priori), так і подальшого (a posteriori) <...> (Рішення від 01.11.2022 № 2-р/2022, пп. 2.2) У питанні, якими мають бути конституційний контроль та його обсяг щодо конституційних поправок, Венеційська Комісія не встановила жорсткого стандарту ані стосовно часових рамок (це означає, що вона не рекоме-	передувальний контроль

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
or vice versa) nor regarding the nature of the control (formal or substantive) [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 21] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		ндує віддавати перевагу виключно контролю a priori, а не контролю <i>a posteriori</i>, і навпаки), ані щодо природи контролю (формальний чи субстанційний) [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме <i>Amicus Curiae</i>, § 21] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	
a posteriori review	—	подальший контроль Конституційний Суд України вже досліджував питання конституційного контролю – як передувального (a priori), так і подальшого (a posteriori) <...>	подальший контроль

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Regarding the convenience and scope of constitutional amendments, the Venice Commission has not established a rigid standard on temporality (meaning it does not exclusively recommends a priori review over a posteriori review or vice versa) nor regarding the nature of the control (formal or substantive) [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 21] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		(Рішення від 01.11.2022 № 2-р/2022, пп. 2.2) У питанні, якими мають бути конституційний контроль та його обсяг щодо конституційних поправок, Венеційська Комісія не встановила жорсткого стандарту ані стосовно часових рамок (це означає, що вона не рекомендує віддавати перевагу виключно контролю <i>a priori</i>, а не контролю a posteriori, і навпаки), ані щодо природи контролю (формальний чи субстанційний) [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме Amicus Curiae, § 21] Переклад Конституційного Суду України. Вебсайт Венеційської Комісії	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
		URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C DL-AD(2022)012-ukr	
subsequent (a posteriori) review of constitutional amendments Amicus Curiae Brief on the Limits of Subsequent (a Posteriori) Review of Constitutional Amendments by the Constitutional Court [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C DL-AD(2022)012-e	–	подальший (a posteriori) контроль конституційних поправок Резюме Amicus Curiae Brief щодо меж подальшого (a posteriori) контролю конституційних поправок Конституційним Судом [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C DL-AD(2022)012-ukr	подальший (a posteriori) контроль конституційних поправок

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
subsequent constitutional review The Venice Commission further observes that while the 2008 Ruling of the CCU tackles a strictly procedural issue and states that whenever a constitutional amendment enters into force, its' content becomes an integral part of the constitutional text, this does not necessarily contain a clear message that the Constitutional Court does not have the powers to exercise subsequent constitutional review on laws that introduce constitutional amendments <i>[The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 50]</i> URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e	–	подальший конституційний контроль Венеційська Комісія також зазначає, що, хоча за Ухвалою 2008 року КСУ мав справу явно з процедурним питанням та зазначив, що щоразу, коли конституційна поправка набирає чинності, її зміст стає невіддільною частиною тексту Конституції, це не обов'язково чітко вказує на те, що Конституційний Суд не повноважний здійснювати подальший конституційний контроль щодо законів, якими вносять зміни до Конституції <i>[Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме Amicus Curiae, § 50]</i> Переклад Конституційного Суду України	подальший конституційний контроль

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
substantive review In its Report on Constitutional Amendment, the Venice Commission observed that a posteriori review by the Constitutional Court of whether the correct procedures for constitutional amendment have been respected (formal review) is much more widespread than a posteriori review of whether the amendment adopted is not in breach of «unamendable» provisions or principles of the Constitution (substantive review) [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 23]	–	субстанційний контроль У своїй Доповіді з питання конституційної поправки Венеційська Комісія зауважила, що подальший (a posteriori) контроль Конституційним Судом того, чи було дотримано належні процедури щодо конституційної поправки (формальний контроль), є набагато більш поширеним, аніж подальший (a posteriori) контроль того, чи не порушує ухвалена поправка «непоправні» приписи або принципи Конституції (субстанційний контроль) [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія),	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		CDL-AD(2022)012, Резюме <i>Amicus Curiae</i> , § 23] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	
right (n)			
the right to a fair trial This observation is particularly true in respect of the guarantees provided for by Article 6, in view of the prominent place held in a democratic society by the right to a fair trial <...> [The European Court of Human Rights, case of Zubac v. Croatia (application no. 40765/02), 05.04.2018, § 77]	–	право на справедливий суд <...> з огляду на почесне місце, яке в демократичному суспільстві посідає право на справедливий суд [Рішення від 17.06.2020 № 4-p(II)/2020, пп. 3.3]	право на справедливий суд

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-181821%22]}			
to impair the very essence of the right In the light of the above considerations, the authorities' stance of holding the applicant responsible for the initiation of enforcement proceedings by requesting him to bear the preliminary expenses, coupled with the disregard for his financial situation, constituted an excessive burden and restricted his right of access to a court to the extent of impairing the very essence of that right <i>[The European Court of Human Rights, case of Apostol v. Georgia (application no. 40765/02), 28.11.2006, § 65]</i>		знівелювати сутність права Європейський суд з прав людини вказав, що визнання владою заявника відповідальним за ініціювання виконавчих проваджень стосовно судового рішення на його користь і нехтування нею його фінансовим станом були надмірним обтяженням і призвели до обмеження його права на доступ до суду такою мірою, що знівелювало сутність цього права (§ 65 рішення у справі «Apostol v. Georgia» від 28 листопада 2006 року) <i>[Рішення від 15.05.2019 № 2-р(II)/2019, пп. 2.1]</i>	вихолити саму сутність права

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:%22ENG%22,%22appno%22:%2240765/02%22,%22documentcollectionid%22:%22CHAMBER%22,%22itemid%22:%22001-78157%22}}			
the rule of law		правовладдя верховенство права (правовладдя) <i>[Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп. 2.1];</i> <i>[Рішення від 16.09.2021 № 6-р(II)/2021, п.3]</i>	правовладдя
full respect for the standards of the rule of law			цілковите додержання стандартів правовладдя
necessary elements of the rule of law Drawing on that definition and on others based on very different systems of law and the	–	стрижневі елементи правовладдя У рамках спільного юридичного простору Європи існує консенсус щодо стрижневих	стрижневі елементи правовладдя

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
state, it seems that a consensus can now be found for the necessary elements of the rule of law as well as those of the Rechtsstaat which are not only formal but also substantial or material (materieller Rechtsstaats begriff) [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2011)003rev, § 41] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e		елементів правовладдя, які є не лише формальними, а й субстантивними (матеріальними) [Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп. 2.1]	
the principle of the rule of law The principle of the rule of law includes the condition that the use and transfer of personal data for purposes other than those for which the data were originally obtained may take place only in accordance with the consent of the person	–	принцип правовладдя <...> «принцип правовладдя включає умову, згідно з якою використання та передавання особових даних для цілей, відмінних від тих, для яких дані було отримано по-чатково, може відбуватися	принцип правовладдя

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
or on the basis of the law (see Judgment of the Constitutional Court of 14 March 2011 in Case No 2010-51-01, paragraph 14) (<i>Constitutional court of the Republic of Latvia, Judgement, N° 2017-30-01, 11.10.2018, point 18.1)</i>		лише за згодою особи або на підставі приписів права» [Рішення від 19.04.2023 N° 4-p(II)/2023, пп. 4.4.2]	
a society subscribing to the rule of law In a society subscribing to the rule of law, there belong to the «criminal» sphere deprivations of liberty liable to be imposed as a punishment, except those which by their nature, duration or manner of execution cannot be appreciably detrimental [The European Court of Human Rights, case of Engel and others v. the Netherlands (applications no. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72), § 82]	–	–	суспільство, що визнає правовладдя

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/tur/{%22itemid%22:[%22001-57479%22]}			
democratic State under the rule of law The Rule of Law is closely linked with the ideals of democracy. A democratic state under the Rule of Law is a state where citizens elect their own leaders, and the government itself is bound by the law, while also helping to ensure that the law is respected among the citizens of the state URL: https://law.wm.edu/academics/intellectuallife/researchcenters/postconflictjustice/internships/internship-blogs/2021/claire-gardner/democracy-and-the-rule-of-law.php	–	–	демократична держава за правовладдя

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
S			
safeguard (n)			гарантія
appropriate and adequate safeguards At each stage, appropriate and adequate safeguards which reflect the principles elaborated in applicable data protection instruments must be put in place in order to justify the necessity of interference under Article 8 <...>	відповідні та належні гарантії На кожному етапі мають існувати відповідні та належні гарантії , які відображають принципи, встановлені чинними нормативними актами щодо захисту даних, з метою виправдання втручання за статтею 8 <...>	належні та достатні гарантії На кожному етапі мають бути належні та достатні гарантії , що відображають принципи, що їх вироблено в застосованих інструментах щодо захисту даних, для того, щоб виправдати втручання відповідно до статті 8	належні та достатні гарантії
<i>[The European Court of Human Rights, case of Surikov v. Ukraine (application no. 42788/06), 26.01.2017, § 74]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-170462%22%5D%7D	<i>[Європейський суд із прав людини, справа Суріков проти України (заява № 42788/06), 26.01.2017, § 74]</i> [Ukrainian Translation] by the Ministry of Justice of Ukraine Вебсайт Європейського суду з прав людини URL: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-192315	<i>[Рішення від 19.04.2023 № 4-р(II)/2023, пп. 4.4.1]</i>	

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
state (n)			держава
state based on the rule of law The role of the judiciary is essential in a state based on the rule of law <i>[The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2011)003rev, § 54]</i> URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e	-	держава, заснована на правовладді У цьому контексті, як вважає Конституційний Суд України, важливим є такий припис Доповіді про правовладдя: «Роль судівництва є істотно важливою в державі, заснованій на правовладді .<...>» (§ 54) <i>[Рішення від 28.04.2021 № 2-р(II)/2021, пп. 3.8]</i>	держава, заснована на правовладді
law-governed State The role of the judiciary is essential in a state based on the rule of law. It is the guarantor of justice, a fundamental value in a law-governed State <i>[The European Commission for Democracy through Law</i>	–	держава, керована правом У цьому контексті, як вважає Конституційний Суд України, важливим є такий припис Доповіді про правовладдя: «<...> Судівництво є гарантом справедливості – засадничої цінності в державі, керованій правом » (§ 54)	держава, керована правом

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
(<i>Venice Commission</i>), <i>CDL-AD(2011)003rev, § 54</i> URL: https://www.venice.coe.int/t/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e		<i>[Рішення від 28.04.2021 № 2-р(II)/2021, пп. 3.8]</i>	
seriousness (n)			вагомість
the seriousness of the interests The margin of appreciation to be accorded to the competent national authorities will vary in the light of the nature of the issues and the seriousness of the interests at stake <i>[The European Court of Human Rights, case of L.B. v. Hungary (application no. 36345/16), 09.03.2023, § 118]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-207132%22%5D%7D	–	вагомість інтересів <...> простір обдумування («the margin of appreciation»), що його надають компетентним національним органам, змінюється залежно від характеру питань і вагомості інтересів у контексті справи <i>[Рішення від 19.04.2023 № 4-р(II)/2023, пп. 2.5]</i>	вагомість інтересів

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
standards and the case-law of the CCU [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 18] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		[Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме Amicus Curiae, § 18] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	
substantive (adj)			1) матеріальний; 2) субстанційний
substantive effect of such a decision In addition, «when a court's decision is based on formal or procedural grounds only, the substantive effect of such a decision should also be taken into account [The European Commission for Democracy through Law	–	наслідок такого рішення в площині матеріального права Крім того, «якщо рішення суду ґрунтується лише на формальних чи процедурних підставах, то наслідок такого рішення в площині матеріального права також має бути взято до уваги	наслідок такого рішення в площині матеріального права

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
(Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 48] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		[Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме <i>Amicus Curiae</i> , § 48] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	
substantive judicial review As to the substantive judicial review of constitutional amendments, the Venice Commission reiterates its observations made in its 2000 Report «on Constitutional amendment» that it «is a problematic instrument, which should only be exercised in those countries where it already follows from clear and established doctrine, and even there with	–	субстанційний судовий контроль Стосовно субстанційного судового контролю конституційних поправок, Венеційська Комісія повторює свої міркування, висловлені в її Доповіді 2000 року «Про конституційну поправку», а саме що він є «проблематичним інструментом, який може бути застосований лише в тих країнах, де він вже впливає з чіткої та усталеної	субстанційний судовий контроль

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
care, allowing a margin of appreciation for the constitutional legislator» [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 60] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		доктрини, і навіть в них його застосовують з обережністю, даючи конституцієдавцві простір для обдумування» [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме Amicus Curiae, § 60] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	
supervision (n)	контроль	контроль	нагляд
effective supervision The rule of law implies, inter alia, that interference by the executive authorities with an individual's rights should be subject to effective supervision , which should normally be	ефективний контроль Верховенство права між іншим (inter alia) передбачає, що втручання органів виконавчої влади у права осіб має підлягати ефективному контролю , який зазвичай	ефективний контроль <...> «верховенство права, inter alia передбачає, що втручання органів виконавчої влади у права осіб має підлягати ефективному контролю , який зазвичай має	дійовий нагляд Приклад «Правовладдя, inter alia, означає, що втручання виконавчої влади в права особи має підлягати дійовому наглядові, що його зазвичай

Поняття, застосовані в міжнародних документах carried out by the judiciary, at least in the last resort, since judicial control affords the best guarantees of independence, impartiality and a proper procedure [The European Court of Human Rights, Case of Volokhy v. Ukraine (application no. 23543/02), 02.11.2006, § 52] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-77837%22%5D%7D	Переклад українською за різними джерелами має здійснюватись судовим органом, щонайменше як останньою інстанцією, оскільки судовий контроль надає найбільшій гарантії незалежності, безсторонності та здійснення належного провадження [Європейський суд із прав людини, справа Волохи проти України (заява № 23543/02), 02.11.2006, § 52] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_138#Text	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України здійснюватись судовим органом, щонайменше як останньою інстанцією, оскільки судовий контроль надає найбільшій гарантії незалежності, безсторонності та здійснення належного провадження» [Рішення від 18.06.2020 № 5-р(II)/2020, пп. 2.3]	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні) здійснює судівництво, принаймні в крайньому разі, по-заяк судовий контроль уможливорює найкращі гарантії незалежності, безсторонності й належної процедури» [Європейський суд із прав людини, справа Волохи проти України (заява № 23543/02), 02.11.2006, § 52]
T			
Task Force Financial Action Task Force	Група	Група	спеціальна робоча група

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://www.fatf-gafi.org/	Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) Вебсайт Державної служби фінансового моніторингу України URL: https://fii.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spirobitnictvo/mizhnarodni-organizaci/grupa-z-rozrobki-finansovix-zaxodiv-borotbi-z-vidmivannuyam-groshej-FATF.html	Група з розроблення фінансових заходів протидії відмиванню грошей (Рішення від 30.06.2022 № 1–р/2022, пп. 2.6)	
trafficking in human beings Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings URL: https://rm.coe.int/168008371d	торгівля людьми Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми Офіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text	–	перемитництво людей <u>Коментар</u>: у значенні <i>незаконне переміщення людей через кордон у примусовий або непримусовий спосіб</i>

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
trafficking human beings Those elements distinguish this case from certain others, in which the confiscation measure applied either to goods whose import was prohibited or to vehicles used for transporting prohibited substances or trafficking human beings <...> [The European Court of Human Rights, case of Sadocha v. Ukraine (application no. N°77508/11), 11.07.2019, § 28] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-194296%22%7D	торгівля людьми Ці елементи відрізняють цю справу від деяких інших, в яких конфіскація застосовувалася до товарів, ввезення яких було заборонено, або до транспортних засобів, які використовувалися для перевезення заборонених речовин чи торгівлі людьми <...> [Європейський суд із прав людини, справа Садох проти України (заява N° 77508/11), 11.07.2019, § 28] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_e50#Text	торгівля людьми Ці елементи відрізняють цю справу від деяких інших, в яких конфіскація застосовувалася до товарів, ввезення яких було заборонено, або до транспортних засобів, які використовувалися для перевезення заборонених речовин чи торгівлі людьми [Рішення від 21.07.2021 N° 3-р(II)/2021, пп. 2.2]	перемитництво людей
the travaux préparatoires The Venice Commission observes that it is for the Constitutional Court to examine, in the light of the text of the	–	підготовчі матеріали (<i>travaux préparatoires</i>) Венеційська Комісія зазначає, що саме Конституційному Судові	підготовчі матеріали (<i>travaux préparatoires</i>)

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Ukrainian Constitution and the Law on the Constitutional Court of Ukraine, the travaux préparatoires of the above-mentioned provisions, the case-law of the Court and a clear and established doctrine, which of these two interpretations is the most convincing [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 57] URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-e		належить дослідити у світлі тексту Конституції України та Закону про Конституційний Суд України, підготовчих матеріалів (travaux préparatoires) щодо зазначених вище приписів, практики Суду та чіткої й усталеної доктрини, яке з цих двох тлумачень є найпереконливішим [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія), CDL-AD(2022)012, Резюме Amicus Curiae, § 57] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)012-ukr	
treatment (n)			ставлення

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
a difference in treatment a different treatment A difference in treatment is discriminatory if it has no objective and reasonable justification, in other words, if it does not pursue a legitimate aim or if there is not a reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be realised. The Contracting State enjoys a margin of appreciation in assessing whether and to what extent differences in otherwise similar situations justify different treatment [The European Court of Human Rights, case of <i>Pichkur v. Ukraine</i> (application no. 10441/06), 07.11.2013, § 49] URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng/{%22appno%22:%22104	відмінність у ставленні різне ставлення 49. Відмінність у ставленні є дискримінаційною, якщо вона не має об'єктивного та розумного обґрунтування, іншими словами, якщо вона не переслідує легітимну ціль або якщо немає розумного співвідношення між застосованими засобами та переслідуваною ціллю. Договірна держава користується свободою розсуду при визначенні того, чи та якою мірою відмінності в інших схожих ситуаціях виправдовують різне ставлення [Європейський суд із прав людини, справа Пічкур проти України (заява № 10441/06), 07.11.2013, § 49] Офіційний переклад Міністерства юстиції України	неоднаковість у ставленні неоднакове ставлення <...> неоднаковість у ставленні є дискримінаційною, якщо при цьому бракує об'єктивних і обґрунтованих підстав; інакше кажучи, якщо немає правомірної мети або якщо бракує розумної домірності між застосованими засобами та метою, що її прагнуть досягти. Договірна Держава має певний простір обдумування (a margin of appreciation) у визначенні того, чи відмінності в інших схожих ситуаціях уможливають неоднакове ставлення та якою мірою [Рішення від 13.09. 2023 № 8-р(II)/2023, пп. 2.6]	неоднаковість у ставленні неоднакове ставлення

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
41/06%22],%22itemid%22:[%22001-127810%22]]	Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_984#Text		
terms (n)			
to prohibit in absolute terms 1) Article 3 of the Convention enshrines one of the most fundamental values of democratic society. It prohibits in absolute terms torture or inhuman or degrading treatment or punishment, irrespective of the circumstances and the victim's behaviour <i>[The European Court of Human Rights, case of Kafkaris v. Cyprus (application no. 21906/04), 12.02.2008, § 95]</i>	категорично забороняти	встановлювати безумовну заборону Стаття 3 Конвенції як імперативна норма «охороняє одну із засадничих цінностей демократичного суспільства та встановлює безумовну заборону катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поведіння або покарання» <i>[Рішення від 16.09.2021 № 6-р(II)/2021, пп.2.2]</i>	установлювати безумовну заборону

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-85019%22]} 2) As the Court has stated on many occasions, Article 3 of the Convention enshrines one of the most fundamental values of a democratic society. It prohibits in absolute terms torture or inhuman or degrading treatment or punishment, irrespective of the circumstances or the victim's behavior [The European Court of Human Rights, case of <i>Lunev v. Ukraine</i> (application no. 4725/13), 22.10.2015, § 98] URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22appno%22:[%224725/13%22],%22documentcollectionid%22:[%22CH	2) Як неодноразово зазначав Суд, стаття 3 Конвенції є втіленням однієї з найбільш основоположних цінностей демократичного суспільства. Конвенція категорично забороняє катування або нелюдське чи таке, що принижує гідність, поводження або покарання, незалежно від обставин чи поведінки потерпілого [Європейський суд із прав людини, справа <i>Луньов проти України</i> (заява № 4725/13), 22.10.2015, § 98] Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b09#Text		

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
AMBER%22],%22itemid%22:[%22001-157967%22]]			
U			
unamendable (adj)			непоправлюваний (-на, -ні)
unamendable provisions Regarding the unamendable provisions or eternal clauses, such as the ones contained in Article 157 of the Constitution of Ukraine, the Venice Commission has also stated that the existence of these provisions helps to strengthen the justification of exercising subsequent material control, even if this is a very «controversial and extremely complex issue» [The European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), CDL-AD(2022)012, § 27]	–	непоправні приписи Стосовно непоправних приписів , або «вічних клаузул» (<i>eternal clauses</i>), як-от ті, що містять стаття 157 Конституції України, Венеційська Комісія також зазначила, що наявність цих приписів допомагає зміцнити обґрунтування здійснення подальшого контролю в площині матеріального права, навіть якщо це є дуже «спірним і надзвичайно складним питанням» [Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія),	непоправлювані приписи

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C DL-AD(2022)012-e		CDL-AD(2022)012, Резюме <i>Amicus Curiae</i>, § 27] Переклад Конституційного Суду України Вебсайт Венеційської Комісії URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=C DL-AD(2022)012-ukr Як випливає зі статті 157 Конституції України, установча влада експліцитно обмежила себе тим, що не дозволила змінювати ті приписи Конституції України, що захищають «права і свободи людини і громадянина», «незалежність» і «територіальну цілісність» [Рішення від 01.11.2022 № 2-р/2022, пп. 2.4]	
Universal (adj)			У(В)сесвітній

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
Universal Declaration of Human Rights <i>(The United Nations General Assembly, Universal Declaration of Human Rights, 10.12.1948)</i> URL: https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights	Загальна декларація прав людини <i>(Генеральна Асамблея ООН, Усесвітня декларація прав людини, 10.12.1948)</i> Неофіційний переклад Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text	Усесвітня Декларація людських прав <i>[Рішення від 13.09.2023 № 8-р(II)/2023, пп.2.8.2]</i>	У(В)сесвітня Декларація людських прав
unjustifiably (adv)			безпідставно
unjustifiably hindered Nevertheless, the remedy required by Article 13 (art. 13) must be «effective» in practice as well as in law, in particular in the sense that its exercise must not be unjustifiably hindered by the acts or omissions of the authorities of the respondent State <i>[The European Court of Human Rights, case of Aksoy v.</i>	–	невиправдано ускладнений <...> засіб захисту, який вимагається за статтею 13, повинен бути «ефективним» на практиці, а також у нормативних актах; зокрема, в тому сенсі, що його застосування не повинно бути невиправдано ускладненим діями чи бездіяльністю органів держави-відповідача	безпідставно ускладнений

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
<i>Turkey (application no. 21987/93), 18.12.1996, § 95]</i> URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-58003%22%7D		<i>[Рішення від 17.06.2020 № 4-p(II)/2020, пп. 3.3]</i>	
V			
violation (n)			порушення
alleged violations of articles			ймовірне порушення статей
W			
world (n)			
the outside world Article 8 of the Convention «protects a right to personal development, and the right to establish and develop relationships with other human beings and the outside world » <...>	оточуючий світ Стаття 8 Конвенції «захищає право на особистий розвиток та право встановлювати та розвивати стосунки з іншими людьми та оточуючим світом»	–	довколишній світ

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
[The European Court of Human Rights, case of Oleksandr Volkov v. Ukraine (application no. N° 21722/11), 09.01.2013, § 165] URL: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-115871%22]}	[Європейський суд із прав людини, справа Олександр Волков проти України (заява N° 21722/11), 09.01.2013, § 165] Офіційний переклад Міністерства юстиції України Вебсайт Верховної Ради України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_947#Text		
worship			
to manifest his religion or belief in worship, observance, practice and teaching Everyone shall have the right to freedom of thought, conscience and religion. This right shall include freedom to have or to adopt a religion or belief of his choice, and freedom, either individually or in community with others and in public or private, to manifest his reli-	відправлення культу, виконання релігійних і ритуальних обрядів та вчень Кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії. Це право включає свободу мати чи приймати релігію або переконання на свій вибір і свободу сповідувати свою релігію та переконання як одноосібно, так і спільно з іншими, публічно чи приватно, у відправленні	прояв своєї релігії або вірування молитовно, обрядово, на практиці і навчально <...> кожен має право на свободу думки, совісті й релігії, це право включає свободу мати або приймати релігію чи вірування на власний вибір і свободу прояву – або одноособово, або спільно, публічно чи приватно – своєї релігії	прояв своєї релігії або вірування в молитві, обрядах, на практиці та в навчанні

Поняття, застосовані в міжнародних документах	Переклад українською за різними джерелами	Переклад, застосований в актах Конституційного Суду України	Рекомендовано до застосування українською (Інститутом мовознавства ім. О.О. Потебні)
gion or belief in worship, observance, practice and teaching <i>(The United Nations General Assembly, International Covenant on Civil and Political Rights, 16.12.1966, Art. 18.1)</i> URL: https://treaties.un.org/doc/treaties/1976/03/19760323%2006-17%20am/ch_iv_iv_04.pdf	культу, виконанні релігійних і ритуальних обрядів та вчень <i>(Генеральна Асамблея ООН, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 16.12.1966, ст. 18)</i> Веб-сайт Верховної Ради України, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text	гії або вірування молитовно, обрядово, на практиці і навчально <i>(Рішення від 27.12.2022 № 4-р/2022, пп. 3.1)</i>	
X			
Y			
Z			

Показчик англійських слів і висловів

A

accused	8, 163
action	8, 9, 97, 99, 101, 120, 146, 177, 183
affirmative action	9, 97
adequate	9, 10, 11, 53, 226
advocacy	13, 83
advocacy [of national, racial or religious hatred]	13
aim	14, 15, 21, 66, 91, 96, 102, 134, 188, 192, 193, 229, 237
the aim sought to be realized	14, 96
amendment	16, 151, 180, 210, 218, 219, 231
constitutional amendments	16, 129, 151, 158, 214, 216, 217, 218, 231
authorities	17, 18, 68, 81, 86, 87, 92, 119, 127, 130, 174, 181, 183, 194, 228, 232, 242
legislative authorities	17, 130, 181
the authorities' stance	19, 24, 28, 176, 221
the power of the authorities	18
authority	4, 16, 17, 130, 169, 181, 206, 212
a public authority	16, 169, 206

B

background	20
basic	21, 43, 54, 59, 60, 71, 94, 183
basic constitutional principle	21
Bill of Rights Bill	23
brief	23
Amicus Curiae Brief	23, 217
burden	19, 24, 28, 176, 196, 221
an excessive burden	19, 24, 28, 176, 221

C

case-law	25, 56, 69, 82, 229, 235
case-law (of the Court), (of the Venice Commission)	25
charge	29, 118
criminal charge	29, 118
circumstances	9, 26, 27, 99, 100, 101, 177, 238, 239
exceptional circumstances	27
Civil Law Convention on Corruption	37
claim	27, 137
a currently enforceable claim	27
community	32, 33, 35, 55, 59, 60, 62, 66, 102, 122, 136, 153, 154, 183, 188, 244
general interest of the community	33, 55, 62, 66, 122, 136, 188
the needs and resources of the community and of individuals	35

Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime	37
Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on Financing of Terrorism	37
court	19, 23, 24, 28, 39, 107, 108, 113, 144, 149, 156, 170, 176, 184, 190, 204, 208, 221, 223
access to a court	19, 24, 28, 144, 149, 170, 176, 204, 221
Criminal Law Convention on Corruption	37

D

damage	39
environmental damage	39
defamation	39
democracy	11, 40, 41, 42, 71, 73, 127, 207, 225
democracy capable of defending itself	40
fragile democracy	42
militant democracy	41
dignity	18, 43, 63, 65, 71, 72, 73, 76, 207
inherent dignity	43, 71, 72
discrimination	9, 13, 44, 46, 71, 73, 83, 106, 207
non-discrimination	46, 71, 73, 207
doctrine	47, 231, 235
established doctrine	47, 231, 235
due process	48, 49, 50

E

elections	52
extraordinary parliamentary elections	52
(to) enforce	
to enforce the substance	53, 128
enforcement	19, 24, 28, 105, 109, 111, 112, 176, 221
the enforcement of the law	105
eternal clauses	31, 240
everyone	10, 53, 118, 187

F

failed	54, 173
failed state	54
fair	33, 48, 55, 62, 66, 79, 87, 90, 91, 103, 118, 122, 136, 172, 183, 187, 188, 220
to strike a fair balance	55
foresee	56, 69, 82, 99, 101, 116, 177
foreseeability	57
foreseeable	57, 58, 100
forum externum	59, 60
forum internum	59, 60
fundamental	33, 55, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 76, 94, 113, 115, 122, 125, 136, 165, 188, 200, 227, 238, 239

fundamental and universally applicable rule.....	63, 76
fundamental guarantees	64, 113, 165
Fundamental Law.....	64
fundamental right.....	33, 55, 62, 65, 66, 115, 122, 136, 188, 200
fundamental value	67, 227, 238, 239
individual's fundamental rights.....	33, 55, 62, 66, 122, 136, 188

G

governance	4, 68
good governance.....	4, 68
grounds	9, 56, 69, 82, 230
legitimate penological grounds.....	56, 69, 82
Guidelines	70

H

human	5, 9, 23, 43, 53, 65, 70, 71, 72, 73, 74, 85, 120, 127, 200, 207, 234, 235, 242, 243
human being	43, 71, 234, 235, 243
human dignity	65, 71, 73, 207
human rights	5, 23, 71, 73, 85, 120, 127, 207
humane treatment	74
the human family.....	72
humanity	4, 63, 76
crimes against humanity.....	76
treating with humanity	76

I

identity	78
illicit	78, 79
illicit enrichment/enrichissement illicite (φp.)	79
impartial	75, 79, 89, 90, 118, 209
implication	35, 80, 148
by implication	35, 80, 148
imply	81
incarceration	82
incitement [to discrimination, hostility or violence]	83
inhuman	75, 238, 239
inhuman treatment.....	75
integrity	18, 65, 85
interest	33, 55, 62, 66, 85, 90, 122, 136, 142, 143, 169, 188
conflicting interests at stake.....	87
in the public interest.....	85, 182, 183, 188
interests at stake	86, 87, 228
interference..	6, 16, 66, 81, 88, 92, 94, 110, 116, 135, 159, 169, 174, 183, 188, 206, 226, 229, 232
disproportionate interference	88

J

judiciary	81, 92, 94, 174, 227, 232
justice	48, 71, 72, 73, 79, 89, 90, 91, 143, 207, 209, 227
access to justice	89
administration of justice	79, 90, 91
justice delayed is justice denied	91
right to a fair administration of justice	91
justifiable	4, 95
can be considered justifiable	95
justification	31, 42, 96, 240
objective and reasonable justification	14, 15, 96, 134, 193, 237
reasonable justification	14, 15, 96, 134, 193, 237
justify	14, 94, 147, 193, 226, 237

K

kin-State	97
------------------------	-----------

L

law . 3, 4, 13, 23, 25, 39, 46, 48, 49, 50, 56, 57, 58, 64, 65, 69, 71, 73, 81, 82, 83, 85, 89, 90, 92, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 123, 125, 127, 132, 137, 159, 163, 165, 166, 171, 173, 174, 177, 178, 182, 183, 184, 190, 198, 199, 200, 202, 207, 209, 222, 223, 225, 227, 229, 232, 235, 242	
a law-abiding life	102
according to law	103
applicable law	4, 104
domestic law	104, 114, 116, 123, 137, 166
due process of law	49, 50
equality before the law	46, 106
established by law	107, 118, 184
law enforcement	111
law enforcement agency	112
governed by law	108
in accordance with the law	110, 116, 159
on the basis of the law	113, 223
persons amenable to the law	64, 113, 165
prescribed by law	114
quality of the law	114, 116
Secondary law (EU)	116
supremacy of law	117
tribunal established by law	118
violence permitted by the law	119
well-founded in law	120
lawfare	120, 121
lawful	33, 55, 62, 122, 136, 188, 191
lawfulness	123
the principle of lawfulness	123

legal	8, 13, 17, 39, 48, 53, 54, 57, 63, 65, 71, 73, 74, 75, 76, 83, 103, 107, 108, 120, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 137, 157, 163, 164, 181, 184, 196, 197, 202, 207, 211
domestic legal order	53, 128
domestic legal system	131
legal ambiguity	124
legal certainty	125
legal framework	126, 163
legal order	53, 127, 128
legal rule	129
legal situation	129
legal system	17, 48, 54, 130, 131, 181
legality	120, 132, 185
legislation	49, 120, 124, 137, 144, 146, 149
domestic legislation	144, 149
instability and inconsistency of legislation	146
legislative	17, 94, 124, 127, 130, 133, 152, 181
legislative omission	133
legitimate ...	14, 15, 27, 33, 55, 56, 62, 69, 82, 96, 122, 134, 135, 136, 137, 142, 143, 144, 149, 169, 192, 193, 229, 237
legitimate aim	14, 15, 33, 55, 62, 96, 122, 134, 135, 136, 144, 149, 192, 193, 229, 237
legitimate expectation	27, 137
legitimate interest	142
legitimate objectives	143
legitimate restrictions	144
pursue a legitimate aim	14, 15, 33, 55, 62, 96, 122, 134, 136, 144, 149, 192, 193, 237
the legitimate aim pursued	135
lex 8, 39, 65, 71, 73, 146, 147, 164, 196, 197, 207	
lex posterior derogat priori	146
lex posterior generalis non derogat priori speciali	147
lex specialis derogat generali	147

M

margin of appreciation	14, 35, 47, 86, 144, 147, 148, 149, 193, 228, 231, 237
certain margin of appreciation	35, 148
wide margin of appreciation	144, 149
material	31, 46, 89, 106, 132, 151, 178, 209, 222, 240
material limits	151
means	14, 15, 27, 41, 57, 59, 60, 96, 100, 134, 152, 188, 192, 193, 237
sufficient means	152
minority	44, 153, 154
ethnic minority	154

N

natural	48, 156, 157, 158, 211
natural and legal persons	157, 211
natural life	156

natural rights	158
nature	25, 29, 35, 58, 86, 107, 137, 158, 184, 186, 214, 216, 224, 228
nature of the control (formal or substantive)	158, 214, 216
necessary	9, 46, 79, 89, 106, 110, 132, 135, 159, 163, 178, 202, 209, 222, 229
necessary in a democratic society	110, 135, 159, 229

O

offence	25, 29, 156, 162, 163
an offence known to the law	163
opinion	44, 126, 160, 161, 162, 190
concurring opinion	160
dissenting opinion	161
follow-up opinion (of the Venice Commission)	162
особовий (-ва, -ві)	166
особові дані	166

P

pacta sunt servanda	165
party	8, 131, 163, 164, 172
confiscation of property from a third party	163
person	8, 17, 29, 49, 113, 116, 130, 163, 165, 181, 188, 201, 223
persons amenable to the law	64, 113, 165
personal	49, 104, 113, 166, 208, 223, 243
personal data	104, 113, 166, 208, 223
pillar	167
possessions	85, 168, 169, 182, 188
the peaceful enjoyment of possessions	169, 188
precision	56, 57, 69, 82, 99, 101, 177
principal	110, 159, 171, 202
the principal rules	171
principle	21, 40, 48, 68, 98, 113, 123, 125, 172, 179, 190, 204, 212, 223
the principle of equality of arms	172
procedural	49, 87, 94, 175, 218, 230
procedural rule	175
procedure	49, 81, 92, 151, 173, 174, 198, 232
constitutional procedure	173
proper procedure	81, 92, 174, 232
proceeding	176
enforcement proceedings	19, 24, 28, 176, 221
prohibition	178
prohibition of arbitrariness	178
proportionality	14, 15, 96, 134, 179, 180, 188, 192, 193, 237
proportionality test	180
the principle of proportionality	179
prosecution	105, 107, 109, 184, 186
an independent prosecution service	186

the public prosecution	107, 184
prosecutor	85
the prosecutor's office	186
the Prosecutor's Office	185
provide for	
provided for by law	85, 182, 183
public.... 4, 11, 16, 32, 39, 54, 59, 60, 79, 85, 102, 105, 107, 108, 109, 118, 143, 156, 169, 182, 183, 184, 187, 188, 189, 202, 206, 244	
public hearing	118, 187
public interest	85, 143, 182, 183, 188
public service	54, 189
punishable	190
punishable act.....	190

R

reasonable ... 14, 15, 87, 96, 99, 101, 108, 118, 124, 134, 172, 177, 188, 191, 192, 193, 194, 195, 202, 237	
a reasonable degree of proportionality	192
a reasonable period of time	194
manifestly without reasonable foundation.....	195
reasonable and appropriate measures	191
reasonable foundation.....	195
reasonable relationship of proportionality.....	14, 15, 96, 134, 188, 193, 237
Regulation	196
regulations.....	49, 58, 197
remedy..... 4, 17, 53, 128, 130, 181, 199, 200, 201, 242	
access to domestic remedies	199
effective remedy	4, 200, 201
remuneration (n).....	202
a reasonable remuneration	202
a reduction in remuneration	202
level of remuneration.....	202
remuneration for professional judges.....	171, 202
requisite	196
the requisite balance.....	196
respect 16, 63, 71, 73, 76, 137, 157, 204, 205, 206, 207, 208, 211, 220, 222	
respect for.....	16, 63, 71, 73, 76, 205, 206, 207, 208, 222
respect for human rights	71, 73, 207
respect for the rule of law	208
the right to respect for	16, 205, 206
respect of.....	137, 157, 208, 211, 220
review. 56, 64, 65, 69, 82, 89, 103, 127, 129, 144, 149, 151, 157, 158, 209, 210, 211, 214, 215, 216, 217, 218, 219	
a posteriori review	151, 158, 210, 214, 215, 216, 219
a priori review	158, 214, 216
formal review.....	210, 219
judicial review	89, 129, 209, 211, 212, 231

subsequent constitutional review	218
substantive review	210, 219
the principle of judicial review	212
right .. 9, 10, 16, 17, 19, 24, 28, 32, 35, 43, 48, 53, 65, 71, 80, 91, 103, 130, 131, 137, 144, 149, 153, 154, 170, 176, 181, 188, 200, 205, 206, 220, 221, 243, 244	
the right to a fair trial	48, 220
to impair the very essence of the right	221
ruling	125, 198

S

safeguard.....	49, 202, 226
appropriate and adequate safeguards	226
seriousness	86, 228
the seriousness of the interests	86, 228
social	9, 44, 78, 143, 167, 229
pressing social need	229
society	43, 67, 71, 73, 90, 91, 110, 135, 159, 207, 220, 224, 229, 238, 239
a society subscribing to the rule of law	224
standards	49, 56, 69, 82, 85, 185, 222, 229
applicable standards	229
state	46, 54, 89, 94, 106, 107, 127, 132, 152, 178, 184, 209, 222, 225, 227
law-governed State	227
state based on the rule of law	227
substantive	47, 158, 210, 214, 216, 219, 230, 231
substantive effect of such a decision	230
substantive judicial review	231
supervision	75, 81, 92, 102, 174, 232
effective supervision	81, 92, 174, 232

T

Task Force	233
terms	48, 127, 238, 239
to prohibit in absolute terms	238
the rule of law	46, 48, 49, 71, 73, 89, 90, 106, 113, 116, 125, 127, 132, 178, 190, 204, 207, 208, 209, 222, 223, 224, 225, 227
democratic State under the rule of law	225
full respect for the standards of the rule of law	222
necessary elements of the rule of law	46, 89, 106, 132, 178, 209, 222
the principle of the rule of law	190, 204, 223
the travaux préparatoires.....	235
trafficking	142, 234, 235
trafficking human beings.....	235
trafficking in human beings	234
treatment	14, 15, 74, 75, 96, 134, 147, 193, 236, 237, 238, 239
a different treatment.....	193, 237
a difference in treatment.....	237

U

unamendable	31, 210, 219, 240
unamendable provisions.....	31, 240
United Nations Convention against corruption.....	38
United Nations Convention against Transnational Organized Crime	38
Universal.....	5, 9, 53, 200, 241, 242
Universal Declaration of Human Rights.....	5, 9, 53, 200, 242
unjustifiably.....	242
unjustifiably hindered.....	242

V

violation	201, 243
alleged violations of articles.....	243

W

world.....	72, 243
the outside world	243
worship	32, 59, 60, 244
to manifest his religion or belief in worship, observance, practice and teaching.....	32, 244

Показчик українських слів і висловів

А

аспект	59, 60
внутрішній аспект.....	59
зовнішній аспект	59, 60

Б

безпідставно	6, 242
безпідставно ускладнений	242
безсторонній (-ння, -нні).....	79
біологічний (-на, -ні)	156
біологічне життя	156

В

вагомість.....	228
вибори.....	52
позачергові парламентські вибори.....	52
визначений	181, 182
визначений приписами права	182
на умовах, визначених приписами права	183
вимога	21, 27, 58, 101, 177
винагорода.....	108, 202
винагорода професійних суддів.....	202
зменшення розміру винагороди	203
рівень винагороди.....	203
слухна винагорода	202
висновок	137, 160, 162
наслідковий висновок (Венеційської Комісії)	162
влада	16, 31, 42, 92, 241
визнання владою	19, 24, 28, 176, 221
невизнання владою	19
врядування	4, 68
добропорядне врядування	4, 68
втручання ..6, 33, 51, 55, 66, 81, 88, 92, 94, 110, 116, 122, 136, 159, 169, 174, 183, 188, 226, 232	
недомірне втручання.....	88

Г

гарантія	226
належні та достатні гарантії.....	226
гідність	5, 43, 65, 67, 71, 72, 156, 238, 239
людська гідність	5, 43, 71, 72
група	153, 233
спеціальна робоча група	233

Д

демократія	40, 41, 42
вразлива демократія	42
обороноздатна демократія	40, 41
держава	3, 17, 54, 59, 60, 96, 97, 107, 108, 130, 147, 152, 181, 184, 201, 225, 227, 237
держава, заснована на правовладді	227
держава, керована правом	227
держава-матір	97
дискримінація	44
дискримінація за становим походженням.....	44
недискримінація	46, 71, 73, 106, 207
дія	8, 9, 99, 101, 177
підтримча дія	9
добročесність	85
довколишній	243
довколишній світ	243
договір	
договорів слід додержувати	165
додержання	51, 72, 74, 207, 208, 222
додержування	205, 208
додержування людських прав	207
додержування правовладдя.....	208
додержувати	50, 165, 204
доктрина	47, 147
усталена доктрина	47
домірність	179, 180, 208
принцип домірності	179
тест на домірність	180
достатній (-ня, -ні)	9
думка	160, 161
збіжна думка	160
розбіжна думка	161

З

забезпечення правопорядку	105, 111
орган забезпечення правопорядку	112
забезпечувати	33, 52, 53, 55, 62, 104, 122, 136, 152, 166, 183, 188
забезпечувати по суті	53
заборона	178
встановлювати безумовну заборону.....	238
заборона свавільності.....	178
заклики [до дискримінації, ворожнечі або насильства]	83
закон	64, 98, 99, 146, 147
законослухняне життя	102
законність	132
законодавство	51, 71, 73, 104, 137, 144, 149, 166, 207
брак сталості й послідовності законодавства	146

національне законодавство.....	137, 144, 149, 166
пізніший загальний закон не має переваги над спеціальним давнішим законом.....	147
пізніший закон має перевагу над давнішим законом.....	146
спеціальний закон має перевагу над загальним законом.....	147
законодавчий.....	133
законодавче упуцнення.....	133
Законопроект щодо людських прав.....	23
засадничий (-ча, -чі).....	21, 62
засаднича цінність.....	67
засадниче право (особи).....	65
Засадничий закон.....	64
засадничий конституційний принцип.....	21
засадничий та застосовний до всіх припис (норма, правило).....	63
засадничі гарантії.....	64
засадничі права особи.....	66
звинувачений.....	8
звинувачення.....	29, 186
кримінальне звинувачення.....	29
знеславлення.....	39

I

ідентичність.....	78
імпліцитно.....	35, 80, 148
інтерес.....	85, 142, 188
в інтересах суспільства.....	85, 182, 188
інтереси в контексті справи.....	86
наявне зіткнення інтересів.....	87

K

караний.....	190
каране діяння.....	190
клаузули.....	30, 31
вічні клаузули.....	31
кожен, кожний (-а).....	53
Конвенція.....	36, 37, 38, 44, 79, 118, 170, 187, 205, 234, 239
Конвенція щодо корупції за кримінальним правом.....	37
Конвенція щодо корупції за цивільним правом.....	37
конечний (-на, -ні).....	159
контроль.....	47, 81, 92, 127, 129, 158, 174, 209, 210, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 231, 232, 233
передувальний контроль.....	214
подальший (a posteriori) контроль конституційних поправок	
подальший конституційний контроль.....	218
природа контролю (формальний або субстанційний).....	158
подальший контроль.....	215
субстанційний контроль.....	210, 219
формальний контроль.....	210, 219

Л

людина	5, 9, 32, 53, 71, 200, 244
людський (-ка, -кі)	70
людська гідність	5, 43, 71, 72
людська родина	72
людське ставлення	5, 74
людські права	5, 73
нелюдське ставлення	75
людство; рід людський	76
людяність; людинолюбство	76
злочини проти людства й людяності	76
людяне ставлення	63, 76

М

майно	137, 168
мирне володіння майном	169, 188
матеріали	235
підготовчі матеріали (travaux préparatoires)	235
матеріальний (-на, -ні)	151
наслідок такого рішення в площині матеріального права	230
площина матеріального права	151
меншина	153, 154
етнічна меншина	154
меншість	153
мета	14, 102, 112, 134, 135
мета, що її прагнуть досягти	14
молитва	
прояв своєї релігії або вірування в молитві, обрядах, на практиці та в навчанні	244

Н

нагляд	209, 232
дійовий нагляд	232
судовий нагляд	209
найголовніший	171
найголовніші приписи	171
настанови	70
Керівні настанови	70
непоправлюваний (-на, -ні)	240
непоправлювані приписи	240
непорушуваність	205
право на непорушуваність	205
неправомірний (-на, -ні)	78
неправомірне збагачення	79
неспроможний (-на, -ні)	54
неспроможна держава	54

О

обґрунтування	15, 31, 96, 134, 237, 240
визнане як обґрунтовано дозволене	95
обставини	9, 27
виключні обставини	27
обстоювання	13
обстоювання [національної, расової або релігійної ненависті]	13
обтяження	24
надмірне обтяження	24
означати	81
опора	167
орган	4, 16, 92, 112, 185
законодавчі органи.....	17
орган публічної влади	4, 16
повноваження владних органів.....	18
особа	51, 85, 163, 165, 182
конфіскація майна у третьої особи.....	8, 163
особи, що їх притягують до юридичної відповідальності	113, 165
третя особа	163
фізичні та юридичні особи.....	157

П

перегляд	64, 103, 144, 149, 157, 209, 211
принцип перегляду судовим порядком	212
судовий перегляд	157, 211
передбачний (-на, -ні)	58
передбачність	57, 100
передбачувати	56
передумови	20
перемитництво	234, 235
перемитництво людей.....	234, 235
переслідування	184, 185, 186
кримінальне переслідування.....	184
незалежна служба кримінального переслідування	186
служба кримінального переслідування.....	185, 186
підбурювання [до дискримінації, ворожнечі або насильства]	83
підвалина	167
Європейська підвалина соціальних прав.....	167
підґрунтя	5, 20, 114, 116
підзаконні акти	50, 197
підстави	69, 123, 153
правомірні педнологічні підстави.....	69
підтекстов	80
підтримча дія	9
поправка	16, 210, 218, 219
конституційні поправки.....	16, 151, 175

порушення	11, 33, 55, 136, 200, 201, 243
ймовірне порушення статей	243
Постанова	196
потрібний (-на, -ні)	159
потрібний баланс	196
потрібний у демократичному суспільстві	159
правний	124
правничий	2, 124
правно	103
право ...	3, 9, 10, 16, 17, 20, 23, 31, 32, 33, 35, 39, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 55, 59, 60, 64, 65, 71, 80, 85, 88, 89, 91, 92, 97, 98, 101, 104, 106, 107, 115, 116, 118, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 136, 144, 146, 148, 149, 151, 158, 166, 167, 170, 173, 175, 177, 178, 180, 181, 182, 187, 188, 200, 205, 206, 208, 209, 210, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 229, 230, 231, 235, 240, 243, 244
акти права	98, 99
верховенство права	81, 90, 92, 117, 118, 174, 222, 232
вихолостити саму сутність права	221
відповідно до права	103
Вторинне право (ЄС)	116
дійове поновлення у правах	200
доступ до національних засобів юридичного захисту права особи	199
засіб юридичного захисту права особи	199
національне право	39, 104, 116, 128, 166
норма права	3, 129
Первинне право (ЄС)	115
право на доступ до суду має бути здійсненим і дійовим	170
право на справедливий суд	48, 170, 220
припис (-и) права	
визначено приписами права	108
відповідно до приписів права	103, 110, 159
гарантувати приписами права	109
застосовні приписи права	4, 104
на підставі приписів права	113, 223
примус, дозволений приписами права	119
пристосовні приписи права	100
суд, установлений за приписами права	118
усталений у праві	120
установлено приписами права	107, 114
правоборство	120, 121
правовладдя	4, 44, 46, 48, 89, 90, 92, 106, 113, 125, 127, 132, 146, 178, 190, 204, 208, 209, 222, 223, 224, 225, 227
демократична держава за правовладдя	225
принцип правовладдя	113, 223
стрижневі елементи правовладдя	222
суспільство, що визнає правовладдя	224
цілковите додержання стандартів правовладдя	222
праволад	127, 128
національний праволад	128

правомірний	122, 134, 142
мати правомірну мету	33, 55, 136
поставлена правомірна мета	135
правомірна мета	134, 135
правомірне сподівання	137
правомірний інтерес	142
правомірні обмеження	144
правомірні цілі	143
правомірність	123
принцип правомірності	123
правопорушення	29, 162, 163
правопорушення, визнане приписами права	163
правосуддя	71, 73, 79, 89, 90, 91, 94, 107, 108, 184, 194, 207, 209
доступ до правосуддя	89, 209
практика (суду), (Венеційської комісії)	25
претензія	27
прилюдний	187
прилюдний розгляд судової справи	187
принцип	11, 21, 48, 58, 72, 94, 101, 113, 123, 125, 165, 172, 177, 179, 212, 223
принцип рівності можливостей	172
принципи	70, 115, 133, 208, 210, 219, 226
Керівні принципи	70
природний (-на, -ні)	156
природні права	158
провадження	27, 48, 49, 81, 87, 92, 112, 173, 174, 176, 204, 232
виконавчі провадження стосовно судового рішення	176
належне провадження	174
простір обдумування (доктрина)	147
певний простір обдумування	147, 148, 237
широкий простір обдумування	144, 149
процедура	48, 49, 51, 173, 198
конституційна процедура	173
процедура попереднього тлумачення	198
справедлива процедура	48
процесовий (-ва, -ві)	175
процесовий припис	175
публічний	118, 187, 188
публічна служба	189
публічний інтерес	188

Р

Резюме Amicus Curiae 16, 20, 23, 31, 47, 52, 64, 127, 129, 151, 158, 173, 175, 180, 210, 214, 216, 217, 218, 219, 229, 230, 231, 235, 240	
ресурси	35, 152
належні ресурси	152

С

conditio sine qua non	36
слушний (-на, -ні)	191
слушна підстава.....	195
слушне відношення домірності.....	193
слушний проміжок часу.....	194
слушний ступінь домірності.....	192
слушні та доречні заходи.....	191
спільнота	5, 32
справедливий (-ва, -ві)	55
досягати справедливого балансу.....	55
справедлива процедура	
справедлива юридична процедура.....	48, 49, 50, 51
справедливий судовий розгляд.....	48, 49
ставлення	5, 63, 74, 75, 76, 96, 147, 236, 237
неоднакове ставлення.....	147, 237
неоднаковість у ставленні.....	14, 237
стандарти	50, 229
застосовні стандарти.....	229
сторона (в судовому процесі)	163
субстанційний	47, 158, 210, 214, 216, 219, 230, 231
субстанційний судовий контроль.....	231
суд11, 14, 15, 16, 19, 24, 25, 28, 33, 35, 40, 55, 62, 67, 68, 69, 81, 87, 92, 94, 96, 99, 101, 104, 107, 110, 112, 114, 116, 118, 122, 123, 125, 131, 134, 135, 136, 137, 142, 144, 147, 148, 149, 159, 160, 161, 166, 170, 172, 174, 176, 177, 179, 183, 188, 190, 192, 196, 204, 206, 220, 221, 226, 232, 233, 235, 237, 239, 243	
доступ до суду.....	19, 24, 28, 170, 176, 221
судівництво	92, 94, 233
судівництво, будучи становою частиною держави.....	94
судова влада	92
судова тяганина – це відмова в правосудді	91
судочинство	89
здійснення судочинства.....	90, 91, 204
право на справедливе здійснення судочинства.....	91
суспільний	229
нагальна суспільна потреба.....	229
суспільство	32, 224
загальні інтереси суспільства.....	33
потреби й ресурси суспільства та людей.....	35

Т

точність	4, 177
тримання під вартою	56, 69, 82
дальше тримання під вартою.....	82
подальше тримання під вартою.....	82
тягар	24, 196

надмірний тягар	24, 196
-----------------------	---------

У

умова	36
доконечна умова.....	36
у(в)сесвітній	
У(в)сесвітня Декларація людських прав.....	242
установлений	107, 118, 181, 182
установлений приписами права	107, 182
на умовах, установлених приписами права	183

Ч

чіткість	177
-----------------------	------------

Ш

школа	39
школа довкілля.....	39

Ю

юридичний	124, 127, 129
юридична визначеність	125
юридична невизначеність	124
юридична система	130, 131
національна юридична система	131
наявний в юридичній системі.....	181
юридична ситуація.....	129
юридичний порядок.....	127
юридичні рамки	126

Довідкове видання

АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВНИЧИЙ СЛОВНИК СКЛАДНОЇ ЛЕКСИКИ

2-ге видання

Укладачі:
Головатий Сергій Петрович
Пономаренко Леся Анатоліївна

Видано за сприяння Програми підтримки ОБСЄ для України. Мовні коментарі авторів ґрунтовані на чинних нормах сучасної української літературної мови. Деякі з коментарів можуть не збігатися з офіційною позицією ОБСЄ.

Підписано до друку 31.03.2025. Формат 70×100/16.
Ум. друк. арк. 21,4. Обл.-вид. арк. 9,8. Тираж 100 пр. Зам. № 319

ТОВ «Видавничий дім “Право”»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017